

A szerzetesi nevelés
gyümölcsei és örökségei
a XXI. század számára

Ünnepi kötet a bencés, a ciszterci és a piarista
diákszövetségek alapításának

100. évfordulójára

1923–2023

SZERZETESRENDI ISKOLÁK DIÁKJAINAK

TÁRSASÁGA

A szerzetesi nevelés gyümölcsei és örökségei a XXI. század számára

Ünnepi kötet a bencés, a ciszterci és a piarista
diákszövetségek alapításának

100. évfordulójára

1923–2023

Ciszterci
Diákszövetség

A kiadásért felel a szerkesztőbizottság:

főszerkesztő: dr. Tóth András

szerkesztőbizottság további tagjai:

Nógrádi László, Pólya Viktor Márton, Strommer Pál

A kötet borítóján a pannonhalmi refektóriumban található *non omnia possumus omnes* feliratú embléma szerepel, amelyet a Pannonhalmi Főapátság engedélyével közlünk.

A kötet kiadásának támogatója:

Tartalomjegyzék

BÍBOROSI KÖSZÖNTŐ	9
RENDI ELŐLJÁRÓINK ELŐSZAVAI	10
Pannonhalmi főapát köszöntője.....	11
Ciszterci előljárói köszöntő	15
Piarista tartományfőnök köszöntője	19
FŐSZERKESZTŐI KÖSZÖNTŐ	23
DIÁKSZÖVETSÉGI VEZETŐK ELŐSZAVAI	26
Magyar Bencés Diákszövetség elnökének köszöntője	27
Magyar Ciszterci Diákok Szövetség elnökének köszöntője	29
Magyar Piarista Diákszövetség elnökének köszöntője	35
SZERZETESRENDI NEVELÉS A XXI. SZÁZADBAN	38
A bencés nevelésről	39
A „bencés”-ség	43
A ciszterci pedagógia	47
Piarista nevelés a XXI. században	59
CENTENÁRIUMI „ÉRTÉK+REND”	
KUTATÁST FELDOLGOZÓ TANULMÁNY	74
Máté-Tóth András és Tarján Gergely: „Annak emlékét ünnepeljük tehát”	75

EGYÉNI TANÚSÁGTEVŐK	106
---------------------	-----

Jogászok

dr. Bujdos Iván Ákos	107
dr. Süveges Antal Pál	110
dr. Szalay Kornél Géza	116
dr. Török Bernát	120
dr. Varga Gábor István	124
Faragóné dr. Endrődi Zsuzsanna	129

Közzolgálatban állók

Bagi Zsoltné Mindák Éva	133
dr. Latorcai Csaba	137
dr. Takács Péter	140
dr. Tarnai Richárd	143
Fülöp Attila	147
dr. Tóth András	150

Külügyi szolgálatban állók

Szijjártó Péter	152
dr. Drexler András	153
dr. Kocsis András	156
dr. Kveck Péter	158
Truka Vajk	162

Mérnökök

Juhász Norbert	164
----------------	-----

Orvosok

prof. dr. Nyáry István	167
dr. Pócs Dávid PhD	173

Művészek

Kerkay Rita	178
Kovács András Péter	181
Oberfrank Pál	185
Tomcsányi Árpád	188

Tanárok

Gáll Zsófia	191
Lövey Sára (Kovács Józsefné)	194
Mikoláné Ács Beatrix	198
dr. Nyisztor Zsolt	201
Pethő Csilla	204
Tubolyné Paragi Beatrix	206

Tudósok

prof. dr. Máté-Tóth András	209
prof. dr. Pálinkás József	212
prof. dr. Prószéky Gábor	218

Bíborosi köszöntő

Nagy tisztelettel és hálával gondolok vissza a budapesti Piarista Gimnáziumban töltött éveimre, a kitűnő tanárookra, akik szakmailag és emberileg egyaránt kitűnő oktatók és nevelők voltak. A gimnázium és rajta keresztül a rend pótolhatatlan küldetést teljesített hazánk akkori életében.

Adja Isten, hogy a katolikus nevelés és oktatás feladatát a szerzetesrendek számos hazai intézménye ma is ilyen nagyszerűen teljesítse mindannyiunk javára.

Őszinte nagyrabecsüléssel:

Dr. Erdő Péter

bíboros, prímás, érsek

RENDI ELÖLJÁRÓINK
ELŐSZAVAI

Pannonhalmi főapát köszöntője

A Magyar Bencés Kongregáció konstitúciója, amikor küldetésünk területeiről rendelkezik, az iskolai szolgálat, a bencés nevelés alapvetéseként ezt rögzíti:

„A katolikus iskola ... a művelődés nemes, emberi eleméhez hozzá akarja adni az isteni kinyilatkoztatás és a keresztény élet többletét is. A bencés nevelés számára az emberi kultúra nagy kincsei és a megváltás rendjének isteni értékei, továbbá az oktatás és nevelés harmonikus egységben vannak. A nevelés és oktatás szolgálat, s így apostoli munka Isten országának érdekében, diákjaink és szüleik, a haza és az emberiség javára.”

A konstitúció említette „többletet” közösségben szeretnénk átadni. Iskoláinkban a tanárok közössége a tanulókból is közösséget törekszik formálni! Fontos feladatunk, hogy érzékennyé tegyük a tanulókat egymás iránt, serkentsük őket arra, hogy felelősséget érezzenek egymásért. „Egymás terhét hordozzátok! Így váltjátok majd valóra Krisztus törvényét.” (Gal 6,2) Pedagógiai munkánk céljának is tekinthetjük Szent Pál üzenetét a Galatákhoz!

Ez a kötet arról tanúskodik, hogy a szerzetes iskolák – közöttük bencés iskoláink – közösségépítése jó gyümölcsöt termelt! A Bencés Diákszövetség, a Pannonhalmi Bencés Alumni bátorítani és támogatni akar abban, hogy életünk során megőrizzük és kibontakoztassuk „az isteni kinyilatkoztatás és a keresztény élet többletét” mások javára.

A címlapfotó emblémája a pannonhalmi refektóriumban található. A felirat, „non omnia possumus omnes – nem tudhatunk mindannyian mindent” épp abban bátorít, hogy együtt, egymást kiegészítve, együtt-

működő közösségben leszünk képesek korunk egyre bonyolultabb kihívásaival is megbirkózni!

Kísérje Isten áldása jó szándékú törekvésünket!

Hortobágyi T. Cirill OSB

*pannonhalmi főapát
a Magyar Bencés Kongregáció prézes apátja*

Ciszterci elöljárói köszöntő

Életünk ciklikus jellegét mi sem illusztrálja jobban, mint a vissza-visszatérő fontos pillanatok ünneplése. Legyen az születésnap, házassági évforduló, szerzetesi belépés vagy éppen papszentelési jubileum. Mindegyiknek megvan a maga sajátossága és fontossága, de bizonyos számok kiemelkednek, és sokszor külön melléknévvel díszelnek, mint ezüst-, arany- vagy gyémántjubileum. A történelmi események közül talán egyike a legrangosabbaknak a *centenárium*.

A Budapest-Szentimrevárosi Szent Imre Plébánia az idén ünnepli centenáriumát, de ugyanannyira fontos számunkra a Magyar Ciszterci Diákok Szövetsége 100 éves fennállásának megünneplése. Még két másik neves tanítórenddel, a bencés és a piarista öregdiákokkal együtt emlékezünk meg elődjainkről, jelen tagjainkról és a közeljövőben is sorainkba lépő, hozzánk csatlakozó *alumnusok* táboráról.

Kiváltságosnak érzem magam személyesen is, hogy mindhárom patinás intézmény leszármazottjának számíthatom magamat: még mint első elemista része voltam a felozlatás előtti utolsó ciszterci osztálynak 1947-ben, majd a budapesti piarista gimnáziumnak voltam rövid ideig tanulója egészen az 1956-os forradalom kitöréséig, és felnőttkoromban a római San Anselmo Atheneum Pontificum auláiban hallgattam a nagyrészt bencés professzorok előadásait. Az évszázados öregdiák-szövetség történetének pedig mintegy fele idejét az Újvilágba átplántált Cistercian Preparatory School nagyon is aktív közösségében volt szerencsém figyelni.

A családiasság, az egybetartozás, a különös gondoskodás számtalan példájának megnyilvánulására volt alkalmam belátást nyerni. Az öregdiákok

rendszeresen hozzájárulnak iskoláik támogatásához, sok esetben újabb épületek teljes felépítéséhez, a fiatalok családias bátorításához. Ebben az évben több dallasi öregdiákom is jött látogatóba Magyarországra: kíváncsiak voltak, hogyan is néznek ki azon iskolák, amelyek mintájára az ő szeretett *Prep School*-juk megszületett Dallasban, és Észak-Amerika egyik legtekintélyesebb és leghíresebb felsőoktatási intézményévé nőtte ki magát.

Mindannyiuk számára az iskola egy veretes fogalommá vált, ugyanakkor egy meleg, családi fészekké is, ahová mind visszatérhetnek, és őket ott nagy szeretettel fogadják. Legyen az elkövetkező száz év kezdete tele örömmel, hálával és további elkötelezettséggel!

P. Marton Bernát, O.Cist., STL, STB, STD, MA

zirci perjel

Piarista tartományfőnök köszöntője

Amikor öregdiákjaink közösségének reflexióit olvassuk ebben a kötetben, Schütz Antal szavai juthatnak eszünkbe: a piarista olyan „atya, aki nem veszi le a fiáról kezét akkor sem, miután nagykorúsította őket, hanem éppen akkor az atyának éleslátásával látja meg és az atyának szent elfogultságával és szívósságával képviseli és védi fiainak értékeit és érdekeit”.

Fontosak számunkra az öregdiákok, és fontos az ő számukra is az iskola, az ott kapott élmények és készségek, a hitbéli, érzelmi, közösségi benyomások, a személyiséget formáló hatások. Sok év után is kötődnek a közösséghez, az intézményhez, a nevelőjükhöz, az együtt átélt nevelődési folyamatuk impulzusaihoz.

A piarista iskola az elmúlt száz év alatt – amelynek távlatát ez a mostani kötet átfogja – virágkort és üldöztetést is átélt, s ebben is, abban is öregdiákjaival egybekapaszkodva járta a maga szélesre táruló vagy éppen egészen beszűkített útját. Jelképes a két költözés: ahogy a pesti iskola ingóságait, köteteit, liturgikus tárgyait hurcolták át atyák és diákok, öregdiákok együtt, sírva, a Mikszáth térre, s ahogyan azután örömben és reménységben szintén együtt rakodták a szekrényeket, padokat, kísérleti eszközöket és madárpreparátumokat teherautóba, csomagtartóba vagy éppen családi utánfutóra a visszaköltözésben.

Ez a közösség, ez az együvé tartozás piarista kultúránk egyik sarokköve. Többé-kevésbé felmérhetetlen, milyen inspirációkat és ösztönzéseket adhat egy ilyen egybeforrtn közösségben együtt töltött kamaszkori idő a fiataloknak, de hogy nemigen becsülhetjük túl ennek hatását, annak zenei kiválóságunk, Vashegyi György szavai is jó példáját adják.

„[...] a második-harmadik-negyedik évet olyan – unalmasnak nemigen mondható, rendkívül változatos – harmóniában töltöttük, amely egész életem valószínűleg felülmúlhatatlan közösségi kalandja és élménye marad [...]. Valószínűleg – a kitűzött zenei célok elérése mellett – ezt is szerettem volna újraalkotni magam körül akkor, amikor alig két-három évvel később előbb kórust, majd zenekart is alapítottam; persze ezt csak most, az érettségink után kereken 30 esztendővel látom ilyen tisztán.”

Adja Isten, hogy a piarista szolgálat továbbra is áldására legyen a hozzánk járóknak és ránk bízottaknak, méltó a rendalapítóhoz, Kalazancius atyánkhhoz, az ingyenes népiskolák megteremtőjéhez, és hűséges a közösséghez, amelyet nevelői munkájával szolgál.

Zsódi Viktor Sch.P.

tartományfőnök

Főszerkesztői köszöntő

Magyarországon történelmi okokból terjedt el a szerzetesrendi oktatás. A török hódoltság után gróf Széchényi György kalocsai érsek, későbbi esztergomi prímás ugyanis nagyrészt a szerzetesrendekre bízta az általa újjászervezett magyarországi iskolahálózatot, amelynek több tagja máig folyamatosan működik. A szerzetesi nevelés azért különleges, mert a Krisztuskövetés magasabb iskoláját valósítja meg. (vö. „*Fel kell tehát állítanunk az Úr szolgálatának iskoláját*” Szent Benedek Regulája, 045.) Mindegyik szerzetesrend ugyanannak a Krisztusnak a követésére szegődött több száz évvel ezelőtt. Érzékelhető a különböző rendek eltérő lelkisége, de mégis a nevelésben is szintetizálható egyfajta közös többszörös. „*A szolgálatok különfélék, de az Úr ugyanaz.*” (1Kor 12,5) Erre a szintézisre vállalkozik jelen kötet, amely a szerzetesrendi nevelés gyümölcsei közé tartozó öregdiák-önszerveződések közül három (a bencés, a ciszterci és a piarista) alapításának 100. évfordulója előtt kíván tisztelegni. Ebből az alkalomból össze akartuk foglalni és a társadalommal meg akartuk ismertetni a szerzetesi nevelés elveit, és személyes példákon keresztül hangsúlyozni kívántuk azok jelentőségét a XXI. századi nevelés számára is. „*Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok.*” (Mt 10,8) Ünnepi kötetünkhöz és az azt megalapozó kutatáshoz (amelynek kérdőívét több mint kétezren töltötték ki) csatlakoztak a centenáriumot nem ünneplő, de értékinkben osztozó ferences és iskolanővér öregdiáktársaink is. A kötet épp olyan sokszínű, mint az egykori diákok személyisége, élete, háttere, megélése. De az Úr ugyanaz!

Mi, szerzetesrendi öregdiákok, akik szerzetes nevelőik, tanáraik és az ő kolostoraik lelkiségéből életük legfogékonyabb éveiben táplálkozhattak

ezzel az együttműködésükkel, kovászai kívánunk lenni társadalmunk érték-alapú gyarapodásának: „*lámpát sem azért gyűjtanak, hogy a véka alá rejtsek, hanem a lámpatartóra teszik, hogy világítson.*” (Mt.5,13.) Miként a pannonhalmi barokk ebédlő egyik – jelen kötet címlapjára is választott – emblémája egy kulcsosomóval szemléletesen hirdeti: együtt kiegészülve sikerülhet.

Sólyom László volt köztársasági elnök, aki ugyan nem volt szerzetesrendi diák, 2002-ben a Szent Ignác Jezsuita Szakkollégium jogászainak tanulmánykötetéhez írt előszavában jól megragadja az iskola és az egykori diákok kapcsolatának jelentőségét: „[az iskola] diákjainak lelkében építkezik és hagy nyomot, hogy majd egykori tagjainak egész élete rávalljon [az iskolára].”

Szeretném megköszönni a kötetet megalapozó kutatás elvégzését prof. Máté-Tóth András volt piarista diáktársunknak, Nemes Márk doktorandusznak és Tarján Gergely volt ciszterci diáktársunknak. Továbbá köszönjük, hogy a külszolgálatba állt egykori szerzetesrendi diáktársainkra tekintettel a kötet kiadását a Magyar Diplomáciai Akadémia támogatta.

dr. habil. Tóth András

(Gy97b)

DIÁKSZÖVETSÉGI
VEZETŐK
ELŐSZAVAI

Magyar Bencés Diákszövetség elnökének köszöntője

Emlékezzünk hálával mindazokra, akik hitének, kitartásának köszönhetjük, hogy diákszövetségeink túléltek a történelem viharos időszakát.

Elmondhatjuk, hogy e 100 év teljesítménye „jó multság, férfimunka volt”.

Szeretnék ezúton is köszönetet mondani mindazoknak, akik fontosnak tartották, hogy e magyarországi szerzetesrendi diákszövetségek centenáriumi közös kötete megvalósulhasson.

Az, hogy eddig megmaradtunk, és újra és újra talpra álltunk, olyan lelki erőtartalékot adott és ad, hogy bizakodva nézzünk a jövő felé, ami sok fontos és talán az eddigieknél is súlyosabb feladatot tartogat számunkra.

Kérjük ehhez a Szentlélek segítségét: adjon erőt, bátorságot, bölcsességet, hogy a következő években az iskoláinkban kapott értékek mentén, erős hittel tevékenyen részt vállaljunk Európa és hazánk újraevangelizálásában.

Segítsen minket ebben Szent Benedek, Európa védőszentje!

PAX ET GAUDIUM:

Nógrádi László

Magyar Ciszterci Diákok Szövetség elnökének köszöntője

„*Hithűség – Tisztesség – Minőség*” – olvastam minden egyes reggel a fejem fölött, amikor beléptem a gimnázium kapuján. Beivódott. Tartalommal, konkrét tapasztalattal a gimnázium elhagyása óta is gazdagodik számomra ez a három kifejezés, noha még ma is sokszor jutnak eszembe konkrét iskolai helyzetek, tanáregyéniségek arcélei, szavuk formáló hangzása. Ezeket ráadásul nem egyedül éltem át, ezen emlékeim legtöbbször közösségi eseményekhez kötődnek. Ahogyan az e kötetben szereplő kutatás és maguk a személyes reflexiók is igazolják, ebben mutatkozik meg leginkább a szerzetesi élet erőssége: a minőségi és tartalmas kapcsolatok iránti vágy felkeltésében és az ehhez szükséges közösségek biztosításában. Legyen szó akár cserkészetről, kórusról, hagyományőrzésről vagy éppen tudományos és sportkörökről. Megannyi szintér ez, ahol megélhettük hitünket, gyakorolhattuk a becsületes, tisztességes hozzáállást, és törekedhettünk arra, hogy ne elégedjünk meg a közészerűvel, teremtsünk valódi értéket a munkánkkal.

Száz évvel ezelőtt három előrelátó, kiemelkedő egyéniség – gr. Klebelsberg Kunó, gr. Zichy János és Gaál Gaszton – úgy gondolta, hogy mindazon kapcsolatok, amik az egyes ciszterci gimnáziumokban kialakulnak, érdemek arra, hogy az összefogásnak köszönhetően tartósabb és a társadalom számára hasznosabb formában is megmaradjanak. Így hívták életre az első ilyen hazai közösséget, a Ciszterci Diákszövetséget, ami az elmúlt száz évben a „történelem viharai” és a(z öreg)diákok változó igényei mentén jelentős átalakulásokon és hangsúlyeltolódásokon ment keresztül.

Ennek a száz évnek négy jelentősebb korszaka volt: 1. 1922–1948: az alapítástól számított kezdeti évek, amelynek a fókuszában a frissen végzett

diákok (anyagi, erkölcsi, kapcsolati) támogatása állt. 2. 1949–1989: a szétzórás időszak, amikor itthon is, külföldön is az összetartás és „szellemi honvédelem” iránti vágy őrizte meg a közösséget. 3. 1990–2012: az újjáalakulás, amelyben az „idős urak”, felelevenítve a bennük élő lángot, újjáélesztették a diákszövetséget, és közben komoly energiákat mozgósítottak az egykori iskolák rend általi visszavételéért. 4. 2012-től: a fiatalítás és az új kezdeményezések korszaka, ami egyfajta útkeresésként és lendületvételként is értelmezhető. A 90 éves alapítási évfordulók az első három korszak elismeréséért a Ciszterci Diákszövetséget Magyar Örökség díjjal tüntették ki.

A következő száz év küszöbén is azon munkálkodunk, hogy az elődök által örökségül hagyott és élő hitünk által megújulni képes lelkülettel tartsuk össze ezt a közösséget. Tesszük ezt azért, hogy diákjaink az egyes intézmények elhagyását követően is érezzék, hogy továbbra is a ciszterci család tagjai maradhatnak, és ezen önszerveződő közösség biztosítsa a kapott keresztény és ciszterci értékek továbbélését. Meggyőződésem, hogy ennek sikerességét az fogja leginkább megmutatni, hogy milyen mértékig leszünk képesek kapcsolódni a ciszterci rend hazai küldetéséhez, az egyes iskoláikban folyó értékteremtő munka gazdagításához.

Ugyanakkor egy jóval egyetemesebb misszióra is emlékeztet bennünket az, amikor nem csupán saját szervezetünket, hanem a testvérszövetségek összetartó közösségét is szemléljük, és velük együtt hálát adunk az elmúlt száz év mindannyiunkat formáló kihívásaiért, kegyelmeiért. Isten éltesen bennünket és adjon erőt ahhoz a munkához, amelyre nap mint nap meghívást kapunk – szövetségként, egyénenként egyaránt!

Benedicite!

Pólya Viktor Márton

(Pécs É2007)

A Magyarországiért Alapítvány kuratóriai ügy határozta,
jelen bizottságot kérnek fel arra a célra, hogy együttműködve
létrehozzák a Magyar Szellem Láthatatlan Múzeumát.

A Magyar Örökség és Európa Egyesület által
ezen szándék szellemében megerősített bizottság
2012. június 23-án a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében
kinyilvánítja, hogy az arra méltó

MAGYAR CISZTERCI DIÁKOK
SZÖVETSÉGE

MAGYAR ÖRÖKSÉG.

amiről ezen oklevél bizonytságot tesz.

A Magyar Ciszterci Diákok Szövetsége
nevét az Aranykönyv őrzi.

Balogh
Zeceny Anna
Melemezsfalva
Tóthné

Hámori József
elnök
Magyar Örökség-díj bírálóbizottság

Jelen
fennír
Németi Mária
S. ...
H. ...
S. ...

A Ciszterci Diákszövetség Elnökségi Imája

Gondviselő Istenünk, Feléd fordítjuk tekintetünket
és áldásodért imádkozunk!

Arra hívtál meg bennünket, hogy szolgálatot teljesítsünk
a Te nagyobb dicsőségedre. Légy velünk tanácskozásaink során
és szítsd fel bennünk a bölcsesség és a bátorság lelkét, hogy
mindig szem előtt tarthassuk a következőket:

- az *alázatot*, ami a másokért végzett munka előfeltétele,
- az *önzetlenséget*, hogy szüntelenül egy Általad egybehívott
közösséget és ne egyéni érdekeket lássunk,
- az *érzékenységet*, hogy képesek legyünk ráérezni a ránk bízottak
szükségeire, amelyekkel terelsz bennünket,
- a *türeelmet*, amelynek segítségével a Te kezedből
fogadhatjuk a dolgok alakulását,
- az *elfogadást*, amely megtanít bennünket
a valóság tiszteletére,
- és az *örömet*, amellyel mindazokat ajándékozod meg,
akik Veled együttműködve és a másikat megbecsülve
kívánják építeni a Te országodat,
Krisztus a mi Urunk által!

Ámen.

Clairvaux-i Szent Bernát! Könyörögj érettünk!

Magyar Piarista Diákszövetség elnökének köszöntője

Büszkén és meghatottsággal szoktam elfogadni idős öregdiaktársaim meghívását 65, 70, sőt 75 éves osztálytalálkozójukra. Tisztelettel tölt el az a megtartó hűség, amivel hajlott koruk ellenére elevenen emlékeznek diáktársaikra, tanáraikra, iskolájukra. Tatán és Debrecenben, olyan városokban is működik a Magyar Piarista Diákszövetség helyi tagozata, ahol az 1948-as iskolabezárások óta nem indult újra piarista iskola. Valami összetart.

A tanáraink nem csak tudást adtak át nekünk, sokkal többet, azt az igényt, hogy a valóság reális ismeretére törekedjünk. A valóság pedig a teljes valóságot jelenti: teremtettségünk és megváltottságunk valóságát, az anyagi világ valóságát, kultúránk valóságát, az emberi létünk és a közösségi létre rendeltettségünk valóságát, társadalmi berendezkedésünk valóságát. Alázatot, ami arra késztet minket, hogy a valóság megismerésében soha ne állapodjunk meg a mostani tudásunkban, hogy tiszteljük a kérdéseket és a kérdezőket.

Amikor testvér-diákszövetségeinkkel, a bencésekkel és a ciszterekkel elkezdtük tervezni, hogy a megalakulásaink centenáriumára hogyan emlékezzünk közösen, a valóság megismerésének ez a vágya vitt arra, hogy kezdeményezzünk egy tudományos igényű felmérést öregdiaktársaink körében, és bízunk meg egy tudós szakemberekből álló csapatot a beérkező adatok feldolgozásával, elemzésével.

Öröm volt együtt gondolkodni, dolgozni testvérszerzetesrendi öregdiákokkal, ebben az együttműködésben is megtapasztaltuk a tanulmány egyik fontos megállapítását: „*a szerzetesrendi iskolák nem az egyformaság, hanem a sokféleség iskolái.* Miközben vannak általánosan jelen lévő jellegzetességek, aközben tetten érhetők megkülönböztető sajátosságok is.”

Köszönöm mindazoknak, akik vették a fáradságot egy a szokásosnál sokkal hosszabb kérdőív kitöltésével, a tapasztalataik átadásával. Köszönöm Máté-Tóth András professzor, Nemes Márk és Tarján Gergely igényes munkáját. Köszönöm a három rend munkatársainak, hogy megosztották velünk pedagógiai küldetésüket, hitvallásukat. Köszönöm diáktársaink visszaemlékező sorait, amik elevenné, színessé teszik ennek a valóságnak a képeit.

Végül, de nem utolsósorban tisztelettel köszönöm a rendi előjárók és a rendtagok támogatását, amiben megerősítést kaptunk arra, hogy az iskoláink és az azokat fenntartó rendek a családjukba fogadtak és odatartozónak tartanak minket. Ennek bizonyosságául a piarista rend regulájának egy szakaszát (III. fejezet, 132. pont) idézem:

„A világiak között, akik tanácsukkal és munkájukkal segítenek minket az idők jeleinek értelmezésében, első hely illeti meg azokat a volt tanítványainkat, akik minket, rendünket és intézményeinket igazán őszinte szívvel szeretik. A róluk, különösen a fiatalabbjáról való gondoskodás nevelőmunkánk szükségyszerű kiegészítője, és ezért azok közé az iskolán kívüli tevékenységek közé kell számítani, amelyeket nem szabad elhanyagolnunk.”

Strommer Pál

SZERZETESRENDI
NEVELÉS
A XXI. SZÁZADBAN

Juhász-Laczik Albin OSB¹

A bencés nevelésről

A bencés világban, Pannonhalmán, Tihanyban, Győrött, Bakonybélben, de még a budai Szent Szabina kápolnában is, minden olyan ősi, minden olyan régi. Mégis, ha Szent Benedek Regulájának 1500 éves sorait olvassuk, bizony a mai világ számára ad egyszerre nagyon mély és nagyon praktikus útmutatásokat. Könnyű egy bencés iskolának, hiszen a házirendje vagy a pedagógiai programja elkészítésénél ilyen ősi és kipróbált iránymutatásokra számíthat.

A bencés nevelésről írni könyvtárnyit lehet, akkor se merítenénk ki, hiszen az emberről szól és a teremtés kimeríthetetlen csodájáról. Ráadásul erről nem is igazán írni vagy beszélni kell, hanem nap mint nap tenni, ahogy mi az iskolában ezt megéljük, vagy később, az érettségi után, amikor öregdiákjaink a világ számára elérhetővé és kézzelfoghatóvá teszik a Regula szerinti életet. Mert a bencés nevelés az életről szól, a hétköznapiokról, hogy hogyan állunk helyt a világban. Ugyanakkor nekünk gyakran meg is kell válaszolnunk röviden és frappánsan azt a kérdést, hogy mi is a bencés nevelés sajátossága.

Értékrend. Ez a legrövidebb definíció. Csakhogy összetett fogalom ez, és sosem leegyszerűsíthető. Hiszen az értékrendben több érték van jelen egyszerre. És tudjuk, hogy ha több érték van, akkor lesz olyan élethelyzet, ahol ezek összeütközhetnek. A bencés nevelés ebben tesz rendet. Az értékrendet csak az tudja kezelni, aki tisztában van a kiindulóponttal, hogy

¹ A Bencés Diákszövetség alapításának 100. évfordulója alkalmából tartott ünnepségen, Pannonhalmán, 2023. szeptember 9-én elhangzott beszéd szerkesztett változata.

minket Isten teremtett (hiszen ez mindennek a kiindulópontja), és tudja, hogy mi a cél: hogy felelősséggel otthon legyünk a teremtett világban. Ilyen fiatalokat szeretnénk nevelni, akik tudják, hogy a felelősség és az otthonosság nem szembeforduló, hanem egymást erősítő érték. Akkor vagyok otthon, hogyha vállalom annak a helynek a szabályait, a következményeit. Ha felelősséggel vagyok a felebarátom, a testvérem iránt, akkor vagyok otthon. Isten képére és hasonlatosságára vagyunk teremtve, és ez a végállapot, hogy bárhová vessen minket a világ, otthon legyünk benne, de felelősséggel. De hogy jutunk el ide? Azaz hogy mi is a bencés iskola napi nevelési feladata? Ezt mi öt oszlopba rendeztük. Ez az öt pillér pedig az életünk öt szegmense. Az első a magas szintű akadémiai tudás, amit itt, Pannonhalmán kilenc idegen nyelv, nyolc emelt szinten oktatott szaktárgy és hetvenféle szakkör szolgál. A második a kreativitás, a művészet. Olyan világ vesz körül bennünket, amire hatással kell, hogy legyünk. És azt a tudást, amit összeszedünk, azt nekünk meg kell jelenítenünk. Erre való a kreativitás, a kézművesség és minden művészet. Harmadik a sport, amelyben kitartást, odafigyelést és elköteleződést tanulhatunk, továbbá megértjük, hogy mekkora ajándék is az emberi test. A negyedik pillér a közösségi élet. A mai világunk talán ezt érti a legkevésbé, mindenféle hamis identitást keresve virtuális közösségekben. Holott a közösség a jelenlét a másik számára. Hadd időzzek el – bár rövid összefoglalást ígértem – most mégis hosszabban ennél a ma mostohán kezelt területnél. Meglepő, hogy Szent Benedek mintha pontosan hozzánk szólna a Regula 43. fejezetében, amelynek a címe „Azokról, akik az Istenszolgálatra, vagy az étkezésre késve érkeznek”. Szent Benedeknél ugyanis két kitüntetett helye van a közösségnek, ahol tényleg együtt vagyunk: az Istenszolgálat, azaz a templom és az ebédlő. Nem véletlen, hogy Győrött is, Bakonybélben is, Tihanyban is, Pannonhalmán is a templom a legcsodálatosabb, és a másik legcsodálatosabb hely a közös asztalnak a tere. A szent lakoma folytatódik a földi lakomában. Amit Szent Benedek 1500 évvel ezelőtt erről írt – és ez a megdöbbentő –, szinte

egy az egyben a mai gimnáziumi házirend mobilhasználatra vonatkozó részének szánta alapvetésül: „*Mikor meghallják a jelet, azonnal hagyjanak ott mindent, ami a kezükben van és a legnagyobb gyorsasággal induljanak.*” Azaz ha jön a hívó jel, akkor mindent, ami a kezünkben van (és mi lenne ma állandóan a kezünkben, ha nem a mobiltelefon?), azt tegyük el, mert az ebédülő a személyes térnek a helye. Az étkezés ugyanis a másik ember jelenlétének a szent tere, a közösségé. Hát ez az, ami értékrendként működik: az ezeröttszáz éves Regulának és az idei házirendnek az összhangja. Örülök, hogy egy ilyen közösségnek lehetek a tagja, hogy egy ilyen helyen lehetek tanár és igazgató.

Adós vagyok még az ötödik pillérrel, ami nem más, mint az egyéni istenkeresésünk. Napi lelkiismeret-vizsgálatunk: Hol állok ma Isten előtt? Mi Isten célja ma velem? Azt hiszem, hogy magától értetődő egy bencés öregdiáknak, hogy van-e lelkiatyád, van-e olyan ideje a napodnak, ahol két-három percet csendben vagy, és átgondolod, hogy hol is tartasz most, mit akar Isten tőled.

Ez az öt pillér az, ami az istenképűségünket kibontakoztatva elvezet bennünket oda, hogy felelősséggel otthon legyünk teremtett világunkban.

dr. Kovács Péter (Ph05)

A „bencés”-ség

Bencés öregdiákként, amikor azon gondolkodtam, hogy miképpen lehetne újszerű módon megragadni az univerzalitását annak, ami megnyilvánul a bencés neveltetésünkben, vagy leírni azt, hogy mi is a „bencés”-ségünk által kifejeződő értékrend tartalma, arra jutottam, hogy érdemes volna megkérdeznem a legtöbb adattal rendelkező, kívánva, vagy kényszerűségből egyre inkább közelivé és közössé váló ismerősünket, a mesterséges intelligenciát, teljes nevén az *Open AI – ChatGPT*-t. Szerinte: értékrend és erkölcs, közösségépítés, lelki fejlődés, rugalmasság és alkalmazkodás, helyes életvitel a benedeki tanítás esszenciái. Ezek alapján pedig a kiváló oktatás, erős közösség, értékrend, kulturális és sportprogramok, hálózatépítés, spirituális fejlődés a bencés öregdiákok kiváltsága. A Bencés Diákszövetséggel kapcsolatban már kissé hevenyészettebb a mesterséges intelligencia válasza, kevésbé szabatosan fejezi ki a pontos tevékenységeket, de nagy vonalakban ez esetben is kifejező az összefoglaló válasz.

Vannak tehát nyilvánvalónak tűnő dolgok, amiről lehet, hogy nem is igazán szükséges most beszélni vagy írni, mert láthatóan az emberiség közösnek vélt tudástárában rendelkezésre állnak. A formalizált leírásokat olvasva azonban hiányérzetünk támadhat. Mintha valamit nem tudna megragadni a kreált tudat, pontosabban az intelligens memória. Közel kerül a tartalomhoz, de mégsem tudja kifejezni pontosan azt, hogy mit is jelenthet az egyén számára mindez. Megélésünk szubjektív vetülete, saját értékrendünk mátrixa leírhatatlan, ezáltal egyszerre végtelen (soha le nem küzdhető) távolságra van bármilyen és mindenféle formális felsorolástól vagy digitális leirattól.

Clairvaux-i Szent Bernátnak, a Bencés Diákszövetség 100 éves évfordulójának egyik mottójaként is idézett szavai, „*ardere et lucere*” azaz „*lobogni és ragyogni*” segíthetnek rátalálni arra, hogy mi az, ami közösségeink alapját és erejét adó személyes küldetésünk lehet. Továbbgondolkodásra is ösztönözhetnek a Szent szavai: mi az, ami közös bennünk, és mi az, ami mégis megkülönböztethetővé tesz bennünket? Az elmúlt száz év viszontagságait átvészelve vajon mit jelentenek a XXI. század kihívásai a bencés öregdiákoknak? Megéljük-e a közösséget mi, öregdiákok egymással? Mit kaptunk alma materünkötől, amire mint közös örökségre mindannyian támaszkodhatunk és amiből erőt meríthetünk, hogy lobogni és ragyogni tudjunk embertársaink számára még a nehéz idők közepette is?

A „bencés”-ség kifejezi a történelmet, a hagyományokat, az értékrendet. Univerzális, vagy ha úgy tetszik: elsődlegesen meghatározó és identitásformáló. A bencés-ség: erő. A krisztusi tanítás szüntelen megvalósításra törekvése az, amit a Regula és szerzetesei közvetítenek és tesznek átélhetővé a tanítványok számára a „bencés”-ségen keresztül. Különbözőségeink közepette ez a jelző az, ami az egyezőséget képviseli: mint egy közös nevező, amin a sokféle és végtelen formát felvehető számláló áll. A „bencés”-ség nem hasonló érdeklődésű, vagy egyező tulajdonságú emberek halmaza, hanem az „*ora et labora*” közössége. Ennek az iránymutatásnak a megvalósítóivá válni köt bennünket közösségbe. A „bencés”-ség „közös”-ség. A „bencés”-ség kötelez az értékrendre, a krisztusi útra, az embertársi szerepre, önmagunk és környezetünk jobbá tételére egyaránt.

A „bencés”-ség számai az évszázadok alatt sokféle módon szövődtek, az ágai terebélyesre növekedtek. A „bencés”-ség nem valami felvett manír, vagy divatos életstílus, esetleg szokás, hanem identitásokon, identitásunkon átszűrte készség és lehetőség. Készség a lobogáson túl a ragyogásra és lehetőség az „ora et labora” létszemléletének befogadására és *megújuló hűséggel* történő folyamatos megvalósítására.

(A szöveg a BDSZ 100 éves megalapításának centenáriumi Almanach kiadványa szerkesztői előszavaként íródott, annak átdolgozott, rövidített változata.)

A ciszterci pedagógia

2023 őszén a magyarországi ciszterci iskolák igazgatói, nevelőtestületei és a Ciszterci Iskolai Főhatóság alázattal keresi a helyét egy olyan korban, kontinensen és országban, amely a kommunizmus üldöztetési után újabb mély válságot él át. Úgy tetszik, nem csupán a szeretetesség, de a kereszténység, Krisztus Országának építésének misztériuma is történelmi próbát áll ki. A ciszterci rend sok szenvedéssel, megaláztatással, veszteséggel terhes története azonban arra tanít minket, hogy Szent Bernáttal együtt valljuk: „Krisztusban mindennek értéke van számunkra, minden szükséges”. A ciszterci lelkiesség és az iskolák ebből fakadó gyakorlatai ugyan a mindenkori ifjúság valóságát szólítják meg „kreatív hűséggel” (Szent II. János Pál), de a Szent Bernát-i doktrína nem változik: „Isten megismeréséhez önmagad megismerése a lépcsőfok”. Ez ugyan a kegyelem műve, de maga a megtapasztalás a lélek részéről annak képességeire – emlékezet, értelem, akarat – támaszkodva történik. (Sulyok Ignác O.Cist.) Minden, a mai ciszterci iskolákban fontosnak tartott pedagógiai munka – a legmagasabb természettudományos kutatói műhelyektől a média, a színjátszás, a kórus vagy az európai önazonosságunk elmélyítésére szolgáló Európa Parlament Modellig – a fenti hármas lépcsőfokokon keresztül végül a *Schola Caritativae*, a Szeretet Iskoláját valósítja meg. Elréd apátról (1109–1167) feljegyezték, hogy „természetében gyökeredző vonzalom és állandó nevelői gond” fűzte magiszterkorában a rábízottakhoz, hogy nevelésükkel (*educatio*) az Istenhez való visszavezetésükön át a szó szép teológiai értelmében felemelje (*elevatio*) őket a teljesebb, boldogabb életre. Bár ezer év elmúlt, nekünk, mai nevelőknek ez a kijelölt utunk.

A Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium *Parázs* csoportja szép példája lehet annak a kreatív hűségnek, amellyel a mai pedagógus és diák egységesen

igent mond Isten megismerésére. Ezért adjuk közre az alábbiakban tanúságtételüket. Ezúton fejezzük ki köszönetünket a diákszövetségek vezetőinek, tagjainak, adományozóinak, akik évtizedek óta gazdagítják, támogatják a magyarországi ciszterci családot.

Barlay Bence

Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium – Buda, igazgató

Helstáb Ákos

Ciszterci Nevelési Központ – Pécs, igazgató

Karóczkay Júlia

Gárdonyi Géza Ciszterci Gimnázium – Eger, igazgató

Orosz Ágoston

Ciszterci Szent István Gimnázium – Székesfehérvár, igazgató

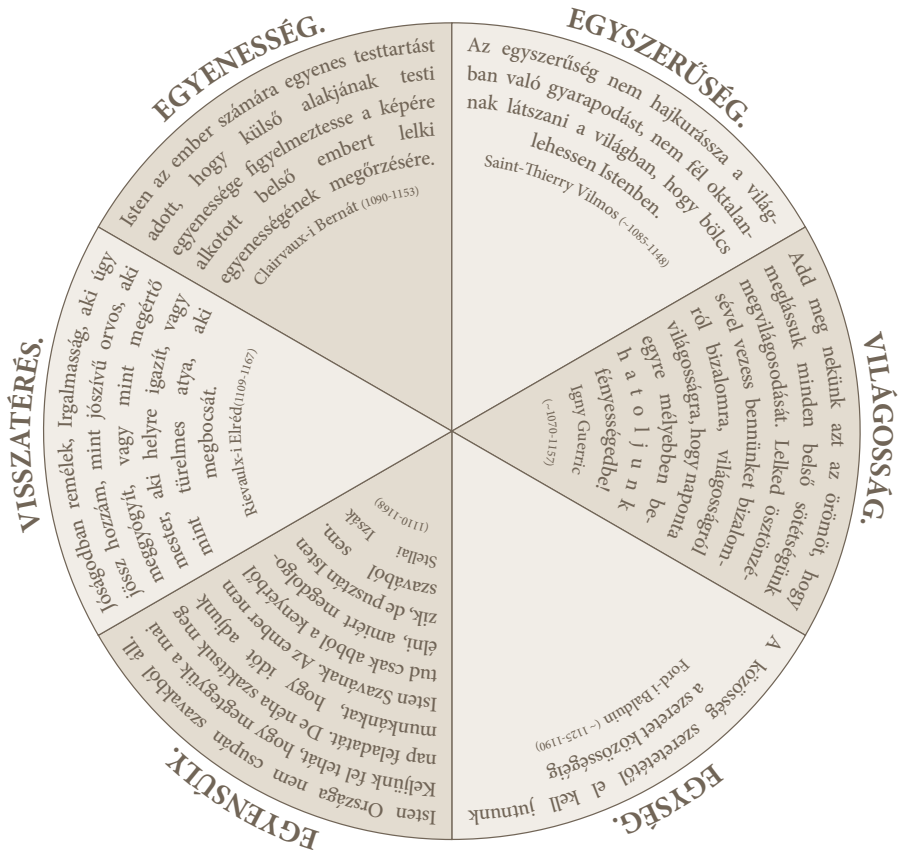
Dr. Nyisztor Zsolt

Ciszterci Rend Nagy Lajos Gimnáziuma és Kollégiuma – Pécs, igazgató

Rubovszky Rita

Ciszterci Iskolai Főhatóság – főigazgató

A ciszterci pedagógia alapja a ciszterci lelkiség

A Forgó „a szeretet különleges iskolája” – PACSi mindenkivel

A Ferenc pápa által 2021. október 10-én újtárra indított szinodális folyamat korunk kihívásaival, problémáival foglalkozik. A Budai Ciszterci Szent Imre Gimnáziumban a legtöbb ciszterci iskolához hasonlóan azzal kellett szembeesülnünk, hogy megszűnt az állandó szerzetesi jelenlét, és az iskola lelki életének irányítását nekünk, civil hittanároknak kell átvennünk. A szinódusi folyamat így nálunk is a dialógus, a megkülönböztetés és a reflexió jegyében kezdődött, és folytatódik azóta is. Létrejött a Pasztorális Csoport – PACS(i) –, a hittanítók közössége azokkal a kollégákkal, aki szívesen bekapcsolódtak a megújulás lehetőségeinek keresésébe. A pasztorális szóban a pásztor szó jelenik meg a szemünk előtt, annak a jó pásztornak a képe, aki maga Jézus. Elsősorban Őt szeretnénk követni, az Ő pedagógiáját megérteni és kézzelfoghatóbbá tenni az iskola életében. A PACSi ugyanis nemcsak a hittanítást, hanem az egész iskola hitéleti nevelését igyekszik koordinálni, hogy intézményünk, a ciszterci Saint-Thierry Vilmos által írt *Aranylevélben* olvashatóknak megfelelően „a szeretet különleges iskolája” lehessen.

Ebben az útkeresésben ismét nagy segítséget jelentettek a miskolci jezsuiták gimnáziumában megtapasztalt újítások. 2004-ben tőlük tanultuk el a diákok számára szervezett kötelezően végzendő szeretetszolgálatot, ami az első komoly lépés volt a keresztyén tanítás rendszerszintű tettekre váltásában, 2020-ban pedig náluk ismerkedhettünk meg a *PARÁZS*-zal, ami azt az 50-80 fős diákcsoporthoz jelenti, amely az iskolalelkészség vezetésével kisebb diákoknak lelki programokat szervez.

Nevelésünkben korábban is fontos szerepet töltött be a Diákkamara, amelynek a tagjai számtalan programot szerveztek a kisebbeknek (golya-

tábor, Szent Imre-bál, farsang), de azt nem gondoltuk, hogy lelki napok csoportvezetését is rájuk lehetne bízni. A 10-11.-es osztályfőnökök és hittan-tanárok segítségével olyan diákokat kerestünk a szentimrés PARÁZS-ba, akik hitben elkötelezettek (legalábbis arra törekvők), vezetésre rátermettek (legalább csírájában), és akiknek van kedvük és idejük bekapcsolódni ebbe a közösségbe. Tisztában voltunk azzal, hogy csak azt tudják a PARÁZS-tagok megosztani a kisebbekkel, amit maguk is átéltek, ezért egy Parázs-Cîteaux (ejtsd: „parázsszító”, Cîteaux az első ciszterci monostor helye Franciaország-ban), másfél napos lelkigyakorlatot szerveztünk számukra Kismarosra, a ciszterci nővérekhez. A programot Elek László jezsuita atya vezette egykori miskolci parazsas diákok segítségével. Témája, a *megtisztulás*, nagybőjtre igen aktuális gondolata volt. A csoportos beszélgetések, az esőben mécse-ssekkel megvilágított keresztút, a bűneinkkel teleírt fehér szalagok letétele, az éjszakai virrasztás és gyónás, mind-mind olyan erős élmény volt, amely valóban csapatot formált a 33 részt vevő diákból. Ámulva láttuk, hogy a korábban még egymást is alig ismerő fiúk és lányok párba állva, tudatosan készülnek a hamarosan rájuk váró megpróbáltatásra, a nagyhétfői isko-lai lelkigyakorlatra. A parázsfűjtató program végén egy szép könyvjelzőt kaptunk a nővérektől, amin lángoló fahasábok képe és egykori rendtársuk, a fiatalon elhunyt Tímár Móni gondolata állt:

„Nagyon kell szeretni az embert, szeretni és megérteni és megkeresni a jót benne. Kikaparni a parazsat a hamuból és lánggra lobbantani bennük. Ó, hisz ha te égsz, körülötted is világos lesz, szépség, lendület lesz.”

Az 5 kisebb osztály 15 csoportjának tartott nagyheti program sokak lelki megerősödését szolgálta.

Azóta is igyekszünk a most már 3. éve megindított PARÁZS-közössé-
get újra meg újra izzásba hozni. A mindenkori 10. évfolyamból és a tanári karból új szikrákat gyűjtve tápláljuk a heti rendszeres közös imádság tüzét a kápolnában. A már évek óta szerda reggelenként 7.25-től imádkozó rózsafü-zér-társulat mellett a 20 perces ebédszünetekben is létrejöttek önszervező,

közösen imádkozó csoportok. Imaszándékokat gyűjtünk kis papírcetliken a kápolnaajtó belső kárpitján, és biztatunk mindenkit, hogy kapcsolódjon be a valóságosan és szimbolikusan is gyarapodó 2000 darabos imakirakósba. Mi, hittantanárok minden hétfő reggel lePACSizzuk ezeket a cetliket, és közös imádságunkba foglaljuk a kéréseket.

Újfajta bűnbánati liturgiát alakítottunk ki adventben a 9., nagyböjtben a 10. évfolyam részvételével. Egyszerre mindig két-két osztály jön a 7. órában a kápolnába, ahol valamelyik hittantanár vagy osztályfőnök közös elmélkedést vezet, 3 atya pedig különböző helyszíneken gyóntat párhuzamosan. Ezeken a napokon tanítás után gitáros dicsőítő szentségimádásokat tartottunk.

Sikerült úgy alakítani az órarendet, hogy az 5-6. évfolyamnak osztályfőnöki óra keretében péntekenként többször is lehet reggeli évfolyam-miséje, illetve a 7-9. évfolyamoknak félévente 3-3 évfolyam-liturgiája, amelyre mindig más-más osztály készül.

A 12.-esek záró lelkigyakorlatát virágvasárnap hétvégéjén vagy húsvét után párhuzamosan több helyszínen tartjuk. Ezt a tudatos elballagást, számvetést és küldetést kereső alkalmat Székely Zoltán segítségével a piaristáktól tanultuk el.

A kismarosi ciszterci nővérek a lelki megújulásunk és reményünk alapjai lettek. Nagyböjtkezdő tanári lelki napunk, amelyet ők és Fejérdy Áron atya vezettek, spirituális forrásponttá vált számunkra. De náluk zajlottak a Parázs-Citeaux-alkalmak, a CiLi Napok, több osztály lelki napja és az énekkarosok tábora is.

Szerencsére azért a plébániát vezető Örs atyával továbbra is sikerül szoros együttműködést kialakítani. Nagy segítségünkre van az iskolamisék szervezésében, a bérnálásra való felkészítésben éppúgy, mint a tantermek vízkeresztkor való megszentelésében vagy az erdei iskola tábori miséjének celebrálásában.

A hajléktalanok iránti érzékenyítés céljából minden szerda reggelre meghirdetett: *Hozz még egy szendvicset magaddal!* akciót szervezünk.

A *Tyrexodus* az egyre népszerűbb, Amerikából indult Exodus program rövidített, és sok mindenben szelídített, de így is komoly, férfias összetartást erősítő nagybőjti kihívása. Tavaly mintegy harminc 10-12.-es fiú és 8 férfi tanár önnnevelést, áldozatvállalást és közös imádkozást segítő programja lett, amit a *Szent Imre visszavág* elnevezésű, vadkanpörköltből álló lakoma zárt húsvét után.

Végezetül hadd álljon itt 3 aktív paraszas diákunk rövid visszaemlékezése, amelyek számunkra a folytatáshoz erőt adó pacsik:

Régenhart Bernadett, 11. d osztály: *„Az idei év a PARÁZS szempontjából sem telt el eseménytelenül. Az évünk része volt az adventi és a nagybőjti lelki nap megszervezése, a napközbeni imák lebonyolítása és a dicsőítő alkalmak megszervezése is. Különleges élmény marad a nagybőjti lelki nap előtti bizalomépítő felkészülés Kismaroson a nővéreknél vagy a közös palacsintázások dicsőítés után. Év közben a kápolnában található imakirakásunk is egyre bővült, ahogy egyre többen jártak le a hosszú szünetekben imádkozni. Összességében úgy gondolom, hogy idén is egy szuper hangulatú csapat dolgozott együtt a programok sikeréért, és ennek meg is lett az eredménye.”*

Kostka Gréti, 12. c osztály: *„Az elmúlt időben négy lelki napot tarthattam, köztük a többi ciszterci suliból érkező diákoknak is. Nagyon jó volt látni, hogy májusban a másik három iskolából azért jöttek hozzánk, hogy megmutassuk nekik, mi hogyan vezetjük a lelki alkalmakat, és ők is hasonlóan jókat tudjanak majd tartani. Ez a lelkigyakorlat volt számomra a legsikeresebb, abszolút pozitív vezetői élmény volt! A lelki napok előtt mindig megvolt a fejemben, hogyan kell majd kinéznie az egyes részeknek, aztán ha nem úgy sikerült, és tanácstalan voltam, mindig ott volt a »lelki napon jóban-rosszban« vezetőpárom és a többiek, akikhez szintén nyugodtan lehetett fordulni.”*

Alpár Soma, 12. a osztály: *„Nekem a legnagyobb paraszas élményem a többi ciszterciek idei látogatása volt. Valahogy furcsa volt találkozni más ciszterci diákokkal, hiszen eddig még nem láttam egyet sem, aki ne a Szent Imrébe járt volna. Holott mi voltunk a »házigazdák«, mégis én éreztem magam*

befogadva, szeretve. Utána a kiscsoportos foglalkozás során valami olyan intim légkör alakult ki, amelyet nehéz szavakba önteni. Teljesen meg tudtunk nyílni egymásnak anélkül, hogy ez bárkit is feszélyezett volna. Bizonyossággal mondhatom, hogy abból a teremből új emberként jöttem ki. Nagyon hálás vagyok a PARÁZS közösségének, hogy az évek során ezt oly sokszor megadta nekem, és ezt a szítóerőt viszem majd tovább az egyetemre is.”

Perczel Tamás

a Ciszterci Pasztorális Csoport vezetője (Buda)

Piarista nevelés a XXI. században

1. Saját kultúránkra támaszkodunk a megújulásban

Minél nagyobb, erősebb és megbecsültebb tradícióra építhet egy szervezet, annál erősebben gravitál a hagyományok megőrzése, a régi értékek és szokások konzerválása, a korábban jól bevált munkastílus és know-how továbbéltetése felé. És valóban nemcsak elszegényítő, „ha a só ízét veszti” (Mt5, 13), nemcsak a kulturális diverzitást csökkenti, ha valami speciálisan egyedít és karakterisztikus a sztenderdhez igazítunk, hanem ez bizonyos értelemben a keskeny út felcserélése is a szélesre, és beolvadás az átlagosba, a többségibe.

Ugyanakkor az idők jeleit meg nem halló attitűd sem fenntartható, mert hanyatláshoz vezet, felszámolja az egykor sikeres módszerek hatékonyságát, és erodálja a még oly szilárd hagyományokra támaszkodó rendszereket is. Lehetetlen a mai nevelés világában nem reflektálni arra, hogy az új nemzedékek ismeretszerzési folyamatai megváltoztak, nem észrevenni a fókuszált olvasás visszaszorulását és az online kitettség növekedését, a hozzánk érkezők egyre heterogénebb vallási hátterét, a család széles körű válságát, a diákokkal való kommunikáció nyelvének átalakulását, kamaszaink elmagányosodását, a mind gyakoribb sajátos nevelési igényt, vagy azt, hogy a kapitalizmus világa az információs társadalommal új szakaszába jutott, és ennek hatásaitól legkevésbé sem mentesek az intézményeinkbe kerülő gyerekek.

Miben kell újnak lennie, és miben őrizheti összetéveszthetetlen stílusát a piarista nevelés?

Peter F. Drucker (1909–2005) bécsi születésű amerikai közgazdász, egyetemi tanár, a szervezetfejlesztés atyja az egyik cikkének (1991, *The Wall Street Journal*) ezt a címet adta: Ne változtasd meg a szervezeti kultúrát, hanem használd! Ebben írja: „A szervezeti kultúra megváltoztatása lett a legújabb vezetési hóbort. És valóban számos szervezetnél lenne szükség bizonyos mélyen berögzült szokások megváltoztatására. Amiben azonban változás kell, az szokásbeli, viselkedésbeli változás. A szervezeti kultúra megváltoztatása ezt a célt nem fogja elérni. A kultúra, akárhogy is definiáljuk, egyedülállóan szívós valami. Ha a szokásokat akarod megváltoztatni, a szokásokat változtasd meg, és ne a kultúrát. Az első kérdés: milyen eredményekre van szükségünk? A második: hol vannak meg ezek már most is a mi saját rendszerünkben? A sikeresen megújuló szervezeteknél ezeket az eredményeket sohasem azzal érték el, hogy elkezdtek valami egészen mást csinálni, hanem azzal, hogy szisztematikussá tettek valamit, ami addig is benne volt a kultúrájukban, csak éppen nem vált általános gyakorlattá.”

A piarista nevelés ma ezt az utat járja. Szisztematikusan reagál arra, hogy radikálisan elejét kell venni a gyermekbántalmazásnak, high-tech eszközökkel követi le az online környezet alakulását, beépíti munkálkodásába a legújabb pedagógiai módszereket, miközben mindezekben a változásokban a saját kultúrájában eleve meglévő paradigmákat hozza előtérbe, vagyis a saját szervezeti kultúráját teszi a változás erőforrásává és technológiájává.

De hogyan és milyen területeken?

2. Több mint tanulás, amire diákjainkat hívjuk

A piarista iskola mindig is a magas szintű képzés tere és motorja volt, a közjóért dolgozó tudósokat és vezetőket nevelt. Kovács I. Gábor és Kende Gábor tanulmányából tudjuk, hogy az 1921/22-es, az 1937/38-as és az 1942/43-as évek művészetének, oktatásának és tudományának stra-

tégiai pozícióiként számba vett 1500 státusból a legtöbbet piarista öregdiákok töltötték be, megelőzve a hasonlóan kiváló Egyetemi Katolikust, a Fasori Evangélikust, a Barcsay utcai államit, a kolozsvári, budapesti, debreceni református gimnáziumokat, a pécsi cisztereket és így tovább. S hogy az itt folyó munka miben volt több a pusztai tanulásnál, arra jól rávilágít Antall József egy 1992-es beszéde: „Amikor módomban volt tudományos munkámban arról írni, mit jelent a gondolkodás, megtaláltam azt a piarista tanárt (és könyvét, Palotai Purgstaller filozófiai könyvét), aki Semmelweis Ignácot megtanította arra a gondolkodásra, amelyből le lehetett vezetni a Semmelweis-doktrína felfedezését. A logikus gondolkodásra való törekvésnek ösztönzőjét egy piarista tanár szakkönyvében lehetett kimutatni! De piarista állt minden nagy oktatási reform mögött a XIX. századtól, Eötvös József reformja mögött Winter, Klebelsberg mögött Kornis Gyula”.

A piarista nevelés ma is többre hív, mint pusztai tanulásra. Amikor egy intézmény jó kompetenciaeredményeket mutat fel, abban benne van a tanuláson túl az az elkötelezettség is, amivel a diák veszi a fáradságot, hogy megírja az anonimizált és természetesen nem osztályzott tesztjét, amivel becsületesen végigküzdi a feladatokat, amivel jó outputot akar adni az iskolájáról. Amikor diákjaink magasra jutnak az OKTV-n, abban benne van a munka és a küzdelem szeretete is, és az a morál, hogy dolgozni kell, és kamatoztatni, amit kaptunk. De túlmutat a tanuláson az is, hogy az ismeretkérés az iskolai együttműködés során kölcsönös és kétirányú. A piarista nevelő nemcsak várja, hogy a diákja kíváncsi legyen az ismeretekre, hanem maga is kíváncsi a diákjára, ismerni és érteni akarja azt az emberi személyt, akit nevel – távol állva attól, hogy gyárilag és uniformizált módon adagolja a tudnivalót egy masszának.

3. Az emberi személy tisztelete adja munkánk alapját

A piarista nevelés mindig a személyre figyelt, s nem akarta, „hogyan csak egy is elvessen”. (Mt18, 14) Több ez, mint differenciálás: az emberi személy fontosságáról van itt inkább szó. S egyetlen kép is meg tudja mutatni, hogyan történik ez, s ezt a képet Esterházy Péter adja elénk: „Kicsit talán romantikusan, de a lényegtől nem teljesen függetlenül, most úgy mondanám, és nemcsak az alkatom kényszerít erre, így is gondolom, engem az a mozdulat tölt végérvényesen az irodalom, sőt, az íráság fele, amellyel Jelenits István alkalmasint épp kerekén negyven éve – akkor ezt is most ünnepnek nyilvánítom, egy sub-ünnepnek – a kezembe adta Mátyás Iván: Az ördög könyháját...” Nem az osztály kezébe adta: külön figyelemmel annak a diáknak a kezébe, akit megismert, ismert, ismerni akart, és akiről tudta, hogy erre az impulzusra van szüksége.

Ma is alaptörékve a piarista nevelésnek a személyes kísérés: rendi és tartományi dokumentumok egyaránt a kultúránk alapelemeként adnak formát a kísérés gyakorlatának és elméleti összegzésének. Sokféle módja van ennek a személyes odafigyelésnek: egyedi és szisztematikus, egy-egy időszakra koncentrált vagy az iskolaévek alatt mindvégig a diákkal tartó. Egyik intézményesített formája a budapesti iskolában például a 9. évfolyam személyes kísérése 12 önkéntes munkája révén. A diákok kísérői között tanárok, szerzetesek, a Kalazancius Mozgalom egyetemistái, testvériségtagok és a renchez kötődő fiatal felnőttek is vannak. A diákok maguk választanak kísérőt, akivel havonta találkoznak, s a találkozás fókuszában az általuk hozott kihívások és örömök álltak. De külön-külön, személyes figyelemmel fordul diákjai felé az osztályfőnök, a szaktanár is, mert nemcsak a közösséget kell formálnunk, hanem az egyes diákokat is támogatnunk kell nehézségeikben, dilemmáikban.

4. Isten egyedi és különleges gyermekeit neveljük

A diákok egyedisége és sokfélesége heterogén csoportokat teremt, sokféle családi és szociális háttérrel, sokféle kulturális beágyazottsággal, sokféle talentummal és nehézséggel. A piarista nevelés ennek a heterogenitásnak a testvéri kezelését is mindig fontosnak tartotta. Így számol be ennek megéléséről a hajdani diák, a később maga is tanárrá lett Frideczky József, amikor Maywald József piarista emlékét idézi: „A piarista intézetbe az én időmben igen sokféle fiú járt. Voltak ott arisztokrata fiúk, gazdag gyárosok fiai, voltak pesti polgári családok, kereskedők fiai és voltak, mint én voltam, szegény fiúk, kisiparosok, munkások és parasztok fiai. Ezt a konglomerátumot egy családdá olvasztani nem lehetett könnyű feladat. Maywaldnál az osztálykülönbségek teljesen eltűntek. Ő csak jó és rossz tanulót ismert, szigorúan igazságos mérlegen mérve. Senkinek származására, összeköttetéseire tekintettel nem volt. A mi osztályunkban az első tanuló, Maywald kedves tanítványa, egy arisztokrata fiú volt. De arról kétségbevonhatatlanul mindenki elismerte, hogy tényleg a legtöbbet tud közülünk.”

Ma is azzal a figyelemmel fordulunk a szegény gyermekek felé, amelynek célját a 48. egyetemes káptalan így emeli ki: „a gyermekek és fiatalok, leginkább a különböző szegénységekben lévők evangelizálása a tudatlanságból, a bűnből felszabadító nevelés révén, hogy kiváltsuk a személy és a társadalom átalakulását”. Amikor tehát a heterogén csoportok differenciált oktatásáról beszélünk, akkor a különböző szegénységekre (családi háttér, SNI, BTM, asperger, ADHD, csoportdinamikai nehézségek, társtalanság, önértékelési zavarok, a tehetség nyomasztó oldala, perfekcionizmus, jövőfélelem, függőségek) is differenciált módon reflektálunk, más és más neveléssel és pasztorális gondoskodással.

De a piarista jelenlét a rendalapító Kalazanci Szent József szándékát beteljesítve a legszegényebbeknek is igyekszik elvinni Jézus hírét, s felkarolva őket, közösen keresi velük a teljes élet felé vezető utat. 2016-ban nyitotta meg kapuit Sátoraljaújhelyen az Új Hely Piarista Tanoda, ahol hátrányos

helyzetű, főként cigány származású általános iskolás gyerekek (negyediktől nyolcadik osztályig) tanulnak délutánonként hétfőtől péntekig. A piarista tanoda célja, hogy csökkentse a tanulók szociális hátrányokból fakadó nehézségeit, segítse iskolai előmenetelüket, növelje sikerességüket, segítő környezetben gazdag módszertani tárházával pozitív tanulási élményben részesítse a gyerekeket.

5. A tanórakon túl is velük vagyunk

Amit ma nonformális és informális nevelésnek mondanak, az a piarista atyák munkájában mindennapos volt. A legendás Kovács Mihály atya például, aki a vitorlások építésében járt élen, természetesen a fiúk munkáját koordinálva, – így számol be a munkájukról: „Az épülő hajó épp hogy csak elfért az első emeleti fizikai tanterem hátsó, szabad részében. Az igen hosszú árbócot pedig csak a fizikai szertárban a szekrények között tudtuk összenyvezni és kigyalulni. A hatalmas uszonyhoz az ócskavastelepen véletlenül olyan 10 mm-es acéllemezt kaptunk, amely helyenként különleges keménységű volt, így csak a szintén különleges, vidiabetés fúróheggyel tudtuk körülfúrni és kemény munkával lereszelni, kidolgozni. [...] Az újságíró, amikor a hatalmasnak látszó hajótestet az első emeleti tanteremben a padok mögött meglátta, ijedten csapta össze a kezét, hogy hát hogyan visszük ki innen ezt az óriási hajót! 6 m hosszú 2,2 m széles és közel 2 mázsa súlyú volt. Az akkor újjáépülő Erzsébet híd építésének a vezetőjétől, akinek a fia természetesen szintén hozzánk járt, kértünk kölcsön egy közel 10 m hosszú erős gerendát. Csigarendszert kötöttünk a végére. A fölöttünk levő kémiai tanteremnek az utca felé eső ablakán félig kitoltuk és jól megerősítettük. A mi termünk megfelelő ablakán pedig kivágtuk visszailleszthetően a keresztfát, így a hajó élére állítva, kabin nélkül, szűkösen, de éppen kifért. Negyedórára kértünk és kaptunk utcaelzárási engedélyt.”

Ma ugyanígy törekszünk a tanórán kívüli nevelés minél robusztusabb kiteljesítésére. A piarista iskola ma olyan nevelési tervet lát szükségesnek, amely különös figyelemmel van a nonformális tevékenységekre. Ennek a nevelési tervnek hatással kell lennie a kötelező oktatás hivatalos fórumaira (a tantervre), a tanórán kívüli (nem formális) programjavaslatokra és bizonyos mértékben az informális terekre is, ahol a konkrét életből megszerzhető ismeretekre lehet szert tenni (kirándulások, szabadidős tevékenységek, család, közösségi háló, klubok...). Sőt, igyekszik kapcsolatba hozni egymással a gyerekek életében előforduló nevelési színtereket. A nonformális tevékenységek megszokott műfajait (korrepetálás, olvasóköri, idegennyelvi klubok, tudományos kör, robotikaműhely, kreatívírás-szakkör, környezetvédelmi csoport, cserkészmozgalom, sportcsapatok, játéksarok, zeneiskola, tánc, rajz és festés, színjátszó kör) igyekszünk minél nagyobb mértékben gazdagítani olyan formákkal, ahol a tanulók külön-külön csoportjai produktív projektekben vesznek részt. Ezek lehetőséget adnak a személyes talentumok megtalálására, a gyermek önismeretének és önértékelésének erősítésére, nevelő és diák hosszan tartó, szoros együtt dolgozására, a passzív befogadással szemben pedig az aktív, konstruktív tanulásra.

6. Szabad belépés tudós tanárokhoz

A tantárgyakban való munkálkodáshoz azzal hozhatjuk meg a diák kedvét, ha tanárként mi magunk is szenvedélyes művelői vagyunk tudományunknak. Sokat elmond ennek a flow-élménynek a diákban való megszületéséről az az egyedi, de lényegét tekintve tipikusan jellemző lélektani mozzanat, amelyet az egykori piarista filozófiaprofesszor örökített meg feljegyzéseiben. Horváth Cirill akadémikus írja le azt az egyetlen pillanatot, amikor az a sodrás megszületett benne, amely azután egész életében kitartott. Ez a pillanat akkor jött el, idézi fel évtizedek múlva, amikor 13 évesen először léphetett be

a piarista tudósok fellegvárába, és amikor azonnal magával ragadta az életérzés és annak tárgyiasulása: a könyvtár. „Ez évben láttam legelőször a kegyes tanítórendiek könyvtárát, mely észjárásomnak új és állandó irányt adott.” Egyetlen pillantás az intellektuális munka fizikai környezetére, s megszületik az életre szóló hivatás, megízesül a munkálkodás öröme. „Észjárásomnak új és állandó irányt adott.”

A piarista intézmények ma is bátorítják és szorgalmazzák, hogy nevelőik közt minél nagyobb számban legyenek jelen mesterpedagógusok és kutatótanárok. Sokak tehetséggondozó munkáját ismerték el Bonis bona díjjal, az iskolai honlapok hétről hétre versenyeredményeikről számolnak be. Osztálytalálkozókon hallhatjuk, évtizedek elteltével, milyen mélyen érintette az addigra már szintén tudóssá vagy kiemelkedő szakemberré lett diákokot hajdan a tanára, annak elkötelezett szakmaszeretete, szenvedélyes munkálkodása a maga területén.

Ennek része, s az is sokat jelent diákjainknak, hogy az iskolai nyílt napokon maguk is tanáraik munkatársává válnak, ők lesznek egy időre tanárrá, ők mutatják be a kísérleteket.

7. Társadalmi felelősségvállalásra nevelünk

A piarista iskola sohasem az elitrétegek kiváltságosait fölözte le, hanem mindig abban volt kiemelkedő, ahogyan társadalmi lift tudott lenni, sokak felemelkedésének segítője. A nagykanizsai iskolára tekintve láthatjuk, hogy 1765-ben több volt tanítványaik között a nem nemes, mint a nemes, és ezek közül is több mint száz „libertinus”: jobbágyok és falusi mesteremberek gyermeke (Degré Alajos jogtörténész kutatásaiból tudjuk). Székér Barnabás tanulmánya a pesti iskola összetételét elemzi: 1717 és 1746 között a nem nemesi származású tanulók aránya egyetlen év kivételével mindvégig meghaladta a 70 százalékot, jelentős időszakokban pedig a 80-at is.

Ez a „lift” azért is működhetett olyan eredményesen, mert a piarista atyák igen sok esetben saját személyükben is hasonló utat jártak be, mint amilyen úton azután diákjaikat is elindították. Az akadémiussá lett Purgstaller József kőszegi szabómester fia volt, a zoológus Hanák János kiskéri csizma-diáé. Lutter Nándor erdész fiából lett matematikus, Czirbusz Géza kassai iparos fiából egyetemi tanszékvezető, Erdélyi Károly perjámosi földművelő fiaként filológus, sok nyelven értő tudós, a skandináv irodalom szakértője. Keller Márkus tanulmánya 527 piarista szerzetestanár származását vizsgálja, az 1876 és 1930 közt örökfogadalmat tett atyákét. Az iparos apák fiainak aránya 28 és 43 százalék között mozog, a parasztfiúk aránya 14 és 24 százalék között.

Ma is fontos része piarista nevelő munkánknak, hogy fogékonná tegyük diákjainkat (s ezzel a majdan felnőttként is társadalmi felelősségvállalásra kész személyeket) a társadalmi átjárók megnyitására, a bármilyen szempontból hátrányos helyzetűek segítésére. Ennek jegyében működtetjük többek között a piarista iskolák közös kezdeményezését, a Trastevere projektet (Összefogunk egy jobb világért!). A kezdeményezésben az önkéntes szolgálat céljával diákprojektek valósulnak meg: a teremtett világ védelmében, embertársaink közvetlen támogatásáért, az együttműködésért, a közös tanulásért, a társadalom átalakításáért. A program célja az is, hogy európai szinten láthatóvá tegye a konkrét diákprojekteket, és így módot adjon egyrészt az egymáshoz kapcsolódáshoz, másrészt a mintázatok tanulásához. A tanulói csapatok projektjei négy szakaszból állnak: a probléma felfedezéséből, a megoldás megtervezéséből, a megvalósításból, majd végül rövid videót oszt meg minderről a csapat a többiekkel. A tartomány központjában egy felnőtt csapat segíti az iskolákat, a diákcsapatok módszertant tanulnak, segítő képzést kapnak, az iskolájukban pedig mentortanáraikhoz fordulhatnak.

8. Mindenkinek mindene lettem (1Kor9, 22)

A piarista nevelői ideál arra mutat rá, hogy nemcsak szigorúan, igényesen és magas követelményeket támasztva vezetjük, hanem akárhány helyzetben készséges örömmel szolgáljuk is a ránk bízottakat. Hiszen nevelőnek lenni szolgálat. Az ő terheiket vesszük magunkra akkor is, ha kemény fegyelmzésünkkel helyettük teremtjük meg azt az energetizáltságot, amely bennük már meggyengül a fáradtságtól vagy a másfelé húzó késztetésektől. De a túrákon főz és mosogat is a tanár, ahogyan azt a Rendalapító is tette. És örömmel tette, mert így számol be róla: „Nemcsak az edényeket mosogattam el – írja egyik levelében – olyan keményen dolgozva, mint a személyzet bármelyik tagja, hanem kenyérszerzéshez is nekivágtam Rómának, oldalamon a tarisznyával, és kísértem is a gyerekeket. És szeretném megtenni ma is.” De ugyanerről a szolgálatról ad képet az az öregdiák is a *Lélek és betű* című portréfilmben, aki így idézi az esetet: „Sosem felejttem el, pici gyerek voltam, és hát ugye nagyon nagy hátizsákom volt, és elfáradtam nagyon. Láttam a Jelenits is, őneki ugyebár hatalmas »bazara« volt a hátán mindig, mert ő rengeteg dolgot vitt, de ő azt bírta, nagyon erős volt. Egyszer megsajnálta, és fölrakott a nyakába a saját hátizsákja fölé, mert pici gyerek voltam, és az én hátizsákomat velem együtt, és egy ideig vitt. Tehát nem mondta azt, hogy ej-ej, hát szedd össze magad, hanem elvitt egy ideig. Hát ezt sose felejttem el. És akkor utána már föléledtem, és akkor már tudtam jobban menni.” Schütz Antal pedig így ír: „Kitörölhetetlenül él bennem annak a már meghalt piaristának az emléke, aki harmadikos diákja nadrágját és cipőjét foltozta, s közben dörmögött rakoncátlansága miatt.”

Kétségtelenül hősies fokon kívánja meg ennek a szolgálatnak a készségét az az összetéveszthetetlen stílusjegye a piarista kultúrának, amely a túrázás és a közösségi programok minden lehető és lehetetlen nemével elhalmozza a diákságot, erőfeszítésre, együttműködésre, a fáradtság és sebezhetőség elviselésére, a sokszor idegesítő másik ember tolerálására neveli a diákokat, s amellettt fejleszteti testi és mentális állóképességüket. Nemcsak kerékpártúrák

vannak, hanem némely piarista nevelők egészen Rómáig viszik a csapatukat két keréken, sokszor, újra és újra belevágva, újra és újra szolgálva. Nemcsak evezőstúrák vannak, hanem önálló Piarista Vitorlázó Egyesület balatonberényi bázissal, csúcsra járatott turnusokkal. És a piarista osztályfőnök azzal is szolgál és kilép a közegéből, hogy őrzi a családlátogatás méltatlanul feledésbe merült, pedagógiaileg páratlanul értékes gyakorlatát. Ez is szolgálat: nekivágni városnak, vidéknek, és vállalva a kitéettséget, belépni abba a kultúrába és abba a diskurzusba, ami a családé.

9. Gaudium et spes, luctus et angor

A lelkipásztori konstitúció ismert kezdőszavai az emberi élet drámaiságát vetítik elénk: öröm és remény, gyász és szorongás. Az emberi élet nem valami lapos, kétdimenziós folyamat, hanem dráma: nagy boldogságokkal és tragikus sebzettségekkel. S ennek a drámaiságnak már a rendalapító munkásságában ott volt a teljes spektruma: a rend növekedésének sosem látott csodáját, majd tragikus mélypontját egyaránt át kellett élnie; a rábízottak keserű körülményei és a közös iskolai munkálkodás felemelő öröme egyaránt a közösség meghatározó tapasztalátává lett.

A piarista nevelési stílusnak azóta is alapkomponense a tevékenységben lelt öröm és a nehézségekben megélt talpon maradás. Kalazancius sosem úgy beszélt a munkájáról, mint kereszthordozásról, áldozathozatalról, önmegtágadó vállalásról, hanem mindig örömként, amit szívéből tesz, amit sosem cserélné másra. Ilyen mondataink maradtak fenn tőle:

„Megtaláltam Isten szolgálatának legjobb módját, és semmiért a világon el nem hagyom.” „Kész vagyok inkább meghalni, semmint elhagyni ezt a vállalkozást.” „Amíg csak lélegzek, nem fog elhagyni a vágy, hogy segítsen az intézményt.” „Gyakran kívántam, bár lennék inkább portás vagy gondozó

valamelyik iskolában, mintsem ebben a pozíciómban.” „Bár nyolcvan is elmúltam, gyakran megyek besegíteni egyik vagy másik iskolába.”

Sok öregdiák emlékszik vissza azzal az iskolára, hogy a közösségen, a hiten és a tudáson túl a mindennapokat átjáró humor adta neki a legtöbbet. És valóban, csak akkor élheti meg a diák örömként a közös munkálkodást, ha a nevelőnek is öröme van benne, ott és akkor, az adott jelenben. Erre utalt Zsódi Viktor tartományfőnök is egy interjújában: „Az a fajta öröm és vidámság, amely a piarista hivatásból fakad, hogy ott lehetünk az iskolában, taníthatunk, segíthetünk fiatalabbaknak és idősebbeknek azzá válni, amire a Jóisten hívja őket, az valóban egy olyan hivatás, ami örömteli és a hétköznapokban is megtalálható boldogságot jelent.” De az emberi életnek erre a drámaian széles spektrumára utalnak a piaristák mindennapos iskolai imájának sorai is: „Add, hogy eredményeink és kudarcaink egyformán Hozzád vezessenek...”

10. Ahol ketten vagy hárman összegyűlnek... (Mt18, 20)

Az intézmények munkájának középpontjában a piarista keresztény közösség áll, s az atyáknak, a megosztott küldetésben velük munkálkodó világi munkatársaknak, sőt a szülőknél a közössége a maga életézésével inspirálja, hogy a diákok is közösséggé alakuljanak. Évtizedes vagy éppen egészen idős korig szóló barátságok születnek ebben a közös életben, ahol természetes, hogy a programok költségeiben valakik támogatást igényelnek, míg más családok támogatást ajánlanak fel; magától értetődik, hogy a váratlanul teljesen árván és egyetlen hozzátartozó nélkül maradt diákot már a következő napon magához fogadja a nyolcgyerekes másik piarista család kilencedik gyereknek; és az is természetes, hogy a nyolc-tíz éve végzett osztályok kalákában dolgoznak egyikük vagy másikuk épülő családi házában.

Teleki Pál, a piarista öregdiák, Sík Sándor, a piarista tanár ezért is szorgalmazta első perctől a piarista cserkészetet: mert az is közösséget éleszt. És ezért emeli ki Schütz Antal is, hogy az osztályfőnök atyja marad diákjainak a felnőtté válásuk és távozásuk után is: „Atya, aki nem veszi le fiairól kezét akkor sem, miután nagykorúsította őket, hanem éppen akkor az atyának éleslátásával látja meg, és az atyának szent elfogultságával és szívósságával képviseli és védi fiainak értékeit és érdekeit.” És a diákok is összetartanak: a Piarista Diákszövetség háromezer tagjának közös munkálkodása is ezt mutatja.

A piarista világon belül külön is építi a közösségeket a rend világszerte jelen lévő és működő Kalazancius Mozgalma. A KM közel húszezer tagot számlál, s mára az ország minden piarista intézményében, de még Pécsen is megtalálható. A csoportokba önkéntesen köteleződnek el a gyerekek és fiatalok, akik heti találkozósaik során megosztják egymás között az életüket és hitünket. Egy KM-foglalkozás a játék, a beszélgetés és az imádság hármas pillérére építve formálja a keresztény közösséget.

11. Jaj nekem, ha nem hirdetem az evangéliumot! (1Kor9, 16)

A Generálsi Kongregáció dokumentuma nagy hangsúllyal mutat rá Jézus Krisztus, az Úr központi szerepére a piarista nevelési munkában. „Nem egy külön fő témáról vagy munkaterületről van szó. E köré a tengely köré épül minden, ez a központi cél. [...] Ez a tengely azt is jelenti, hogy az összes iskolai tevékenység része az evangelizációnak: az órai anyag, a kísérés és a tanárok példája.” És valóban, ahogyan Kalazanci Szent Józseftől kezdve s az ő szavával az igazság munkatársainak nevezték magukat a piaristák („cooperatores veritatis”), úgy ma is központi cél és küldetés az evangélium hirdetése.

Éppen ezért nélkülözhetetlen és elhagyhatatlan fókuszpontjai a piarista világnak a hitre nevelés cselekvései, és amikor talán legtömörebb összefoglalását adja Urbán József piarista annak, hogy mi is ez a világ, a legtermészetesebb, magától értetődő komponensként említi ezeket. A „piarista teret”, amelyet „olyan kulcsszavak feszítenek ki, mint gyermekek, szegények, fiatalok, alázat, lehajlás, növekedés, tanulás, iskola, találkozás, kísérés, közösség, együttműködés, megtestesülés, valóság, mindennapok, eucharisztia, emberség, megtérés, megfeszített, Mária, egyház és engedelmisség.”

Ebben a térben olvassuk együtt az evangéliumot, ebben a térben keressük a csendet, amelyben megszólíthat minket a Lélek, ebben a térben bátorítjuk, hogy mindenki megtalálja a maga útját az Úr Krisztus felé, s magával ezzel a térrel is rámutatunk arra a fókuszpontra, amelyben minden más tevékenységünk is végső értelmet nyer, és amellyel talán mi is készíthetjük az Úr útját és egyengethetjük ösvényeit. (Lk3, 4)

12. Összegzésül

Más körülmények között, megváltozott világban, más nyelvhasználattal és új módszerekkel mégiscsak ugyanannak az eredeti küldetésnek a folytatása a piarista nevelés mai feladata, amire Kalazanci Szent Józsefet annak idején elvezette a Szentlélek. Ennek a változásában és átalakulásában is megőrzött stílusnak és küldetésnek a kitartó folytatására szólította fel a rendet Ferenc pápa is 2016-ban, a Rendalapító jubileumán:

„Jóllehet a mai körülmények eltérnek azoktól, amelyek között a rend született, az biztos, hogy a szükségletek, amelyekre válaszol, lényegében ugyanazok: a gyermekeknek és a fiataloknak szükségük van olyanokra, akik ellátják őket a pietas [istenhit] és a litterae [tudás] kenyerével.”

CENTENÁRIUMI
„ÉRTÉK+REND”
KUTATÁST
FELDOLGOZÓ
TANULMÁNY

Máté-Tóth András és Tarján Gergely

„Annak emlékét ünnepeljük tehát”

Közvélemény-kutatás az öregdiákok körében

Introitus

Ebben a fejezetben a szerzetesrendi iskolák öregdiákjai körében végzett friss kutatás eredményeiről adunk számot. A visszaemlékezések mellett arra is kíváncsiak voltunk, hogy a végzettek milyen értékeket hordoznak ma magukban, amelyeket az iskolában és a kollégiumban töltött évek alatt sajátítottak vagy mélyítettek el.

A fejezet címét a szentmise eucharisztikus imádságából választottuk. Az egyház mindenütt a világon, minden szentmisében ünnepel. Ünnepli a megváltást, a mennyei Atya szeretetét, amely Krisztusban történelemmé vált és egyben meghívássá az élet és a szeretet kultúrájának egyéni és közösségi megvalósítására. A szerzetesrendi iskolák közössége, tanárok, diákok, alkalmazottak, a szülők és a rokonok is az egyház sajátos közösségét alkotják. Meghívásuk, küldetésük arra szól, hogy Jézus, a Krisztus nyomába lépjenek. Átfogó értelemben vett iskolákról van szó, amelyekben a képzés, a nevelés és a közösségépítés elsődleges alapja Krisztus.

Az öregdiákok emlékei és mindazok az értékek, amelyekre visszaemlékeznek, szólnak az iskolák törekvéseiről, sikereiről, akár kudarcairól. Elsősorban azonban arról a történésről, amelyben a kegyelem testet öltött a legkülönbözőbb iskolai tevékenységekben: folyosói rohangálásban, dolgozatírásban, vitorlázásban, párnába sírt honvágyban, életre szóló barátság-

gokban. Mindabban, amit átéltek, amiben megérttek és talán egész életükben támaszkodtak is.

A következőkben bemutatjuk kutatásunk eredményeit, valamint néhány olyan összefüggést, amely különösen érdekesnek és izgalmasnak tekinthető az adatok és más vizsgálatok fényében². Ám miközben ezt tesszük, egy pillanatra sem akarunk függetlenedni attól az alapállástól, amelyben összekapcsolódik a hit és a tudás, az iskola és az élet³.

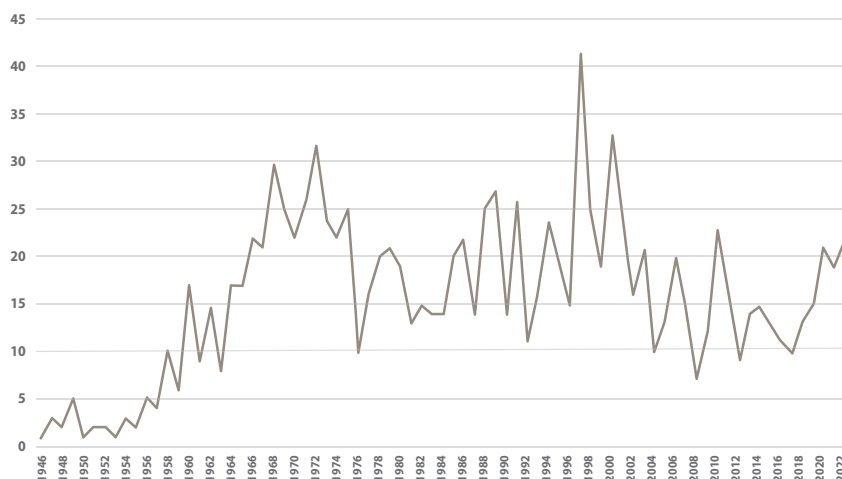
Demográfia

Az egyházi fenntartású oktatási intézményekről Magyarországon Pusztai Gabriella és munkatársai, tanítványai végeztek számos kutatást, melyek kimutatták, hogy az egyházi iskolák elsősorban a kapcsolati tőke vonatkozásában rendelkeznek sajátos pozitív jelleggel, amellet, hogy az ott végzett diákok a felsőoktatásba való bejutás és a diplomaszerezés szempontjából is sikeresebbek a nem felekezeti iskoláknál. (Pusztai 2004, 2020)

A mi kutatásunkban az öregdiákokra koncentráltunk. Az iskolákat fenntartó szerzetesrendek öregdiák-szövetségeinek segítségével sikerült eljuttatni kérdőívünket az iskolákban végzett egykori diákokhoz. Ennek eredményeként a visszaérkezett válaszok az alábbi megoszlást mutatják.

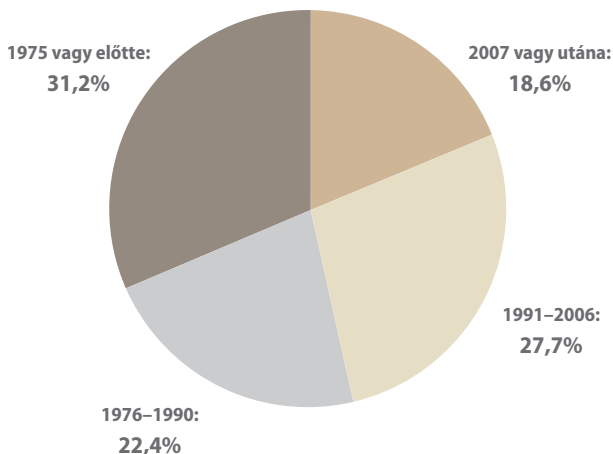
-
- 2 Ebben a vonatkozásban illendő megemlékezni a vélhetően első survey alapú kutatásról, amelyet Jancsák Csaba és Mészáros Ferenc, a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán egykori hallgatóim végeztek az újraindult Szegei Piarista Gimnáziumban, 1996 novemberétől. Ez a kutatás azt vizsgálta, mennyire van összhangban a diákok véleménye a szülők elvárásaival és az iskola küldetésnyilatkozatával. Az elkészült dolgozatot 1997-ben a helyi TDK-fordulón emléklappal díjazták.
 - 3 A szerzetesrendi iskolákban töltött időszakra számos öregdiák visszaemlékezése olvasható a legkülönfélébb műfajban és megközelítésben. Ebben a fejezetben lehetetlen lenne ezeknek akárcsak egy kis hányadát is elemezve preferálni. Mégis, ezek közül külön kiemelendő Gereben Ferenc munkája, aki a saját osztálytársainak életútját végigkövette 1956-tól 2020-ig, „sok-sok oldal naplófeljegyzés, ezernél több levél és sok egyéb írásos és képes dokumentum birtokában”. (Gereben 2020, 13)

Érettségi megszerzésének éve

A grafikon azt jelzi, hogy a kutatásunkkal együttműködő öregdiákok közül melyik évben hányan szereztek érettségit. A nagyobb átláthatóság érdekében négy korosztályi csoportot alkottunk: 1975 előtti, 1976–1990, illetve 1991–2006 közötti és 2007 utáni.

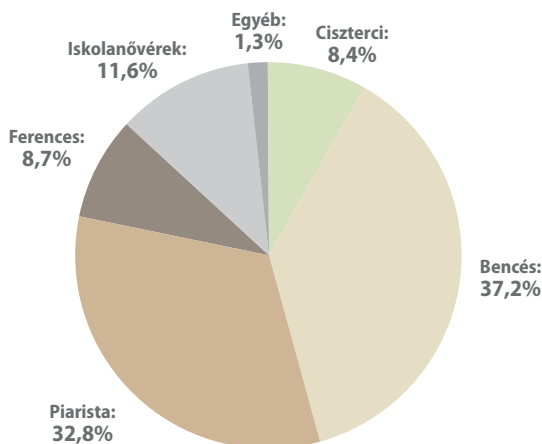
Érettségi megszerzésének éve

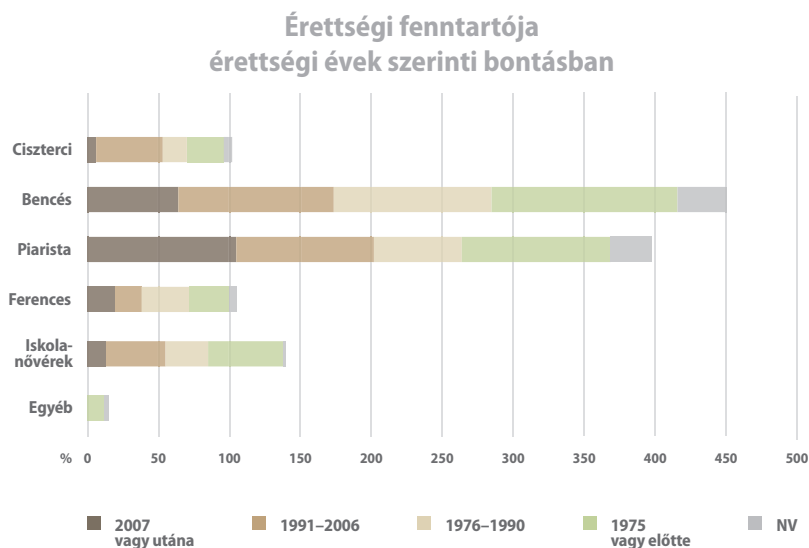
Nagyon összetett és szerzeágazó feladat lenne ezt a négy korosztályi csoportot felcímkézni. Az eltelt 70 évet társadalom- és egyháztörténeti szempontok alapján a szerzetesrendi iskoláktól és az öregdiákok korcsoportjaitól függetlenül négy korszakra bonthatjuk, melyeknek szimbolikus elnevezést adhatunk. A legidősebb csoportot az *egyiptomi fogsággal* jellemezzük, amikor az egész társadalom, de kiemelten az egyházak a kemény diktatúra időszakát élték. A második csoport a *babiloni korszak*, amikor az egyházak számára is nyílt bizonyos mozgástér, és a diktatúra puhább, de rafináltabb is lett. A rendszerváltás utáni első időszakot a babiloni fogságból való hazatérés és a *templomépítés* jellemzi. Végül a 2007 utáni szakaszt a *hellenizmus* korának titulálhatjuk, amelynek fő jellemzője az európai kultúrával való intenzív találkozás annak minden előnyösnek és hátrányosnak tűnő jellegzetességével együtt. Ennek a bibliai párhuzamnak, illetve nevezérendszernek nagy előnye, hogy elsősorban nem politikai kategóriákkal dolgozik, továbbá a Biblia könyveihez kapcsolódóan számos sajátos helyzetértékelési összefüggésre és árnyalatra kínál lehetőséget.

A korosztályi csoportok után lássuk a fenntartó rendek szerinti megoszlást! Itt is fel kell hívnunk a figyelmet, hogy a kutatásunkban részt vevő öregdiákokra érvényesek ezek az arányok, és nem az összes szerzetesrendi iskolában végzett diákra.

Érettségi iskolájának fenntartója

A korszakok és a fenntartók kategóriáit kombinálva a vizsgálatunk populációjának az alábbi oszlopdiagram mutatja a megoszlását az érettségi megszerzésének éve szerint.

Az első, a korosztályi csoportosítás arra ad lehetőséget, hogy bizonyos történelmi trendeket tudjunk megállapítani. Ezek közül az egyik legjelentősebb kérdés az, hogy az 1990 előtt végzettek emlékei mennyiben térnek el azokétól, akik az egyházak számára biztosított szabad térben működő régi, új és régi-új iskolákba jártak. A fenntartói csoportok pedig arra adnak lehetőséget, hogy kimutathassunk esetleges rendi jellegzetességeket, sajátos színeket és ízeket. Mielőtt ezeket részleteznénk, már most tennünk kell egy lényeges megállapítást, miszerint *a szerzetesrendi iskolák nem az egyformaság, hanem a sokféleség iskolái*. Miközben vannak általánosan jelen lévő jellegzetességek, aközben tetten érhetők megkülönböztető sajátosságok is.

Tematika

A kérdőív összeállításánál elsősorban azokra a témákra és felvetésekre támaszkodtunk, amelyeket az öregdiák-szövetségek képviselői állítottak össze⁴. Ezeket rendszereztük és kiegészítettük néhány olyan vonatkozással, amely fontos az eredmények értékelhetőségének szempontjából. Természetesen tudatában vagyunk annak, hogy még számos más területre vonatkozóan is fontos lehetne adatokat gyűjteni. Ez a kutatás az adott keretek között a lehető legtöbb, és reményeink szerint a legfőbb témákra koncentrált.

Kérdőívünket lényegében két nagy kérdés köré csoportosítottuk, az egyik az iskola nevelési, a másik a hitéleti dimenziója. Az elsőhöz tartoznak az elsajátított készségek, a szemléletformálás, a különböző iskolai tevékenységek és a kapcsolatok. Arra voltunk kíváncsiak, hogy mindezekben mit tartanak ma maradandóan fontosnak a megkérdezettek, hogy melyek azok az élmények és értékek, amelyekre ma úgy gondolnak vissza, hogy azokat az iskolai oktatási és nevelési folyamatok révén kapták vagy szerezték – úgymond egy életre szólóan. Természetesen nem gondoljuk, hogy elvileg vagy akár gyakorlatilag éles vonallal szétválasztható az iskolák belső világa a család vagy más közösségek világától. Állítható, hogy bizonyos értékek vagy belátások az iskolába járás idején váltak fontossá a diákok számára, de nem az iskola hatására, hanem más hatások miatt. A visszatekintő vizsgálat számára azonban ez közömbös, hiszen mi azt kutattuk, hogy a megkérdezett öregdiákok mit kapcsolnak össze az iskola oktatási és nevelési munkájával, az ott töltött időszakkal.

A másik nagy kérdésblokk a hitélet iskolai jellegzetességeit vizsgálja, ahogyan arra visszaemlékeznek az oda járt diákok. A szerzetesrendi iskolák valódi iskolák, ahol a többi iskolával egyező módon az oktatáson, a magas szintű érettségien és a sikeres felvételi vizsgák arányán mérhető az adott iskola színvonala. Ebből a szempontból nagy különbség van az 1990 előtti és az azt

4 A kérdőív megszerkesztésében és az online lekérdezés menedzselésében Nemes Márk, az SZTE filozófiai doktori iskolájának doktorandusza volt segítségünkre, akinek precíz és gondos munkáját ezúton is köszönjük.

követő időszak között. Ugyanis az államformaváltás előtt a szerzetesrendi iskolák országos beiskolázásúak voltak, a kevés iskolába válogatott gyerekek jártak és válogatott szerzetesoktatók oktattak. 1990 után egyre több rendi fenntartású iskola nyitotta meg a kapuit⁵, amelyekben dominált a körzeti beiskolázás és ahová egyre kevesebb szerzetesoktató jutott. Van azonban a két korszak között egy lényeges folyamatosság, ami arra vonatkozik, hogy a rendi fenntartású oktatási intézmények az oda járó gyermekekkel az órákon túlmenően is foglalkoznak. Ezekre a foglalkozásokra rákérdeztünk a nevelés kérdésblokkban, de ezek közé soroljuk az iskolák által kínált és művelt hitéleti tevékenységeket, elsősorban az iskolai szentmisére járást. És bár a vallásban, a kereszténységben a közösen végzett liturgia kiemelt jelentőségű, mi arra is kíváncsiak voltunk, hogy milyen jellegű vallásossággal találkoztak a diákok, elzárkózóval vagy a más meggyőződésekre nyitottal. Továbbá arra is, hogy a vallási, egyházi meggyőződés és elkötelezettség milyen következményekkel járt a későbbi életük számára.

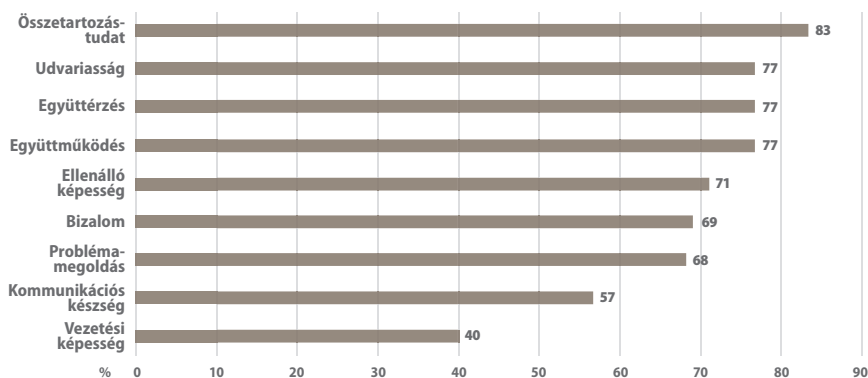
Mindezekhez szorosan kapcsolódik az öregdiákok mai vallási profiljának vizsgálata, amelynek a kérdéseit a szokásos vallásszociológiai vizsgálatok alapján állítottuk össze. Ugyanakkor ezzel kapcsolatban arra is kíváncsiak voltunk, hogy az iskolai időszakhoz képest a vallási meggyőződés milyen irányban változott az azóta eltelt időszak során.

5 Jelenleg 45 olyan rendi fenntartású iskola működik Magyarországon, amelyben középiskolai oktatás is folyik.

Készségek

Arra a kérdésre, hogy az iskolában milyen készségeket sajátítottak el, olyan válaszalternatívákat kínáltunk fel, amelyek egyrészt közösségek, másrészt individuálisak. Közösséginek tekintettük az összetartozást, az együttműködést, míg individuálisnak a problémamegoldást vagy a vezetői képességet. Az eredmények azt mutatják, hogy elsősorban a közösségi dimenzió értékeit őrzik magukban az öregdiákok.

Milyen máig ható készségeket sajátított el a gimnáziumi oktatás és nevelés alatt?

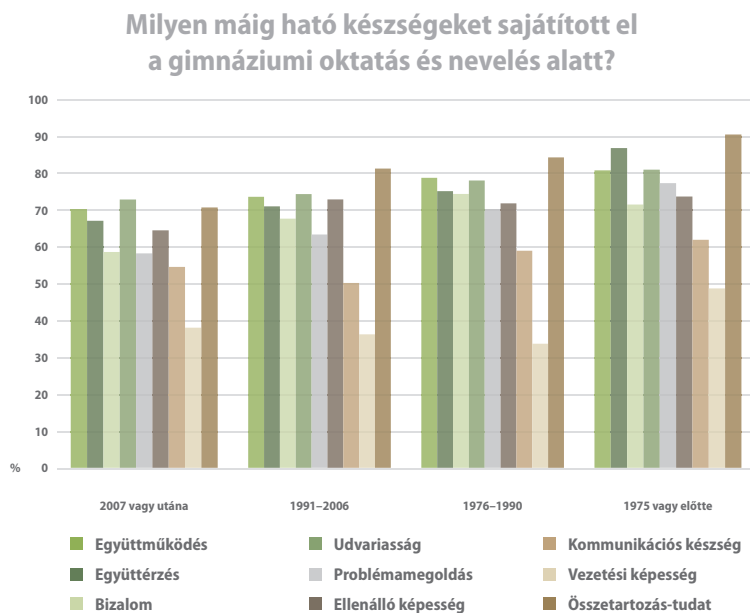

Ez az eredmény egybecseng Pusztai Gabriella kutatásainak (Pusztai 2004, 2020) fentebb említett eredményeivel, amelyek azt igazolják, hogy az egyházi (szerzetesrendi) iskolák a kapcsolatok, a közösségek építésében kiemelten erősek.

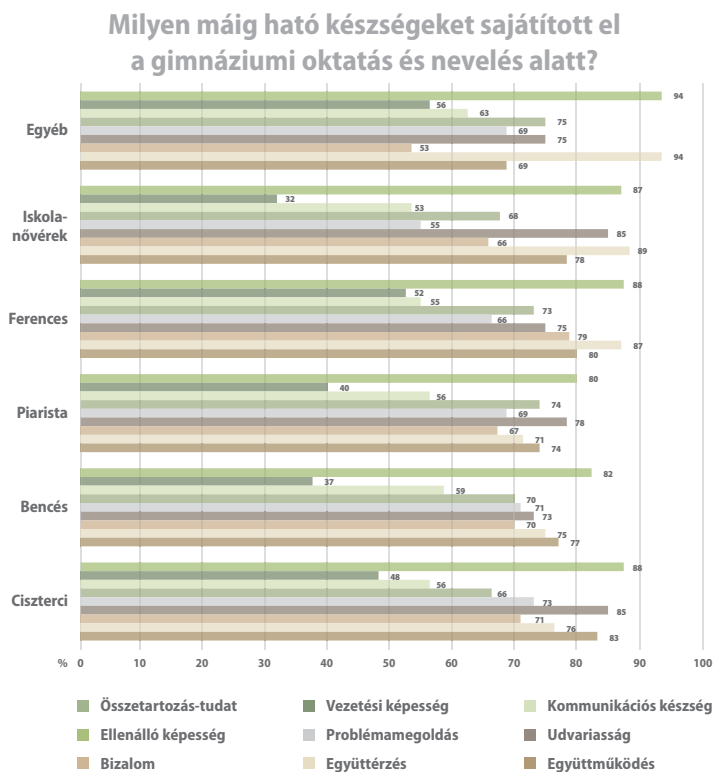
„Eredményeink arra vallanak, hogy a vallási közösségekben pontosan az a fajta társadalmi tőke keletkezik, ami nagyon jól váltható át humán tőkére, miközben nem függ a magas státustól vagy a jelentős kulturális tőkétől.” (Pusztai 2020, 209)

A közösségi készségek vezetnek a listát, az összetartozás-tudat, az együttérzés és az együttműködés. Élén jár még az udvariasság, amelyet tekint-

hetünk a közösségben történő kommunikáció attitűdjének is. Ilyen értelemben ehhez csatlakozik a bizalom is. Az inkább individuális készségek összességében második helyen vannak: az ellenálló képesség és a problémamegoldás. A vezetői képességre azért kérdeztünk rá, mert az iskolák bizonyos értelemben minitársadalomként is felfoghatók, ahol a diákok között is zajlik társadalmi munkamegosztás, benne a vezetés feladatkörével. Rangsorunkban a vezetés készségét a válaszolók 40 százaléka jelölte meg mint nagy, illetve rendkívül nagy mértékben elsajátított készséget. Összességében azt láthatjuk, hogy az öregdiákok az iskolai kultúrából egyrészt közösségi szemléletet és együttműködést, másrészt talpraesettséget és irányítási készséget hoztak magukkal. Ezek a képességek talán a legfontosabbak egy jól működő szolidáris társadalom kialakítása és fenntartása szempontjából.

A két legújabb évtizedben a vezetési és a kommunikációs készség valamelyest felerősödni látszik. Ez arra a trendre utal, hogy az iskolákban ezekre az értékekre az oktatás és a nevelés egyre nagyobb hangsúlyt helyez.

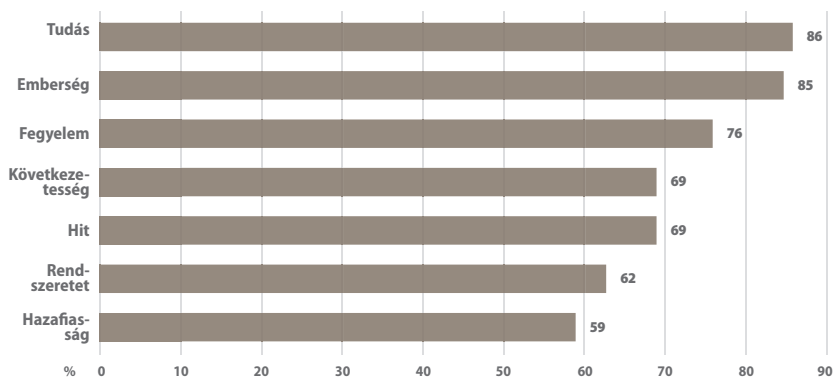
A megszerzett képességek fenntartók szerinti bontásban azt mutatják, hogy az összetartozás-tudat mellé, amely minden iskolában az első helyen áll, az iskolanővéreknél és a ferenceseknél az együttérzés zárkózik fel a második helyre, míg a piaristáknál és a cisztereknél az udvariasság, a bencéseknél pedig az együttműködés.

Az összetartozás jelentőségét húzza alá az öregdiák-szövetségek jelentőségét firtató kérdésre adott válaszok többsége. A megkérdezettek 90 százaléka fontosnak tartja ezeket a szövetségeket, közel 60 százaléka nagy, akár rendkívül nagy mértékben. Egyaránt fontos számukra a személyes vagy az internetes kapcsolattartás, a kulturális és közéleti rendezvények, sőt a szövetségek által kezdeményezett karitatív tevékenységek is. 83 százalék nyilatkozott úgy, hogy „fontos a szerzetesrendi iskolák hagyományainak őrzése és ápolása”.

Szemlélet

A gimnáziumi oktatás és nevelés az alábbi területeken volt szemléletformáló az öregdiákok visszaemlékezései alapján. A diagramban a két legmagasabb értéket kapott válaszok összegét jelenítjük meg. Ebből azt láthatjuk, hogy a tudás és az emberség viszi a prímet, de még az utolsó helyen szereplő hazafiasságot is a válaszolók majdnem hatvan százaléka jelölte meg kiemelkedőként. A felkínált területek mindegyikén magas szintű a szemléletformálás, ami egybevág a szerzetesrendi iskolák pedagógiai és nevelői alapállásával, amely a diákot egész emberként fogja fel és a teljes ember szolgálatát tűzi ki elsődleges feladatául.

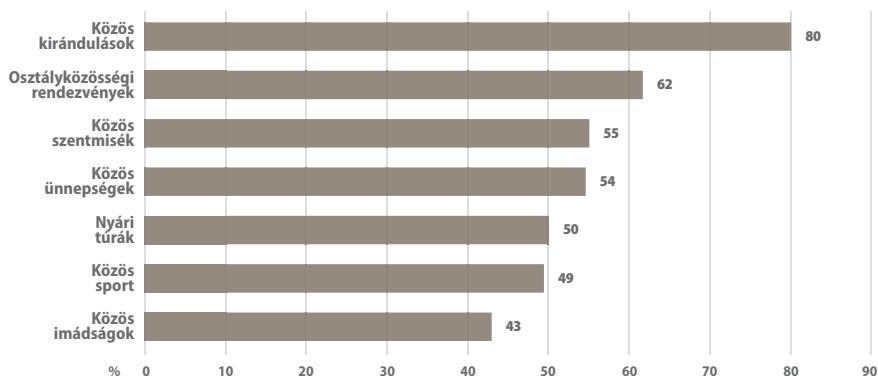
Milyen területen volt szemléletformáló a gimnáziumi oktatás és nevelés?

Tevékenységek

Ezt az átfogó nevelési programot szolgálják az iskolai tevékenységek, amelyek elevenen élnek az öregdiákok emlékezetében. Elsősorban a kirándulások és az osztályközösségi rendezvények nyújtottak maradandó élményeket. De a többi tevékenység is legalább a fele válaszoló számára jelentős emlék.

Mely gimnáziumi tevékenységek voltak jelentősek az ön számára az alábbiak közül?

Mindez alighanem annak az eredménye, hogy a szerzetesrendi iskolák tanárai, különösen 1990-ig, szinte kizárólag szerzetesek voltak, akik az egész életüket – talán nem túlzás állítani, magánélet nélkül – a diákok szolgálatának szentelték. Az említett programok az összes szerzetesrendi iskola által kultivált közösségi tevékenységek, amelyhez erre a teljes odaadásra, ha más-ként nem, de gyakorlatilag szükség volt a teljes tanári idő- és energiaráfordításra. Ezt a hozzáállást és gyakorlatot honosították meg és hagyományozták át a szerzetesrendi iskolák arra az időszakra is, amikor már az egyre több szerzetesrendi fenntartású iskolában mind kevesebb szerzetes tanár lehetett jelen. Lehetőségeikhez képest a civil tanárok is folytatták az átfogó nevelési programot, és aktív elkötelezettséggel voltak és vannak jelen az órákon túli közösségi tevékenységek megszervezésében és lebonyolításában.

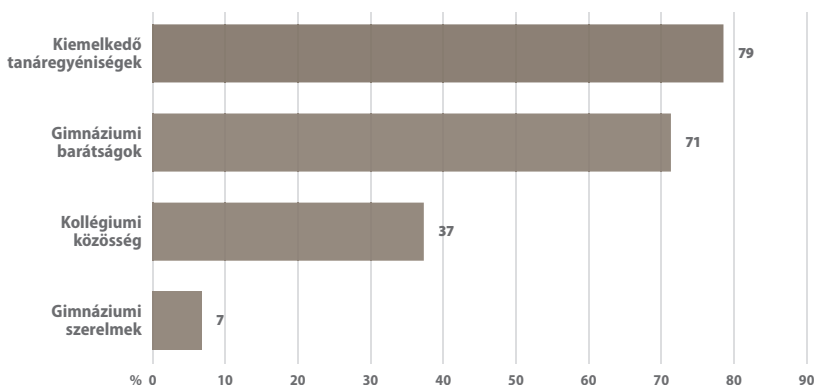
Kapcsolatok

Az iskolai együttlét az órákon és az órákon kívül maradandó kapcsolatokat alakít ki, és ezek életre szóló szerepet játszanak az ember életében. Az öregdiákok válaszai arra világítanak rá, hogy a kiemelkedő tanáregyéniségek jelentik számukra a leginkább maradandó kapcsolatot, ezek játsszák a legnagyobb szerepet az érettségit követő életükben. A tanári egyéniségek alighanem amiatt is szerepelnek az élen, amit az imént a tevékenységekkel kapcsolatban említettünk. A tanárok nemcsak az órákon, hanem a széles körű egyéb együttléti alkalmakon is megmutathatták egyéniségüket, és maradandó kapcsolattá válhattak a rájuk bízott diákok felnőtt életében is. Hozzá tartozik ehhez az is, hogy a szerzetes tanárok egyben papok is, akik sok esetben jelen voltak az öregdiákok életének fordulópontjain: házasságkötés, keresztelezés, akár lelkipozítás és gyónás, a legidősebb korosztálynál pedig a temetés. Az egykor létrejött erős kötelék sokaknál nem szakadt el az iskolai korszak lezárultával.

Nem meglepő, hogy szinte egyenlő mértékben a középiskolában megszületett és maradandó barátságok játszanak életre szóló szerepet. Ezek is az intenzív együttlétek során alakultak ki és váltak életre szóló kapcsolattá. Vissza utalunk ebben a vonatkozásban a kapcsolati tőke jelentőségére, amelyben az egyházi fenntartású iskolák, közöttük a szerzetesek kiemelkedő mértékben a legerősebbek. Kiemelkedő tanáregyéniségek, szoros baráti kötelékek, intenzív közösségi élet és erős közösségi szemlélet képezi a szerzetesrendi iskolák legfőbb jellegzetességeit, és fémjelzi azt a kultúrát, amelybe a diákokat sikerrel avatták be, s amellyel a közjót értékelni és szolgálni képes és hajlandó embereket bocsátottak ki az iskolák falai közül.

Ebben a vonatkozásban külön elemzést igényel a kollégiumi élet, hiszen 1990 előtt a 8 szerzetesrendi iskola közül hatban kollégium is működött.

Az alábbiak közül milyen kapcsolatok játszanak életre szóló szerepet az ön számára?

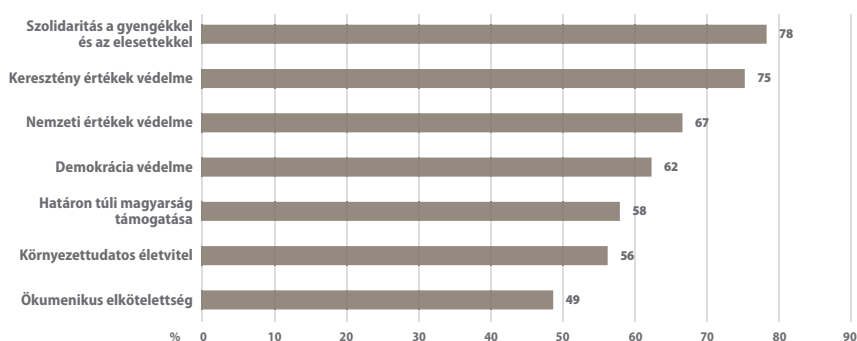

A megkérdezett öregdiákok kétharmada volt kollégista. Azzal a megszorítással, hogy a piarista iskolák közül csak Kecskeméten volt kollégium, így a mi mintánkban a piarista öregdiákoknak csak az egyharmada volt kollégista. Szemben a bencésekkel, ahol a válaszolóink 90 százaléka bentlakásos volt. A kollégiumi élet nagyon intenzív együttlét, erős hatást gyakorol a későbbi életre. A kollégisták döntő többsége boldogan emlékszik vissza a kollégiumban eltöltött időre. Mindazonáltal azzal az állítással, miszerint „a kollégiumi élet sok szenvedést okozott számomra”, a kollégisták egynegyede kismértékben, egytizede közepes vagy nagymértékben egyetértett. Azt nem vizsgálhattuk, hogy milyen jellegű szenvedésekről lehetett szó, de a különböző visszaemlékezések alapján elsősorban a honvágyra és a fiúközösségekre jellemző konfliktusokra gondolhatunk. Ugyanakkor az egykori kollégisták bő kétharmada szerint „a kollégiumi élet csak hasznára válna a mai fiataloknak is”.

Fontosságok

Külön kérdésblokkot szenteltünk annak, hogy milyen értékcsomagot vittek magukkal az öregdiákok az iskolából az úgynevezett életbe. A válaszok szerint két jelentőség vezet a listát, a szolidaritás a gyengékkel és elesettekkel szemben, továbbá a keresztény értékek védelme. Teológiai szempontból és számos vallásszociológiai kutatás eredménye alapján is ez a két fontosság ugyanannak az éremnek a két oldala. A kereszténység lényege Krisztus követése, aki elsősorban a szegények és elesettek Megváltója. Az egyházakkal szembeni elvárás is elsősorban az, hogy álljanak ki azokért, akik a modernizáció vesztesei. A listát vezető fontosság, a szolidaritás teljes fedésben van ezzel a teológiai alappal és a társadalmi elvárással.

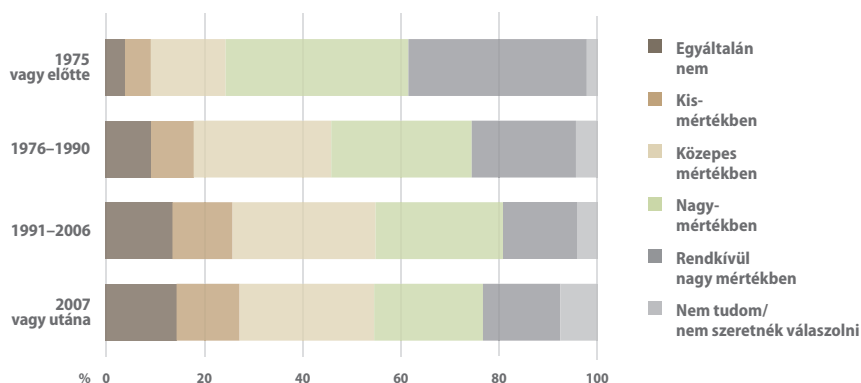
Az alábbiak közül mik azok, amik a gimnáziumi oktatás és nevelés alapján fontosak az ön számára?

A mélyebb statisztikai elemzés azonban ezt a két értéket különválasztja. A felsorolt válaszlehetőségek két csoportot alkotnak, amelyek csak részlegesen fedik át egymást. Az egyikbe tartozik a szolidaritás, a környezet, a demokrácia és az ökumené, a másikba pedig a kereszténység, valamint

a határon belüli és kívüli magyarság védelme. Nem ellentétről vagy kizárólagosságról van szó, hanem két értékcsomagról, amely párhuzamosan van jelen az öregdiákok válaszaiban. A szakirodalom és a társadalmi közbeszéd alapján is az egyik csomagot modernnek, a másikat konzervatívnak kellene címkézni. Targyszerűbb azonban az adatok alapján azt észrevenni, hogy Magyarországon – de más volt szocialista országban is – a nemzeti önállóság fenyegetettnek tűnik. (Kollár és László 2022, Máté-Tóth és Balassa 2022) Miközben a modern társadalom értékeinek fontossága nem kérdőjeleződik meg, aközben a regionális sajátosság szükségletei külön hangsúlyt kapnak.

Jelölje meg, hogy az alábbi állításokkal mennyire ért egyet!
A magyarság igazságtalanul sokat szenvedett a történelem során.

Ez utóbbi vonatkozásban az öregdiákok úgy ítélik meg, hogy a magyarság igazságtalanul sokat szenvedett a történelem során. Az ebbéli vélemény azonban évtizedről évtizedre csökken. Míg az „egyiptomi fogság” idején érettségizők körében a legtöbb válaszoló nagy vagy rendkívül nagy mértékben osztotta ezt az állítást, addig a „hellenista” korosztály (2010-ben vagy az után érettségizettek) körében ez az álláspont 40 százalékos arányt képvisel⁶.

⁶ A HUN-REN-SZTE Convivence kutatócsoport adatai alapján az összlakosságban ezzel az állítással 2023-ban a válaszadók 95,4 százaléka értett egyet inkább vagy teljesen, ami az 50-es években érettségizettek álláspontjához áll a legközelebb.

Iskolai hitélet

Az iskolai hitélet formális és minőségi vonatkozásaira rákérdezve azt láthatjuk, hogy a két legerősebb emlék a kötelező szentmisék és a hiteles tanúságtétel a tanárok részéről. Az előbbihez kapcsolódik statisztikai számítások alapján az erőteljes vallási meggyőződés, a katolikus öntudat és a moralizálás. Utóbbihoz pedig a vallási tolerancia. A nem hívők elítélése olyan alacsony szintű, hibahatár körüli értéket kapott, hogy nem érdemel figyelmet. Hacsak nem annyiban, hogy adatokra alapozva kijelenthetjük, a szerzetesrendi iskolákban nem ítélték el a nem hívőket.

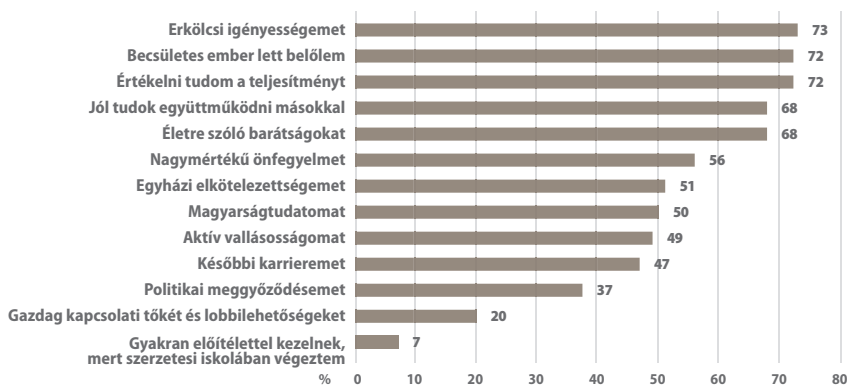

A hitélettel kapcsolatos visszaemlékezés, amint már említettük, a jelen igényeit, elvárásait is tükrözi. Mintha a két leginkább hangsúlyozott emlék két mai értéket is aláhúzna, a gyakorlati elkötelezettséget, az intézményi elvárásokhoz való igazodást, emellett pedig a személyes hitelességet és a toleranciát. Miközben a válaszok szerint ezek a vezérvértékek egymástól függetlenül mozognak, alkalmat adnak arra, hogy az iskolák fenntartói és tanárai ezek mentén is átgondolják az iskolák vallási dimenzióinak hangsúlyait.

Hála

Amint a szerzetesrendi iskolák küldetésnyilatkozataiban elsődleges helyet kap az emberi minőség fenntartása és emelése az oktatási és nevelési folyamatok által, a visszaemlékező öregdiákok is az erkölcsi igényességet, a becsületességet és a teljesítmény értékelését helyezték a dobogóra. Ezt követi szoros egymásutániságban az együttműködési készség és az életre szóló barátság, amiért a visszaemlékezők hálásak. Továbbá kissé alacsonyabb, de önmagában még mindig 50 százalék fölötti értéket kapott az önfegyelem. Ezek eddig mind a minőségi emberség értékei, amikről a visszaemlékezők úgy nyilatkoztak, hogy ezekért a mai napig hálásak, mert az iskolában ezeket átélhették és elsajátíthatták – egy egész életre.

Az alábbiak közül mit köszönhet a szerzetesi iskolának?

A vallási aktivitás szokását a megkérdezettek közel fele értékeli nagyra, mellette a későbbi karrier szerepel. Ugyanígy a válaszolók fele hálás azért, hogy a magyarságtudata megerősödhetett az iskolában, ami mellett azonban a politikai meggyőződés közel 15 százalékkal kisebb jelentőségű emlékeknek tűnik. Ugyanígy tartalmilag a karrier mellé tartozik a kapcsolati tőke a lobbizással összefüggésben, szintűgy csak a válaszolók

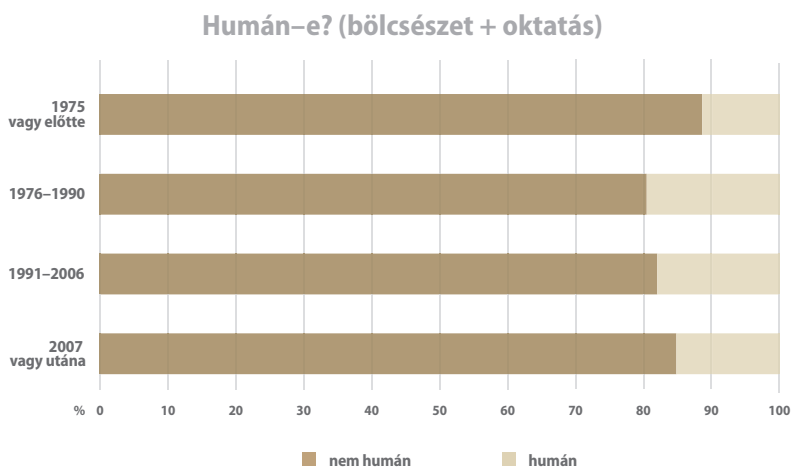
egyötöde által említve. Azt pedig, hogy a szerzetesrendi iskolákba járó öregdiákok azt tapasztalták volna, hogy emiatt elítélték volna őket vagy hátrányt szenvedtek volna, csak 7 százalék említette. Ezzel kapcsolatban – ugyanúgy, mint fentebb a nem hívők elítélésénél – aláhúzhatjuk, hogy a szerzetesrendi iskolákban végzettekkel szemben nincs jelentős társadalmi előítélet. A válaszolók kis- (19 százalék), illetve közepes (14 százalék) mértékben érzékelték előítéletességet. Ami meglepő, hogy a kis- és közepes mértékű előítélet-tapasztalat a legfiatalabb korosztálynál (akik 25 évesek vagy ennél fiatalabban) a legmagasabb szintű (23, illetve 16 százalék) – ha leszámítjuk az 50-es és 60-as évek még magasabb szintjét. A különbség nem olyan számottevő, hogy ebből messzemenő következtetést lehetne levonni. Mégis elgondolkodtató lehet, hogy mi a valószínű oka ennek a kicsiny, de nem elhanyagolható különbségnek. Talán arra gondolhatunk, hogy a plurális társadalomban esetleg létezik valamiféle speciális averzió a szerzetesrendi iskolákkal, vagy egyáltalán az egyházakkal szemben. Vagy esetleg arra, hogy maguk az iskolák keltenek olyan légkört a diákokban, amely a „világgal” szemben kiemelt óvatosságra int. Ez a kutatás erre nem tud válaszolni.

Itt érdemes tennünk egy kitérőt, ami a szerzetesi iskolában végzett diákok felsőoktatási esélyeire vonatkozik. Tomka Miklós, a magyar vallásszociológia doyenje által fogalmazódott meg először egy megalapozott meglátás, miszerint a rendszerváltás előtt az egyházi (gyakorlatilag szerzetesrendi) iskolákból a végzett diákokat ideológiai okokból inkább reálegyetemi képzésekre vették fel, humánra sokkal kevésbé. A felvetés alapja az volt, hogy a kommunista vezetés kontraszelekciós felsőoktatási politikát folytatva akadályozta, hogy keresztény meggyőződésű hallgatók tanárszakot végezzenek, s később, az állam szemszögéből nézve káros hatást gyakoroljanak a diákokra. Ugyanezt Gereben Ferenc így fogalmazza meg visszaemlékezéseiben:

„a szocialista rendszer az egyházi iskolákból kikerülő és továbbtanulni szándékozó fiatalokat elsősorban műszaki, másodsorban természettudományokkal kapcsolatos (pl. orvosi), illetve mezőgazdasági pályákra engedte

be; a társadalomalakítás direkt lehetőségeitől, az ideológiai jellegű pályáktól (legfőképp a tanáritól) igyekezett távol tartani őket.” (Gereben 2020, 439)

Adataink alapján az érettségizőket négy korosztályi kategóriába csoportosítva az alábbi diagram mutatja a diplomák megoszlását. Humán diplomának a bölcsész- és tanári diplomákat tekintettük, függetlenül attól, hogy milyen szakos a tanár⁷.

A fenti diagram részben alátámasztja Tomka megállapítását, miszerint van lényeges különbség a humán és nem humán szakon végzettek aránya között. Nem meglepő, hogy az „egyiptomi” korszakban a legkisebb a humán végzettségűek aránya, hiszen akkor volt a legerősebb az ideológiai szelekció. A helyzet sokat változik a „babiloni” korszakban, amikor az ideológiai nyomás megengedőbbnek tűnt. Vagyis a kontraszelekció nem az egész negyvenéves kommunista időszakra érvényes, hanem annak első felére. A „templómépítés” korszakában minimálisan csökken a bölcsészvégzettség aránya, amely a „hellenizmus” nemzedékében ismét kezdett visszaszorulni. Ezt a változást nyilvánvalóan nem magyarázhatjuk az állam politikai

⁷ A diagramon megfigyelhető U alak akkor is jelen van, ha hozzávesszük a társadalomtudományi, illetve a művészeti végzettségeket is. Az országos adatokra pedig az jellemző, hogy az arányok csak 1-3 százalékkal változtak a vizsgált időszakban.

elfogultságával. Alighanem inkább a humán pályák általános devalválódása mutatkozik meg az arányok változásában.

Visszatérve e kategória kérdéseinek egymással való összefüggésére, akkor karakteresen megjelenik egy szorosan összetartozó kérdéscsoport, amit nemzeti kereszténységként aposztrofálhatunk. Ebben a magyarságtudat, az egyházi elkötelezettség, az aktív vallásosság és a politikai meggyőződés szerepel. Mind a négy kérdés 50 százalékos, illetve az alatti arányban szerepel a válaszokban mint amiért kiemelten hálásak az öregdiákok. Mégis egy határozott dimenzióként értékelik, amelyben visszatükröződik egyféle evidencia, miszerint nemcsak az egyházi intézményeknek, hanem maguknak az elkötelezett híveknek is jelentős szerepe van a magyarságtudat és a politikai meggyőződés területén.

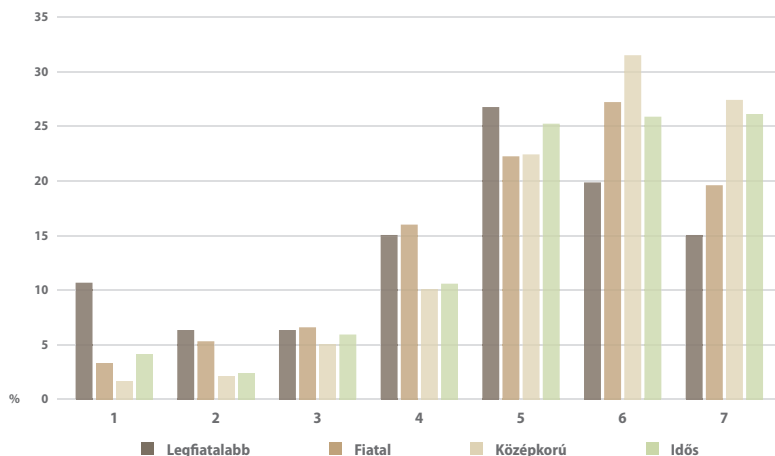
Vallás – vallásosság

Vallásosság korosztályok szerint

Nem meglepő, hogy a szerzetesrendi iskolába járó diákok mindig is vallásosabbak voltak korosztálytársaiknál⁸. A kérdőívet kitöltő öregdiákok 92 százaléka katolikus. A felekezeten kívüliek aránya mindvégig 1 százalék körüli volt, ez csupán a 2010-es években ugrott fel 6 százalékra. A vallásosság intenzitását 7 fokozatú skálával mértük. Nem csoda, hogy a megkérdezettek közel háromnegyede (73 százalék) az 5., 6., 7. fokozatot jelölte meg a vallásosságának intenzitására vonatkozó kérdésnél. Érdekesebb képet kapunk, amennyiben korosztályi bontásban vizsgáljuk a vallásosságot.

8 Az egyházi iskolák diákjainak vallásosságáról közölt Rosta Gergely és Pusztai Gabriella komoly elemző tanulmányt az *Educatio* folyóirat 2022/3-as, az egyházi oktatás jelenének szentelt számában.

Vallásosság típusainak aránya

Itt azt láthatjuk, hogy a három legintenzívebb foknál a két felső korosztály vallásossága egyaránt magas, a két fiatalabbnál azonban komoly intenzitáskülönbséget mutatnak az adatok. Bár a legintenzívebb fokozatnál ez a két korosztály 15 százalékkal képviselteti magát, ami az idősebb korosztályok arányánál 10 százalékkal alacsonyabb. Az 5., 6. fokozatnál viszont a fiatal korosztályok aránya magas.

Ez az eredmény abból a szempontból fontos, hogy a klasszikus szekularizációs megközelítés szerint a két fiatal korosztálynak inkább az alsó négy fokozatnál kellene szerepelnie, vagyis az egyértelműen kevésbé vallásosok között. A szerzetesrendi iskolák diákjai között is tetten érhető a vallásosság csökkenése a fiatalabb korosztályokban, azonban ez a magas fokú vallásosság tartományában megmutatkozó folyamat. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy a szerzetesrendi iskolák diákjai körében nem találkozunk határozott vallásosságcsökkenéssel. Az adatok alapján inkább azt láthatjuk, hogy a magas szintű vallásosság intenzitásának módosulásával találkozhatunk.

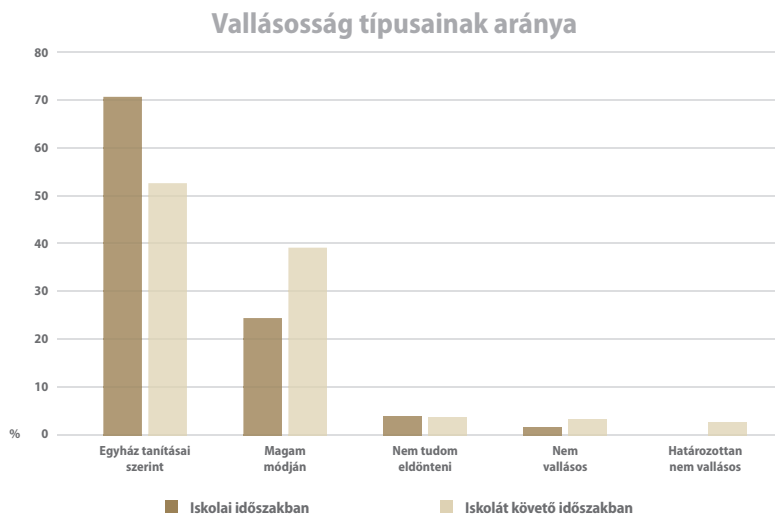
A legkevésbé vallásosak, akiket nem vallásosoknak is tekinthetünk, természetesen a legfiatalabb korosztályból kerülnek ki inkább. A fentebb említettekkel összefüggésben ez azt mutatja, hogy az elmúlt 15 évben

a diákok között egyáltalán nem hívók is jelen vannak, akik emiatt a vallástalanságuk miatt nem kerülnek ki az iskolákból. Külön érdekesség, hogy a nem vallásosak aránya (az 1-es, 2-es fokozat összegét figyelembe véve) az ötvenes években érettségizettek körében 11 százalék volt, majd egészen a 2010-es évekig 1–7 százalékkal között mozgott, míg a 2010-es években felugrott 20-ra. Ez a változás még inkább kihívás elé állítja az osztályközösségeket és az iskola tanárait, hiszen a diákok akár egyötöde is nem vallásosként hagyja el az iskolát.

Vallásosság változása

Éppen ezért tartottuk lényegesnek arra is rákérdezni, hogy az iskolában töltött idő hogyan hatott a diákok vallásosságának alakulására. Az eredmény azt mutatja, hogy egynegyedénél változatlan maradt, viszont közel kétharmadánál (63 százalék) erősödött. A vallásosság erősödése minden 1990 előtti korosztályban megfigyelhető, az utána következő időszakban ezek aránya átlagban 55 százalék. E két utóbbi adat alapján azt állíthatjuk, hogy az iskolákban a legutóbbi évtizedben növekszik a nem vallásosak aránya, ugyanakkor a vallásosság erősödése még mindig több mint a fele diáknál megfigyelhető.

Erre vonatkozóan külön is feltettük a kérdést, hogy a gimnáziumi időszak alatt, illetve az azt követő időszakban milyen jellegű a vallásosság. Ehhez a Tomka Miklós által még a hetvenes években kidolgozott modellt alkalmaztuk, kissé módosítva. A modell lényege az, hogy nem csupán kétosztatú módon foglalkozik a vallásossággal, vagyis nemcsak a vallásos/nem vallásos megoszlást vizsgálja, hanem típusokat különít el. A magyarországi felmérések rendre azt mutatják, hogy a maga módján vallásos kategória 50 százalék vagy afölötti arányú, az egyház tanítása szerinti pedig 12–15 százalék körüli. (Gyorgyovics és Kollár 2020, 50) A szerzetesrendi iskolák öregdiákjainál ez az arány jelentősen eltér az országos trendtől.

A diagramból az látszik, hogy a nem tudom eldönteni és a két nem vallásos válasz lényegében elhanyagolható. Az iskola idején az egyházas vallásosság nagyon magas, ami nem meglepő, hiszen intenzív vallási élettel sok diák az egyházi iskola életében találkozik először, vagyis a mintához való ragaszkodás az elsődleges. Ám az egyházas vallásosság megmarad az öregdiákok felénél. A két időszak közötti különbség a magam módján vallásosság felé történik. Az iskolai korszakot követően megszűnik az erős igazodási lehetőség, de a végzetek nem a bizonytalanok vagy akár a nem hívők közé kerülnek, hanem a magam módján vallásosak közé. Arról, hogy ezt a kategóriát hogyan is lehet pontosan és árnyaltan értelmezni, számos szakmai vita folyt és folyik, amit itt nem részletezünk⁹. Ebben a populációban azonban feltételezhetjük, hogy a magam módján vallásosság választása a felnőtt, saját meggyőződésre alapuló vallásosságot jelenti elsősorban, és nem az egyház által kínált vallásosság elutasítását.

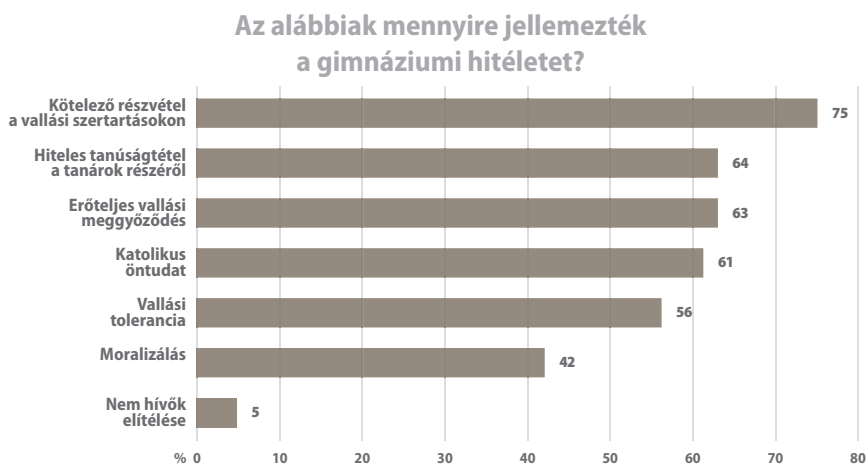
A vallásosság stabilitását többek között a szülők vallásossága garantálja. Ha a gyerekek keresztény családban nőnek fel, nagy a valószínűsége annak, hogy maguk is vallásosak maradnak felnőttkorukban. Az öregdiákok szülői

9 V. ö. Bögre Zsuzsanna két, a témában írt tanulmányát. (Bögre 2017, 2018)

háttérének egyértelmű jellemzője, hogy mindkét szülő katolikus¹⁰. A szerzetesrendi iskolákba elsősorban katolikus családokból kerülnek a diákok.

Vallásosság jellemzői

A vallás konkrét jelenlétét firtató kérdésekkel arra kerestük a választ, hogy a volt diákok visszaemlékezéseiben mely tevékenységnek vagy jellegzetességnek mi a súlya.

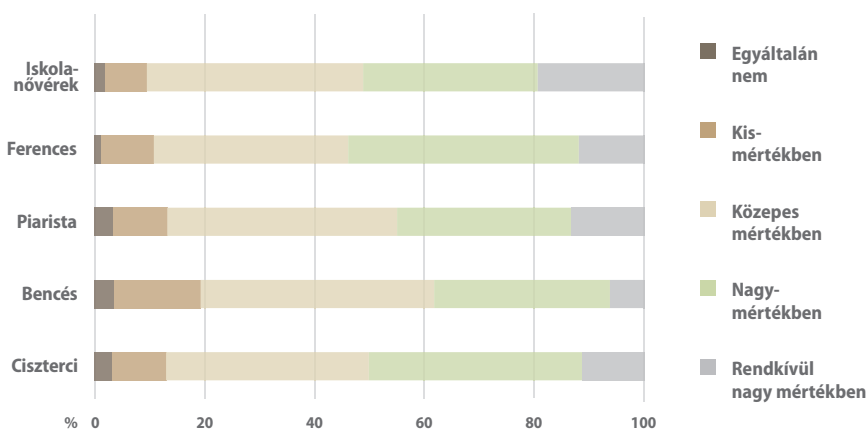

A szerzetesrendi iskolákban kötelező részt venni a vasárnapi diákmissziókn. Ez nem a szerzetességéből fakadó speciális kötelezettség, hanem magából a katolicitásból. A fenti ábrából látható, hogy elsősorban (76 százalék) erre emlékeznek az öregdiákok. Az adatok a „nagy” illetve a „rendkívül nagy mértékben” válaszok összegét mutatják. A többi kérdés más természetű, hiszen nem cselekvésre, hanem beállítódásra kérdez rá. A tanárok részéről történő hiteles tanúságtétel, az erőteljes vallási meggyőződés és a katolikus

¹⁰ Édesanyák 89, édesapák 85 százalék.

öntudat a válaszolók kétharmadának az emlékezetében van erőteljesen jelen. A vallási tolerancia kifejezés alighanem ritkán szerepelt a szerzetesrendi iskolák szóhasználatában. Gyakrabban hallani a vallási türelem említését. Ezzel a kifejezéssel szándékosan arra akartunk rákérdezni, hogy tapasztaltak-e a diákok az iskolában vallási kirekesztést, a más felekezetűek vagy a nem vallásosak elítélését. A válaszok azt mutatják, hogy kicsivel több mint a fele arányban a vallási tolerancia jellemezte az iskolai vallási légkört. Felmerülhet, hogy akkor a másik fele a vallási intoleranciára emlékezne? Az öt-fokozatú skála eredménye nem ezt mutatja, a válaszolók 29 százalékának az emlékeiben a vallási tolerancia „közepes mértékben” volt jelen az iskolában. A „kismértékben” és az „egyáltalán nem” válaszok pedig összesen csak 12 százalékot képviselnek. Ha ezeket a válaszmegoszlásokat összekapcsoljuk azzal, hogy a nem hívők elítélésére, ami a vallási intolerancia pregnáns esete, pusztán 5 százalék emlékezik, akkor megnyugtatóan állítható, hogy a szerzetesrendi iskolák vallási szempontból nagymértékben toleránsak voltak. Másképpen fogalmazva, *a szerzetesrendi iskolákban végzett hallgatók magas szintű vallásossága erős vallási toleranciával párosul.*

Az alábbiak mennyire jellemezték a gimnáziumi hitéletet? – Moralizálás

Más vonatkozás a „moralizálás”, amely az erkölcsi értékek és kötelezettségek erőltetését jelenti, és amely említése és értékelése átível az egész vizsgált korszakon, 1950-től 2020-ig.

A diagram azt mutatja, hogy van összefüggés a fenntartók és a moralizálás között, vagyis alappal vetődhet fel ebben a vonatkozásban egyfajta rendi jellegzetesség. A statisztika számításai alapján a bencések a legkevésbé „moralizálók”, amit a „rendkívül nagy mértékben” alacsony (6,1 százalék) jelölése és a 2 alsó kategória magasabb (19 százalék) jelölése mutat. A moralizálásban az iskolanővéreknél kiugró a „rendkívül nagy mértékben” válaszarány. És bár a 4-es kategóriával együtt ez gyakorlatilag kiegyenlítődik, mégis elgondolkodtató lehet, hogy közel az ötödük (18,5 százalék) megjelölte ezt a legmagasabb értéket. Ha csak a két felső kategóriát vesszük alapul, akkor pedig a ferencesek állnak az élen (54 százalék), nyomukban az iskolanővérekkel (51 százalék) és a ciszterekkel (50 százalék).

Ezt a moralizálásvonalat megértve támaszkodhatunk Hans Joas, a nagy katolikus szociológus 2016-ban megjelent *Kirche als Moralagentur* (Egyház mint erkölcsi ügynökség) című könyvére. Ebben szembeállítja az erkölcsi felsőbbrendűség képviselését a hiteles és lelkes tanúságtétellel. Előbbivel nem lehet misszionálni, utóbbival van esélye annak, hogy a keresztény életigenlés és társadalmi elkötelezettség áthagyományozódik a következő generációra. (60–78. o.) A címben azonban ennél még több rejlik. Joas szerint az egyháznak nem csak nem az a dolga, hogy felemelt pedellusi pálcával járjon a világban, és rigorózan elítéljen mindent, ami nem felel meg a keresztény erkölcsöknek. Az egyház nem is lehet ügynökség, amely valamilyen terméket árul és forgalmaz. Mert a piaci logika és a spiritualitás logikája egészen más. Az egyház nem agitál, hanem istenélménye alapján meghív a teljesebb, emberibb és ezért krisztusibb életre. Ezek fényében értékelhetjük, hogy a visszaemlékezésekben az öregdiákok 42 százaléka állítja, hogy a moralizálás erőteljesen jellemezte az iskolai légkört. Az adat értelmezéséhez hozzá kell venni azt is, hogy az iskolákba tinédzserek járnak,

akik iránt a szerzetes iskolák – küldetésük értelmében – átfogó felelősséget vállalnak, beleértve a helyes és helytelen közötti különbségtétel megtanítását. A moralizálás legerősebben a katolikus öntudattal és a vallási meggyőződéssel korrelál. Ez alapján a moralizálás itt azt jelenti, hogy a vallásból fakadó „parancsok”-at mennyire kell az életre vonatkoztatni, hogy a civil életben mennyire „kötnék” a vallás által előírt szabályok.

Jelenlegi vallásgyakorlat

Az öregdiákok jelenlegi vallásgyakorlatának összesítésével zárjuk le a vallási dimenziókat tárgyaló gondolatmenetünket. Összességében azt állapíthatjuk meg, hogy az öregdiákok az országos átlagnál¹¹ jóval gyakrabban imádkoznak (29 százalék és 64 százalék naponta) és járnak rendszeresen szentmisére (10 százalék és 56 százalék hetente). Havonta (13 százalék), illetve főként nagy egyházi ünnepeken (45 százalék) szentgyónást végeznek és járulnak szentáldozáshoz (hetente 37 százalék, nagy egyházi ünnepeken 20 százalék), továbbá tíz százalékuk liturgikus szolgálatot is végez. Több mint 50 százalék (45 százalék) rendszeresen olvassa a Bibliát és valamivel kevesebb mint a fele (48 százalék) rendszeresen végez karitatív munkát. Ezek az adatok arra engednek következtetni, hogy a szerzetesrendi iskolákban végzetek a katolikus egyház gyakorlóan vallásos rétegéhez tartoznak, akik az iskolai években szerzett tapasztalatokat és benyomásokat nagy részben az iskola után is megőrizték. Kutatási eredményeinek egybecsengenek az alábbi megállapítással:

„Még azok a fiatalok is valamivel nagyobb valószínűséggel lesznek vallásosak, akik otthoni nevelés nélkül járnak egyházi iskolába, tehát kimutatható

11 Dólttel szedtük az országos átlagot a Századvég alapítvány munkatársai, Györgyovics és Kollár 2019-es adatai alapján (V. ö. u. 6k id. mű 60. o.)

az egyházi iskolák önálló vallási szocializációs hatása. Az egyházi intézménybe járás pozitív hatása nemcsak az iskoláskori, hanem a későbbi közösségi vallásgyakorlatra is pozitív hatással van, vagyis kialakít egy vallási közösségi kötődést, s az ebbe a kapcsolathálóba tartozás szokásrendjét.” (Rosta és Pusztai 2022, 441)

Mint láthattuk, a vizsgált populáció vallásosság szempontjából se nem homogén, se nem statikus. A mélyebb elemzések rámutathatnak arra, hogy a szerzetesrendi iskolák és általában az egyházi iskolák is vallásosság vonatkozásában milyen folyamatokkal néznek szembe és milyen kihívások előtt állnak. Az öregdiákok körében végzett kutatás azt igazolja, hogy az iskolák a jövőjükéről gondolkodva nagymértékben támaszkodhatnak végzett diákjaikra.

Befejezés

A fentiek elolvasása után joggal merülhet fel a kérdés, nem idealizált-e ez a kép, nem hallgat-e el számos nehézséget, ami minden kezdeményezés és tevékenység velejárója. Mindkét kérdésre igennel kell válaszolnunk, ami azonban a visszaemlékezés természetéből fakad. Ám a „megszépítő messze-ség” csak akkor lehetséges, ha van alapja a szépségnek, az építő, felemelő, gazdagító tapasztalatnak. Amikor megterveztük az öregdiákok körében elvégzendő közvélemény-kutatást, szándékosan arra akartunk koncentrálni, ami maradandó érték. Elsősorban azért, mert saját tapasztalataink ezt a hozzáállást alapozták meg. A kérdőívünk dizájnját úgy alakítottuk ki, hogy a szerzetesrendi iskolák legfőbb jellegzetességei és tevékenységei képezzék a vezérfonalat. A visszaérkezett válaszok azt igazolták, hogy az öregdiákok tudtak kapcsolódni a kérdésekhez, és miközben a legtöbb területet nagyra értékelték, a válaszaikból színes és árnyalt kép alakult ki arról, hogy a visszaemlékezéseikben milyenek rajzolják meg az iskolát, amely

sokban járult hozzá a későbbi életükhöz. Az emlékezés alkotó folyamat, amit a jelen igényei és szükségletei befolyásolnak. Azok a tapasztalatok és értékek, amelyeket a legjelentősebbnek mutatnak a válaszok, azt is jelzik, hogy ma milyen elkötelezettségekre és magatartásokra van szükség az öregdiákok meggyőződése szerint. A magas fokon individualizált és énközpontú világban az összetartozás, a sokszoros magány körülményeiben az együttérzés, a bármi lehetséges kultúrájában pedig az értékek tisztelete és képviselése az, ami mellé kutatásunk eredményei felkiáltójelet tesznek. Ezek azok a dimenziók, amelyek kultiválására hivatottak a szerzetesrendi iskolák és az egyházi fenntartású iskolák is. Ezek azok, amelyek mentén újra és újra kijelölhetik és odaigazíthatják hivatásuk és küldetésük céljait.

Hivatkozott irodalom

- Bögre Zsuzsanna, 2017. „Mit jelent a »maga módján vallásos« és a »nem vallásos« kategória a magyar fiatalok értékválasztása szempontjából?” *KAPOCS 3*: 15–21.
- Bögre Zsuzsanna, 2018. „Mit jelent a »maga módján vallásos« és a »nem vallásos« kategória a magyar fiatalok értékválasztása szempontjából?” *KAPOCS 3 (74)*: 15–20.
- Gereben Ferenc, 2020. „Elszálltak már, hajh, az évek...”: Egy pannonhalmi osztályközösség életútja 1956-tól 2021-ig. Budapest, Gondolat Kiadó.
- Gyorgyovich Miklós és Kollár Dávid, 2020. „A vallásosság legfontosabb számai Magyarországon”, Gyorgyovich, M. (szerk.), *Vallásosság Magyarországon. Társadalomtudományi tanulmányok (Látóhatár 02.)* Századvég Kiadó, 45–74.
- Joas, Hans, 2016. *Kirche Als Moralagentur?* München: Kösel.
- Kollár Dávid és László Tamás, 2022. „Megfogyva bár, de törve nem? Sebzett kollektív identitás egy magyarországi felmérés tükrében”, *Erdélyi társadalom*, 20 (1): 23–39.
- Máté-Tóth András és Balassa Bernadett, 2022. „A traumatizált társadalmi tudat dimenziói. Adatok a sebzett kollektív identitás elméletéhez”, *Szociológiai Szemle*, 32 (2): 57–77.
- Pusztai Gabriella, 2004. *Iskola és közösség: felekezeti középiskolások az ezredfordulón*, Budapest, Gondolat Kiadó.
- Pusztai Gabriella, 2020. *A vallásosság nevelésszociológiája: kutatások vallásos nevelésről és egyházi oktatásról*, Budapest, Gondolat Kiadó.
- Rosta Gergely és Pusztai Gabriella, 2022. „Az egyházi oktatás hatása a fiatalok vallásosságának alakulására”, *Educatio 31 (3)*: 425–44.
- Tomka Miklós, 1998. „A vallásosság mérése” in Máté-Tóth A.–Jahn M. (szerk.), *Studia Religiosa*, Szeged, Bába és Társa, 18–31

EGYÉNI
TANÚSÁGTEVŐK

dr. Bujdos Iván Ákos
jogtanácsos

Ciszterci Rend Nagy Lajos Gimnázium,
2007
(of.: Várszegi Csaba)

A Ciszterci Rend Nagy Lajos Gimnáziumában eltöltött idő eddigi életem talán legmeghatározóbb időszaka volt. Egy döntő szemléletformáló tényezőt – például egy tanár vagy egy szakkör szeretete, esetleg az osztályközösség – ugyanakkor nem tudok megnevezni, viszont sok-sok formáló hatást igen, amelyet összességében leginkább az iskola sajátos légköreként, illetve pécsi ciszterci diáklétként – „lajosistalétként” – tudnék leírni. Életforma volt ez leginkább, ha az ember komolyan vette.

Az iskola sajátos légköre számomra sok-sok, igen színes kis építőköckéből állt össze az első emeleti szerzetesi folyosó komoly, boltíves csöndjétől egészen a bálók, táncházak forgatagáig.

Testvér nélkül felnőve itt tanultam meg igazán a csoportban való tevékenykedést, itt váltam igazi „csapatjátékoszá”, akinek a szakmai igényesség maximumára törekvés mellett legalább ugyanolyan fontos a megértés, az emberség és a következetesség. Talán a legfontosabb mégis a kooperatív, közösségi képességek voltak, hiszen lényegében minden fontosabb tevékenységem, élményem erről szólt. Nem csupán a szakmai – munkahelyi és tudományos – utamat befolyásolják ezek, hanem a magánéletemet is.

A teljesség igénye nélkül álljon itt néhány példa. A kollégiumi elhelyezéssel kezdődött minden, amikor az iskolába kerültem: igen sokat formált, hiszen addig nem kellett még hét magamfajta sráccal együtt élnem. Sokfélék voltunk, mindenféle társadalmi háttérrel, mégis... amikor ki kellett magunkért állni, együtt tettük, amikor valakinek rossz volt, a többi ott volt mellette, és mindenben támogatta, segítette. A kollégiumi szoba ma már tanterem, a barátságok viszont maradtak.

Az osztályközösség és annak dinamikája szintén igen tanulságos volt. Osztályfőnökünk – Várszegi Csaba – mindig saszemmel figyelt ránk, hagyott minden konfliktust, eseményt kifejlődni, és csak az ártalmas eredmény előtt avatkozott be, de akkor mindig következetesen. Igen nagy tanulság arra visszatekintetni, hogy egy nagyon heterogén csoport – amelybe én csak a második évben csatlakoztam – hogyan alakult valódi, jó osztályközösséggé úgy, hogy a tanár úr lényegében nem aktívan formálta azt, hanem hagyta, hogy mi magunk formáljuk, csak a határokat szabta meg. Bármelyik munkaközösség, illetve vezető előtt példa lehet ez.

A 47. (P.C.F.) Szent László király cserkészcsapat szintén elindított egy úton, amely lényegében máig tart, hiszen cserkészfogadalmunk egy életre szól. Feladatot adni, feladatot kapni, azokat határidőben megvalósítani, kreatívnak, leleményesnek lenni: hozzáállás tekintetében máig a cserkészletben tanult mintákhoz nyúlok vissza, pedig egy cserkész tábor felépítése igen eltérő a jogászi feladatoktól. Vagy talán nem is annyira...

Nem tehetem meg, hogy ne emlékezzek meg Nagy Ernő tanár úrról, illetve az ő Laudate Kórusáról. Az ott kapott élményeket nehéz megosztani, hiszen zenéről írni körülbelül olyan, mint festményekről táncolni. Ha a tanár úrral és az énekkarral nem lett volna olyan kapcsolat, amilyen volt, akkor lehet, hogy ma már nem foglalkoznék aktívan zenével. Nem tudnám azt sem, hogy egy közösség erősebb tud lenni, mint a tagjai erejének összessége. Pedig lehet... A Laudate Kórus átlagos hangokból állt – a tehetség meglehetősen széles skálája jellemezte a társaságot –, azonban a színpadra felállva

a tanár úr intésére rendre megszületett a csoda. A mi esetünkben kettő meg kettő nem négy volt, hanem legalább hat. Mindez alázattal, odaadással, egymásra figyélssel sikerülhetett csak, ehhez pedig nagyban hozzájárult az is, hogy az adott zeneműveket nem csupán elénekelte a kórus, hanem át is élte. Hinni a közösségben, illetve abban, hogy az együttes erőnk nagyobb, mint az egyéni erőnk összeadott értéke: ezt tanította a Laudate Kórus.

Mint a fenti példákban látható, számomra a pécsi ciszterci diáklét legnagyobb hozzáadott értéke a különböző közösségekben való építő jelenlét, illetve a produktív közösségi lét elsajátítása volt. A szakmai igényességre törekvés, illetve a teljesítményorientáltság szintén mintegy kódolva volt az iskolába. Nem csupán egy iskolát képviselt a diák, hanem egy ezeréves szerzetesrendet és egy annál is régebbi egyházat, illetve végső soron magát a krisztusi tanítást. Az egyes személyek egyenes gerince, nyílt tekintete, fegyelme, elhivatottsága és humánus, megértő alapvető hozzáállása nélkül a keresztény közösség sem működhetett volna az iskola falain belül. A közösség pedig működött... a krisztusi tanításon alapuló keresztény alaphozzáállás – szándékosan nem katolikusként nevezem, mivel protestánsok is szép számmal jártak az intézménybe – és a szerzetesi védőernyő nélkül nem jöhetett volna létre mindez. A krisztusi tanítás – amelynek lényege az elfogadás, a felebaráti szeretet és a türelem – nem különbözik igazán az egyetemes emberi értékek maximális tiszteletétől, ennek megfelelően egy szerzetesi iskolának nem kellene többet vagy mást nyújtania egy más beállítottságú – akár világi, akár egyházi – olyan iskolánál, ahol ezeket az értékeket középpontba helyezik. Mégis azt érzem, hogy abban az időszakban nekem semelyik másik intézmény nem tudta volna azt a közösséget, minőséget adni, amit akkor a Nagy Lajos Gimnázium. Olyan öregdiákként írom le ezt, aki a pécsi ciszterci gimnáziumba érkezése előtt több világi és egyházi iskolában is megfordult. A volt lajosistákban, illetve a más szerzetesi iskolák öregdiákjaiban általában megvan egy közös alap, egyfajta automatikus őszinte odafordulás a másik emberhez, amely lényegében egy családdá tesz minket.

dr. Süveges Antal Pál

jogász, hittanár

Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium,
1998

(of.: Pinczinger József)

Újra meg újra, és újra. A ciszterci rend alapításának¹², magyarországi történetének¹³, a ciszterci pedagógiának, de még a Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium lépcsőinek is ez a legfontosabb üzenete, tanítása számomra. Fel és le. Mindannyiszor megújulva. A megújulás szó teljes jelentéstartalmát a világnak a szerzetességből kellene merítenie, mert az nem egyenlő a haladás, a fejlődés és az újítás kifejezésekkel, hanem a megmaradással, a visszatéréssel és az önmeghaladással is rokonítható.

1998-ban érettségiztem a Budai Ciszterci Szent Imre Gimnáziumban, a ciszterci rend által 50 év után, 1997 őszén visszakapott intézményben és épületben, immáron 25 éve. Klasszikus egyházi oktatásban részesültünk. A hittan mellett a latin nyelv és az ahhoz kapcsolódó kultúra (irodalom, filozófia, történelem) a mindennapjaink része volt. Szinte minden nap énekeltük

12 Molesmei Szent Róbert (1027–1111) az eredeti bencés közösségi életforma megvalósítása érdekében többször fogott hozzá monostori közösségek megszervezéséhez vagy újrászervezéséhez, mígnem önálló szerzetesrendet nem alapított.

13 A török hódoltságot követően a zirci rendtartományt a sziléziai (Heinrichau) ciszterci apátság szerzetesei keltik újra életre a XVIII. század első felében. A XX. században illegálisba szorított ciszterci rend 1989-et követően ismét lámpást gyújt, és egymást követően ismét égni és világítani kezdenek az intézményei.

a Salve Reginát! Az osztályból több mint tíz fő tanult tovább latin szakon, csaknem ennyien jogászként és még ennyien pedagógusként. Többen orvosok, agrármérnökök lettek. Mindez a kiemelkedő elhivatású szerzetes- és világi tanáraink példájára vezethető vissza. Na de túl előre szaladtam...

1994 tavaszán, amikor a középiskolai továbbtanulásról kellett a szüleink bátorságán, vízióján és hitén alapuló döntést meghozni, még a József Attila Gimnázium egyházi beiskolázású osztályaiba történő felvételtől kaptuk az értesítőt. Még nem látszott, hogy az 1989-es rendszerváltást követő második demokratikus választáson annak a politikai garnitúrának az emberei térnek vissza a hatalomba, akik 1948-ban államosították az egyházi gimnáziumokat, majd 1950-ben szinte teljesen betiltották a szerzetesrendek működését, továbbá letartóztatták, bebörtönözték, megkínózták, Gulagra hurcolták, elüldözték, sőt megölték a hitükhöz és egyházukhoz hűséges embereket, papokat, szerzeteseket¹⁴. A magyar társadalom a 90-es évek közepén érthető módon a csalódottság, a keserűség, a kiszolgáltatottság és az apátia egymást követő hullámain hanykolódott. Nem hagyhatók figyelmen kívül ezek a körülmények, amikor a középiskolás évek lenyomatát keresem magamban. Még ma is – nemhogy kamasz fejjel – sok tekintetben érthetetlen és szomorú, ami akkor a közéletben és társadalmi szinten történt, de a többszörösen meghurcolt ciszterci szerzetesrendhez való kötődésünk ezekkel szemben bizonyos immunitást adott, tartást és útmutatást jelentett.

Felidéződnek bennem az 1950-ben elfogott és bebörtönzött, mártírsorsú zirci apát, Endrédy Vendel önmeghaladásáról szóló szavai is: „*Nem adnám oda a hatévi börtönélet szenvedéseit semmi földi kincsért. Valami óriási érték-többletet kaptam. Nem tudok haragudni senkire bántóim, kínozóm közül. Szeretek értük imádkozni úgy szívből, igazán. Ott is találkoztam igazán jó emberekkel.*” Szerzetestanáraink sosem engedték elfelejteni nekünk, forrófejű, a múlt igaztalanságain háborgó ifjúságnak, hogy valódi megújulásra

¹⁴ Osztálytársammal, Kalóval az érettségi évében elsőként készítettünk filmet Boldog Brenner Jánosról. A helyiek közül sokan még akkor sem mertek nyilatkozni az 1957 decemberében meggyilkolt egykori ciszterci novíciussal történekről.

csak a megbocsátáson keresztül vezet az út. És ez az egyik legnagyobb lecke, amiről az érettségi során ugyan számot nem kellett adni, de egy életen át kell gyakorolni. Ezzel együtt azért nyilvánvalóvá tették előttünk, hogy mely történelmi bűnök felelősek azért, hogy Magyarország elfelejtette, honnan jött, és hogy nem tudja, merre tartson. Egy 900 éves szerzetesrend története és történelemszemlélete szélesebb perspektívát nyújt a diákok számára, ez tagadhatatlan.

Meggyőződésem, hogy a ciszterciek kapcsán nem lehet elválasztani a rendi iskolák pedagógiáját a cserkészlet ifjúságnevelési eszményétől és gyakorlatától. Legalábbis Budán biztosan nem. A magyar cserkészlet szárba szökkenése (a Magyar Cserkészszövetség megalakulása, 1912. december 28.) ugyanabban az évben történt, mint amikor a ciszterci rend megkezdte az oktatást Budán. Majd az I. világháborút követően megtörtént a gimnázium cserkészcsapatának megalapítása is, és rá egy bő évtizeddel később (1932) létrejött a kiscserkészek nevelésére szolgáló újabb ciszterci cserkészcsapat. Az én életemben is szétszalazhatatlan, hogy a gondolkodásom egyes elemeit mely (gimnázium-plébánia-cserkészlet) forrásból merítettem, mert mindegyik mellett a „darumadár állt”. Tedd meg, ami tőled telik újra meg újra, és újra! Légy kitartó, éber és hűséges! Ezt üzeni a ciszterciek címerállata, a lábával követ tartó daru és a cserkészek jelszava is. Légy résen!

Ha kilépünk a gimnázium ajtaján rögtön mellette ott áll a Szent Imre-templom. Ez Szentimreváros jelképe. A gimnazisták számára pedig ez a második erőtér, amelynek a vonzásában éltünk. És micsoda áldásban volt részünk abban az időben. Több évtizeden keresztül ugyanis a plébánián szolgált Oloffson Placid atya, bencés szerzetes, akinek szintén kijutott a kommunizmus nyújtotta „edzéstervből”. A Gulágon töltött tíz esztendő alatt mindvégig azt tartotta szem előtt, hogy lelkileg erősítse fogolytársait, majd később minket. Ennek szellemében fogalmazta meg a túlélés négy szabályát¹⁵. Igaz tanúja volt Placid atya az életszentségnek, akinek reszelős hangján

15 I. A szenvedést nem szabad dramatizálni! Nem szabad panaszkodni, mert attól gyengébb lesz az

fülemben cseng, hogy nap mint nap, újra és újra keresni kell, és meglelhető az öröm az életben. Az ő gyóntatószéke előtt mindig hosszú sorokban vára-koztak a diákok, majd távoztak mosolyogva. Mindennap új nap, új lehetőség és új kötelesség visszatérni ahhoz, aki előbb szeretett bennünket, minthogy megszülettünk. „A Mennyei Atya végtelenül szeret bennünket” – mondta.

„A világnak nem tanítókra, hanem tanúkra van szüksége.” Ezt már Kállay Emil atyától, piarista szerzetestől hallottuk hétről hétre, aki, mivel korábban a Szent Imre-templom segédlelkésze volt, és az 1970-es évek végétől ifjúsági közösségek sokasága nőtt fel a szárnyai alatt, ragaszkodott hozzá, hogy a vasárnap esti ifjúsági misén ő hirdethesse az evangéliumot és taníthasson bennünket a gimnázium falain kívül is. Az ő munkájának értékéből az sem von le semmit, hogy mi inkább a lányokkal való találkozás kedvéért jártunk vasárnap este, és nem az újabb tanításokért. Tartományfőnökként, novíci-usok spirituális főnökeként, főiskolai tanárként sosem múló, teljes elköte-lezettséget érzett a szentimrevárosi ifjúságért, így megmaradt „szentimrés-nek” egészen 78 éves koráig, amikor is vállalta, hogy Csíkszeredába költözik, és újraindítja a piaristák székelyföldi misszióját. Példája volt annak, miként lehet mindig megújulva megmaradni az eredeti hivatásnál.

„Hűséges az Isten” – szól Brückner Ákos Előd atya, ciszterci szerzetes papi jelmondata, aki plébánosunk (1989–2011), cserkészparancsnokunk, hitok-tatónk volt, és aki rengeteget tett, hogy a rend visszakaphassa a Szent Imre Gimnáziumot. Emlékeimből kitörölhetetlen, szoborban megformázhatatlan, lelkesedésben utolérhetetlen példája ő annak, hogy „akik az Úrban bíznak, új erőre kapnak, szárnyra kelnek, mint a sasok. Futnak, de nem fáradnak ki, járnak-kelnek, de nem lankadnak el”. (Iz 40, 31) Valamilyen Istennek tetsző, titokzatos módon Szent Pál apostol palástja alól bújhatott elő, és maradt meg vele szoros kötelékben, hogy újjászervezze a kommunista világ bukása

ember! 2. Az öröm szükséges a túléléshez, ezért észre kell venni és tudatosan kell keresni az élet apró örömeit. 3. Nem vagyunk tökéletesek, de itt és most kell megmutatnunk, hogy különbek vagyunk rabtartóinknál. Ez mozgósítja az életenergiákat. 4. Akinek van hová kapaszkodnia, annak könnyebb. Mi, hívők, ha a Jóistenbe kapaszkodunk, rájövünk, hogy Ő is akarja a túlélésünket.

után Krisztus helyi egyházát. De 78 éves korában ő is új feladatot kapott: a Székesfehérvári Ciszterci Nagyboldogasszony templom plébánosa és a Ciszterci Szent István Gimnázium spirituális vezetője lett. Az idén (2023-ban) töltötte be a 90. életévét. Első szóra és örömmel fogadta el a felkérést, hogy hálaadó szentmisét mutasson be, együtt ünnepelve a 25 évvel ezelőtt érettségizett osztályok diákjaival.

Három szerzetesi habitus, három különböző ember, de mindegyiküktől azt láttuk, hogy újra meg újra, és újra lábra kell állni, de legalább fél lábra, mint a darvak. Külön érdekes e kötet megszületése szempontjából, hogy diákéveim során a Szentimrévárosban ciszterci, bencés és piarista szerzetesek együtt művelték Isten szőlőjét nagy békességben, bár biztos ugratva egymást¹⁶.

Ákos atya mesélte, hogy 1948-ban Brisits Frigyes igazgató úr érettségiztetés közben állítólag elsírta magát, mert akkor tudta meg, hogy államosítani fogják a gimnáziumot. A gimnázium tanárai előtt tartott évzáró beszédében ennek ellenére már hittel mondta: „Mi itt állunk, mi itt várunk, mi itt maradunk.” Bevallom, diákként irigykedve tekintettem a piarista és bencés gimnáziumban tanulóakra, hallva az élő tradíciókon és kiváló szerzetestanári gárdán alapuló oktatásról, kiváltságos öntudatukról, remek eredményeikről. Csodáltam, ámde nem szerettem, és a képzetem egész máshol járt. Hol vannak a mi gyökereink? Mit képviselünk mi, budai ciszterci diákok a XX. század végén? Mi csak állunk itt, várunk és maradunk? Nem tűnt kielégítő válasznak. Olyan volt, mint valami fátum, mintha a „patópálizmus” új nyelvi formát talált volna.

De rá kellett jönnöm, hogy nincs is szebb és kedvesebb ezeknél a szavaknál, nincs illőbb, ami egy szerzetesi iskolát jellemezhet. Mert „állni”, nem jelent tétlenséget. Nem úgy van, hogy ami halad, mozog az értékes, ami meg

¹⁶ Három szerzetes beszélget a Gellért-hegy lábánál. Egy bencés, egy piarista meg egy ciszterci. Azt mondja a bencés szerzetes: Tudtátok, hogy Pannonhalmára járt az utolsó Habsburg-trónörökös? Mire a piarista így válaszol: Az semmi, a rendszerváltást követő első miniszterelnök meg pesti piarista diák volt. A ciszterci szerzetes a Villányi úton kézen fogva sétáló szerelmes diákokra néz, elmosolyodik, majd így szól: Ha az ország vezetői be nem záratnak minket újra, hozzánk olyan diákok fognak járni, akiknek már a szülei is budai ciszterci diákok voltak.

áll, az értéktelen. Ha valaki próbált már egy helyben eltölteni egy kis időt imádsággal vagy testedzésként, vagy csak egy másik emberre várva, akkor tudja, hogy egy helyben állni nem könnyű dolog, és hogy bár a test kívülről mozdulatlanak tűnik, belül rengeteg minden történik. Miközben a mozgás a pillanatra helyezi a figyelmet, addig a mozdulatlanság a végtelennel tud megajándékozni. Állni annyit jelent, mint mozdulatlan mozdulatokat tenni belülről kifelé, az örökkévalóság felé, korlátlanul, szabadon.

Aztán ott van a „várakozás” szó. Ez sem passzivitást vagy kiszolgáltatottságot jelentő kifejezés csupán. Mert várni úgy is lehet, hogy időt hagyunk a változásra, hogy megengedjük magunknak, másoknak, a világnak, hogy felismerhetővé váljon bennünk és benne az isteni akarat, a teremtés célja. A várakozás során hitet teszünk a változás mellett, még akkor is, ha befolyásolni nem tudjuk feltétlenül. Várni annyit jelent tehát, mint időt adni, bízni és a teremtés részesévé válni.

És végezetül az „itt maradás” kifejezést olvassuk. Ismerős értelmezése lehet a maradni kifejezésnek a maradiság, a konzerválás, a begyöpösödöttség. De aki hozott már létre valamit, és utána az annak fenntartásával járó mindennapi teendőkből is kivette a részét, az tudja, hogy melyik az igazán embert formáló feladat. Megmaradni. Ilyen megmaradás a hűség, egy közösséghez való tartozás érzése is. Továbbá ilyen a megelégedettséggel történő szemlélése is mindannak, amink van. Nem sóvárogni folyvást. Tudni, mi az elég. Elég jut nekem, elég marad másnak, elég van mára, elég jut holnapra is. Ez a mértékletesség erénye, azt hiszem. Maradni tehát annyit jelent, mint elégedetté válni az élettel.

Brisits Frigyes igazgató úr szavainak parafrázisa tehát a budai ciszterci pedagógiára nézve így szól: Éljetek belülről! Legyetek bizalommal! Legyetek elégedettek!

Pinczinger József tanár úr, osztályfőnökünk ennek szellemében kísért minket négy éven keresztül. Újra elmondva, újra elvárva és újra megmutatva ezeket az erényeket! Deo gratias!

dr. Szalay Kornél Géza

ügyvéd

Czuczor Gergely Bencés Gimnázium,

1996

(of.: Szalóky Albert, Németh Lőrinc)

Dr. Szalay Kornél Géza vagyok, 1996-ban érettségiztem Győrött, a Czuczor Gergely Bencés Gimnáziumban. Az első két évben Szalóky Albert, majd az utolsó kettőben Németh Lőrinc atya volt az osztályfőnököm. Budapesten élek, ügyvéd vagyok. Öt szemesztert oktattam az Apor Vilmos Katolikus Főiskolán. Hét éven át a Mária Rádióban volt jogsegélyműsorom, 2016 óta pedig a Magyar Katolikus Rádióban jelenleg is. A munkám mellett Budapesten a Herminamezői Szentlélek Plébánia kórusvezetője vagyok, harminc éve pedig kántori szolgálatot is végzek ott. 2019 óta önkormányzati képviselő vagyok a lakóhelyemen, Budapest XV. kerületében.

Mind a négy nagyszülőm katolikus vallású volt, mindegyikük gyakorolta a vallását a diktatúra évtizedei alatt is. Ebben az időszakban két jezsuita és egy szalézi szerzetes rokonunk is volt, akik a szerzetesrendek feloszlását követően is hűen éltek fogadalmaikhoz. A szalézi szerzetes atya, Ádám László az 1950-es években a diktatúra legbrutálisabb arcát is megismerte egészen közvetlenül, hiszen rendtársával, a mártírhalált halt boldog Sándor Istvánnal azonos koncepciók perben ítélték majdnem halálra, végül 15 évi szabadságvesztés lett „csupán” a jogerős ítélete. Az anyai nagyszüleim

megszenvedték az államosítást, majd kisgyermekükkel a kitelepítést is. Mindezek nem törték meg őket, hiszen mindkét gyermeküket az 1960-as években egyházi középiskolába járaták. Így érettségizhetett édesanyám 1966-ban Budapesten a Patrona Hungariae Gimnáziumban, nagybátyám pedig 1969-ben Pannonhalmán.

Az 1980-as években is több rokonom került szerzetesi iskolába, így 1989-ben a bátyám, Szalay Szabolcs Győrött kezdte meg bencésdiák-éveit. Részben ezért 1992-ben magam is bencés diák lettem. Amikor a bátyám egyházi iskolába jelentkezett 1988-ban, akkor még igen szűk volt az egyházi és szerzetesi iskolai „kínálat”, a családi bencés kötődés miatt orientálódtunk Budapestről Győr irányába.

A négy bencésdiák-év a testvérem és magam számára is mondhatni a legmeghatározóbb esztendőik voltak. A kezdeti vitathatatlan nehézségek, a családtól való távolság, a családból való kiszakadás edzetté tett, a fegyelem pedig nem megtört, hanem megerősített. A többféle szerzetesi karakter pedig többfajta példát és mintát tárt elénk. Az egyik szerzetestől inkább a formális precizitást lehetett elsajátítani, a másiktól a tudományos igényeséget és vágyat a pontos tudásra, a harmadiktól a megfontolt bölcsességet, az alázatos szerzetesi karakter pedig az Isten-keresésben nyújtott leginkább kapaszkodót. Különleges erővel hatott, amikor a szerzetesek közül is kiemelkedőbb tudású szerzetesnél volt épp felfedezhető a legnagyobb szerénység, alázat. A hit és a hazafiasság terén mindazokat továbberősítette, érlelte a négy esztendő, amelyeket otthonról vittem magammal. Mondhatni talán, hogy egy szellemi és lelki „keltetőgép” volt a kollégium és az iskola. Mint egy búra alatt nevelkedtünk, amely védett attól, hogy a „búza közé konkoly” kerüljön.

A szombat esti csendes órák, amelyek formálták a lelket, avagy a kirándulások, amelyek formálták a közösséget, amik az egyéneket közösségibb emberekké érlelte, a társadalmi kérdéseket érintő előadások, előadók meghívása segített a szélesebb közéleti látószög kialakításában.

A hitbeli nevelés belesimult a tudományokban való elmélyülésbe, annak szerves részévé vált. A vallási és a világi tudományokban való fejlődés szimbiózisban volt egymással, így a kettő erősítette és inkább inspirálta egymást. Éppen ebből kifolyólag, a tudományban nem a hit ellenségét láttam, láttuk, a világi tudományokban való elmélyülés a teremtett világ csodáját tárta fel számomra. A gyermeki hit lebontásával a felnőtt kereszténnyé válás éveit élhettük meg ezekben az esztendőkből. Előtérbe kerülhetett a felebaráti szeretet, a másik ember tisztelete, a munkájának és eredményeinek őszinte elismerése. A hitbeli fejlődés nem gátja lett a világi tudományokban való elmélyülésben, hanem annak inspirálója, motiválója! Szerettem volna minél inkább megismerni a teremtett világ szépségeit és összetettségét. A humán tudományok, a költészet, az irodalom, a zene sok esetben jobban, teljesebben érthető meg a vallási háttér ismeretével. A vallási nevelés inspirált a reáltudományban, segített a humán tudományban és a művészetekben.

Az iskola markáns vallásos karaktere a diákevekben természetesnek tűnt számomra, hiszen szüleim a középiskola előtt is egészen kicsi – már négyéves – koromtól járattak templomi hittanra. A középiskolát megelőzően is a heti teendőim és programjaim között jelentős és aktív részt ölelt fel a hittanos közösség: hittanóra, hétköznapi diákmise, hétköznapi reggeli misén való ministrálás, vagy ha a szombatonkénti hittanos kirándulásokat is nézem a vasárnapi diákmisen túl. A középiskola azonban mindezt még könnyebben elérhetővé tette. Ami akkor, benne élőként az azt megelőző évek fényében szinte természetesnek tűnt, csupán azóta, visszagondolva látszik egy ajándéknak és egyben áldásnak, mindez pedig egy komoly előnynek. Megélhettem ezen évek során is: „*akik Istent szeretik, minden javukra válik*”. (Róm 8,28)

Az életem azt követő évtizedeiben is, ha olyan emberekkel hozott össze a Gondviselés, akik bencés, vagy más, hasonló szerzetesi iskolákban felnövekedett diákok voltak, a közös múlt, a hasonló neveltetés mindmáig egy bizalmi garancia, amelyet nemegyszer jó megélni a másiktól kapott megelő-

legezett bizalmat, ugyanakkor jó is azt a másik számára szintén megadni. Elmondható, hogy nagy többségében nem is kellett azt megtapasztalnom, hogy kár lett volna ezt a bizalmat úgymond megelőlegezni, ugyanis ez a megelőlegezés nem eredményezett sok csalódást számomra, úgy érzem, magam is utóbb rászolgáltam az irányomba adott megelőlegezett bizalomra.

A középiskolás éveim után számomra ez az egyházi nevelés nem ért véget. Öt évig jártam a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Karára nappali tagozaton, hittanári szakon szereztem az első diplomámat. Ezt követően szereztem meg a jogi diplomámat. Az egyetemi évek alatt már nem voltam kollégista, így nem is tudták ugyanazt nyújtani, mint a középiskolai évek. A vallási neveltetés, amelyben részesültem, az élet számos területén visszaköszön, még a jogtudomány terén is, elég ha Ulpianus római jogtudóst idézem, aki a jog hármas parancsát is egészen keresztényien határozta meg: *„honeste vivere, alterum non laedere, suum cuique tribuere”*, azaz *„tisztességesen élni, más nem bántani, mindenkinek megadni, ami neki jár”*. Ugyanakkor elmondhatom azt is, hogy az érettségim óta eltelt 26 év alatt időlegesen sem volt eltávolodásom az egyháztól, amit minden bizonnyal nagy részben köszönhetek a középiskolai négy esztendőnek, valamint az egyházizene- és a liturgiaszeretetemnek is. Az idén már harminc éve, hogy ugyanabban a templomban orgonálok, húsz esztendeje pedig kórust is vezetek. Előbb hét éven át a Mária Rádióban volt jogsegélyműsorom, 2016 óta pedig a Magyar Katolikus Rádióban. Szerzetestanárainkra Dániel próféta szavaival elmondható, hogy *„tündökölnek örökkön-örökké, miként a csillagok”*, hiszen *„igazságra tanítottak sokakat”*.

dr. Török Bernát

igazgató, Eötvös József Kutatóközpont, NKE

Budapest Piarista Gimnázium,

1998

(of.: Balogh Tamás)

Érdekes kettősség van bennem, amikor azt kell megfogalmaznom, hogy mit jelentett számomra a piarista nevelés. Sajátos módon az ember néha pont akkor keresi kicsit tétován a szavakat, amikor valami olyanról kell vallania, amit mélyen a sajátjának érez, ezért magától értetődően része az életének. Ilyen nekem a piarista diákság: személyes identitásom meghatározó eleme.

A piarista rend több mint háromszáz éve kezdte meg nevelőmunkáját Magyarországon. Háromszáz év nagyon hosszú idő. Ha arra gondolunk, hány történelmi korszak, hány kormányforma, sőt államforma jellemezte hazánkat ez idő alatt, rögtön megérinthez minket háromszáz év távlata. Hány paptanárnak hány piarista diák személyiségét formálta háromszáz év alatt! Bár ehhez képest csupán szempillantás hosszúságúnak számít, a budapesti piarista gimnáziumban töltött négy év (1994–1998) engem is a piaristák tevékenységének legfontosabb tanújává avatott. Hiszen kik lennének a legfontosabb tanúk, ha nem mi, öregdiákok, akik a piarista kezek alatt formálódva személyiségünkkel, életünkkel tükrözünk valamit a Kegyes Tanítórend nevelőmunkájából. Alighanem közelről, az iskolák falai között látható csak igazán, mi a piaristák titka. Hogy lehet ennyi változást hozó több évszázados periódus alatt, újabb és újabb történelmi körülmények között,

mindig mozgásban lévő társadalmi valóságban gyümölcsöző nevelőmunkát végezni. Valami állandónak, az idő által kikezdehetetlennek kell lennie e mögött.

Ez az állandóság egy emberképben ragadható meg, amely koroktól függetlenül nyújtja a teljes és értelmes élet reményét, és amelyet a piaristák hitelesen képviselnek. Egy keresztény emberképben, amely a változások közti céltalan útkeresés helyett egyértelmű célt, értelmet és karaktert ad a nevelésnek.

Ha meg szeretném ragadni ezt az emberképet, akkor számomra a lényegget érzékelteti, ahogy piarista diákok egymás közt emlegetjük gimnáziumi éveinket. Valahányszor összeülünk, beszélgetésünk jó részét a tanárainkról szóló történetek felelevenítése és aranyköpéseik idézgetése tölti ki. Óriási egyéniségek tanítottak minket, és ennek mindennapi megtapasztalása meghatározó, életre szóló hatással volt ránk. Iskolás életünk élmények, történetek, tanárainktól kapott bölcsességek és idézetek kifogyhatatlan tárházában is kifejezhető. (Őszintén szólva szoktuk is volt sajnálni a körünkbe csöppenő, mára már feleségekké lett barátnőket, akiknek minden egyes alkalommal századszorra is végig kellett hallgatniuk, ahogy mi ugyanazzal az átszellemült lelkesedéssel vesszük végig emlékeinket.)

De valóban, a lényeg számomra nem is annyira eszmékben, nem „valami-ben” ragadható meg, hanem inkább személyekben, „valakikben”. Az eszmét egyébként sem lehet Sík Sándornál szebben, teljesebben összefoglalni: „Hitre, tudásra, szép életre, jóra...” Piarista nevelésünk sajátosságának ugyanakkor mindenekelőtt azt látom, ahogy tanáraink az egyéniségükből fakadó különleges karizmával közvetítették felénk ezt az értékrendet. Ők maguk is sokfélék voltak, összességében mégis rendkívül koherensnek látom azt az emberképet, amire formálni próbálták minket.

Diákként sokszor tapasztalhatta az ember, hogy jellemzi őket egyfajta keménység. Ez a keménység azonban több volt, mint a tanár szigorúsága (bár ez utóbbiban is bőven volt részünk). Olyan értékeket mutattak föl nekünk, amelyek a teljes életre törő ember ideájának elengedhetetlen részei: szellemi

és lelki igényesség, az élethez való fegyelmezett hozzáállás, vagy – ahogy Zlinszky János, a piarista diákszövetség első elnöke frappáns egyszerűséggel megfogalmazta – a komoly dolgok komolyan vétele. Felelős közösségi szerepvállalás és kötelességtudat. Kitartás abban, ami előrébb vihet. Önmagunk helyén kezelése: ha annak van helye, vegyük magunkat komolyan, viszont nyugodtan ne vessünk magunkon, ha úgy adódik. Éltre szóló szellemi, erkölcsi fogódzók ezek, amelyekbe kapaszkodva az ember mindig megőrizheti a tartását és hitelességét. A katolikus hitben és a felkészült tudásban gyökerező iránymutatások, amelyek az élet dolgaihoz való helyes hozzáállásban segítenek minket.

Mai fejjel különösen fontosnak látom azt is, ami ezeknek a fogódzónak immanens része: a mértékletesség. A piarista atyák értékeikben elkötelezett, azokért kiálló, de mértéktartó személyiségekké igyekeztek formálni bennünket. Egyetlen példa Borián tanár úr sokszor felhozott intelme: „Fiúk, legyetek történelmünkre és kultúránkra büszke magyarok, de ne magyarodjatok!” Elkötelezettség és mértéktartás – egymást korántsem zárják ki, sőt a személyes és a közösségi életben is nélkülözhetetlen iránytűk.

Tanáraink, kétség nem férhet hozzá, közösségre neveltek. Jól tudták azonban, hogy az első az ember – abban az értelemben, hogy a közösségnek saját egyéniségüket megtaláló és helyesen bontakoztató fiatalokra van szüksége. Szemünk előtt volt a példa: tanáraink sosem tagadták meg önmagukat, és sosem rejtették el előlünk egyéniségüket. Láttuk őket erejük teljében, de utólag azt gondolom, talán rosszabb napjaikba is tudatosan engedtek olykor bepillantást. Egész életükkel azt üzenték nekünk, körülöttük élő diákjaiknak: ne féljetez attól, hogy „valakik” legyetek, mert a közösség szolgálatára is így váltok alkalmassá. Értünk vállalt paptanári életük erős jele volt annak, hogy hitbéli értékekben és tudásban együtt erősödve lehetünk leginkább szolgálatára embertársainknak akár szűkebb, akár tágabb környezetben.

Mindeközben pedig a kötelező tanári penzumon túl is hihetetlen energiát fektettek abba, hogy minket is közösséggé formáljanak: döbbenetes például utólag belegendolnom abba (mert diákként mindez természetesnek tűnt), hogy osztályfőnökünk, Balogh Tamás és kísérőink jóvoltából – miután évközben is kéthetente kirándultunk és megismertük az egész országot – minden nyáron három-négy tábor között válogathattunk kedvünkre, hogy ott aztán életre szólóan összekovácsolódjunk.

Bárhonnan közelíték, ugyanoda jutok: a piarista nevelésről tett személyes vallomásom középpontjában elsősorban nem „valami”, hanem „valakik” állnak. Piarista tanárain, akik sajátos karizmával, izgalmas egyéniségekként a szükséges következetességgel neveltek minket, és nekünk szánt életük példájával arra hívtak, hogy életrevaló, hiteles, szolgálatkész emberekké váljunk.

dr. Varga Gábor István

*uniós és környezetvédelmi szakjogász,
a Bencés Diákszövetség elnökségi tagja*

Pannonhalmi Bencés Gimnázium,
1986
(of.: Antal atya)

Abban az időben jártam a Pannonhalmi Bencés Gimnáziumba – 1982 és 1986 között –, amikor az oda való jelentkezés még a pártállami rendszerrel szembeni ellenállásként és a keresztény, konzervatív értékek melletti kiállásként volt értelmezhető. Bár a rendszer agóniájának a jelei itt-ott érezhetőek voltak már ebben az időben is, és a pártállam leginkább fogatlan oroszládként volt jelen a mindennapi életünkben, de azon családok életét így is nagyon meg tudták keseríteni, amelyek gyermekeiket egyházi iskolába járatták. Nyilvánvaló, hogy az a kor, amelyben az akkori bencés iskola működött, meghatározta a rendnek és a gimnáziumnak az olyan kérdésekhez való viszonyulását is, mint hazaszeretet, erkölcs, hitélet, emberi értékek melletti kiállás.

Utólag visszatekintve elmondhatom, hogy a Jóisten a tenyerén hordozott, mert olyan időszakban járhattam Pannonhalmára, amikor az elmúlt politikai rendszer már nem tudta végletesen megkeseríteni az ottani életet, de még az ún. rendszerváltozás erkölcsi eróziója sem szivárgott be az iskola és a rend életébe, mint ahogy az később, egy kis időre, sajnos megtörtént.

Áldottnak mondhatom magam azért is, mert a Pannonhalmi Bencés Gimnáziumot ezen időszak alatt Korzenszky Richárd atya személyében egy olyan nagyszerű ember vezette, akire mindig, minden körülmények között lehetett számítani, s aki egyenesen és következetesen kijelölte az iskola (érték)rendjét. Mindemellett kitűnő osztályfőnököt kaptunk a szeretett Hirka Antal atya személyében, aki csöndességével, szerénységével, emberiségével és fanyar humorával példamutató szerzetesként élt.

Bencés tanáraink döntő többségéről csak szuperlatívuszokban beszélhetek: Sulyok Elemér atya hittantudósként, Hildebrand atya történelemtanárként, Richárd atya irodalomtanárként, Antal atya matek- és fizikatanárként, a polihisztor Farkas atya földrajz- és kémia tanárként, Lukács atya ének- tanárként, Valér atya pedig orosz tanárként maradt meg kitörölhetetlenül kedves emlékként.

Pannonhalma egy kívülálló számára felfoghatatlanul zárt közösség, amelynek tagjai – diákok, bencések és tanárok – a nap szinte 24 órájában össze vannak zárva. Ennek a helyzetnek igen sok előnye és némi hátránya is van: teljes egészében megismerhetjük a másik személyiségét, minden jó és rossz tulajdonságát. Természetesen, mint minden zárt közösségben, itt is elmondható akár a diákokról, akár a tanárainkról, hogy többségünk egy kicsit, de jó értelemben véve „flúgos” volt, vagyis volt valamilyen – néha furcsa, néha nehezen értelmezhető – sajátos szokása, külön(c) egyénisége. Megtanultuk elviselni egymást, különösen azokat, akiktől egyébként távol álltunk. Az együttélés legfőbb tapasztalata, hogy különbözőségünk nem eltávolított minket egymástól, hanem toleranciára nevelt minket és még színesebbé tette a közösségünket.

A 80-as évek közepén Pannonhalmán a bencés tanárok száma még messze meghaladta a világiakét, de a külsős tanáraink is kiváló, igaz emberek és remek pedagógusok voltak, akik jól értettek a gyerekek nyelvén: Kürthy Judit tanárnő angolt, Rékasi József tanár úr biológiát tanított igen magas szinten, Tólos Zoli bácsi pedig tornával gyötörte a társaságot.

Mind a bencés, mind a civil tanáraink a teljes életüket a diákoknak szentelték. Nem „papoltak” a hazaszeretetről, a kötelességtudatról, a jóságról, a hitről, hanem megélték és kimutatták azt. Ez a legtöbb, amit egy igazi pedagógus adhat. Amikor kórházban vagy a betegszobán feküdtem, meglátogattak, amikor szomorú voltam, vigasztaltak, amikor bután viselkedtem, a helyes útra terelgettek. Egy 14 éves kamasz abban az életkorban kerül Pannonhalmára, amikor a legfogékonyabb és a legnyitottabb minden új, jó (és rossz) iránt. Ez óriási felelősséget ró a tanárookra és nevelőkre, annak ellenére, hogy a gyerekek alapszemélyiségüket a családból hozzák. Pannonhalma sajátossága, hogy a diákok az egész országból érkeznek, területileg nem behatárolt módon, teljesen eltérő kulturális, szociális és anyagi háttérrel, ami igen színes és érdekes közösséget teremt. Pannonhalma mindig is igyekezett hangsúlyt fektetni erre a sokszínűsésre, ami igen termékeny talajra hull a kamasz gyerekek lelkében. Emlékszem, például ott láttam először színes bőrű embert egy felettem járó, egyébként igen jól kosárlabdázó kedves diáktárs személyében (Magyarországon a 80-as években ez még egyáltalán nem volt jellemző). Utólag is nagyon örülök, hogy felvették ezt a srácot, és ezzel az iskola vezetése talán öntudatlanul is hozzájárult ahhoz, hogy nyitottabban, elfogadóbban tekintsünk a világra.

A bencés nevelés mindig is kiemelt hangsúlyt fektetett arra, hogy a gyerekeket teljes emberré formálják. Nemcsak tanulóként tekintettek rá, így a szokásos kötelező iskolai tantárgyak megtanításán túl az iskola nagyon odafigyelt arra, hogy a gyerekek sportoljanak, de legalább mozogjanak (kötelező séta!), és lehetőség szerint valamilyen kreatív, önkifejező elfoglaltságot találjanak, illetve hogy nyitott lélekkel fogadják be a művészeti kifejezések különböző formáit. Érdemes megemlíteni Tóth Zoli bácsi fotóműhelyét, Rékasi tanár úr madárgyűrűző klubját, Markó Iván pannonthalmi előadásait, Mensáros László XX. század előadását, a Győri Balett előadásait, a pannonthalmi Ki mit tud? műsorokat, a Tátrai Vonósnegyes fellépéseit, a budapesti színházlátogatásokat és még hosszan sorolhatnánk.

A bencés gimnázium szoros és pontos napirendet követett, és ez határozta meg, keretezte be a napjainkat. Mivel Pannonhalma katolikus egyházi gimnázium, természetes, hogy a hit gyakorlására és mélyebb megélésre is egyértelműen hangsúly fektettek, de sosem volt érezhető, hogy ez bigott, merev módon történt volna. Bár a vasárnapi diákmiséken kötelező volt a részvétel, de ezen túl a gyerekek lényegileg szabadon dönthettek arról, hogy milyen módon és mértékben kívánják megélni és gyakorolni a hitüket. Számomra nagy élményt jelentettek a meghitt esti vesperások, közös imádkozások és éneklések a bazilikában a szerzetesi közösséggel együtt.

Pannonhalma legnagyobb titka nem abban rejlik, mint amit sokan feltételeznek. A Pannonhalmi Bencés Gimnázium lényegét talán három kifejezéssel lehet a legjobban megragadni: közösség, tolerancia és önálló gondolkodásra nevelés. Minden egyéb érték – igényesség, emberség, következetesség, rendszeretet, fegyelem, hit, hazafiasság – ennek tükrében értelmezhető.

Pannonhalmán mindig a közösség állt a nevelés középpontjában, pont az, amely a végletesen individualista magyar társadalomból leginkább hiányzik. A mi 86-os osztálytablónkra is az alábbi Saint-Exupéry-idézet került fel: „Csak akkor lélegzünk szabadon, ha egy rajtunk kívül álló közös cél köt össze testvéreinkkel; ilyenkor ráeszmélünk, hogy szeretni nem annyit jelent, mint egymás szemébe nézni, hanem azt jelenti: együtt nézni ugyanabba az irányba!”

Sokszor az a benyomása az embernek, hogy valójában nem is a bencés és világi pedagógusok neveltek minket Pannonhalmán, hanem az ott élő és együtt lélegző közösség alakította magát egy nehezen meghatározható magasabb minőséggé, ezért elmondható, hogy Pannonhalma elronthatatlan, mivel a főapátság ezeréves bencés szelleme ott öröködik megmagyarázhatatlan módon, és mindig visszavezeti a helyes útra az esetleg eltévedt közösséget.

Szerencsére tanáraink, akikre többségében szinte apaként tekinttünk, sokkal jobb pedagógusok voltak annál, mint hogy az önálló szellemi-lelki útjukat kereső kamaszok próbálkozásait direkt és nyers módon akarták

volna irányítani. A jó pedagógus sokkal kifinomultabb eszközökkel irányítja a csemetéit, és ez a titkos tudás bencés tanáraink döntő többségének a vérében megvolt. A tanítás legjobb útja a példamutatás, s ebben bencés és civil tanáraink, nevelőink szinte mindegyike példamutató volt.

A közösségi összetartozás túlmutat az egyéniségen, a politikai vagy világnézeti látásmódon, hiszen még azzal az osztálytársammal is egy közösségbe tartozónak érezzük magunkat, akivel egyébként semmiben nem értünk egyet.

Az ott formálódott közösség szerencsére nem ért véget az ott eltöltött négy évvel, és egész életen át elkísér. A bencés diákok akár egyéni kis közösségekben, akár szervezeten a Bencés Alumni vagy a Bencés Diákszövetség keretében összetartó, egymást támogató közösséget alkotnak.

Pannonhalma olyan hely, amelyet leginkább utólag értékel az ember. A vár, a kolostor, a szertartások, a rend, a közösség olyan miliót alkot, amely más iskolában nincs jelen.

Pannonhalmára járni kiváltság. Nem azért, mert kiváló középiskolában tanulhat egy ezeréves kolostor falai között, hanem főként azért, mert Pannonhalma megtanít élni, megmutatja az élet legfőbb értékeit, és általa egy olyan közösséghez tartozhat az ember, amely messze túlmutat az ő személyes sorsán. Talán olyan ez, mint amit a háborúból hazatért bajtársak érezhetnek: a jón és rosszon túl valami szétszakíthatatlan köt össze minket.

Ahogy Ottlik fogalmazza meg az Iskola a határon végén: „De hát össze vagyunk kötözve, s még csak nem is úgy, mint a hegymászók vagy a szereplők, nem azzal a részünkkal, amelyiknek neve, honossága, lakcíme van, s tesz-vesz, szerepel, ugrál a világban, hanem igazában nagyobbik részünkkel vagyunk összekötözve, amelyik nézi mindezt. Tejsav vagy gyanta, valami kitermelődött izomlázból, sebekből, sárból, hóból, életünk gyalázatából és csodáiból; valami kenyérízű, ami nélkül most már nehéz volna meglenni. Pedig nem erről volt szó eredetileg. Nemcsak kenyérről.”

Faragóné dr. Endrődi Zsuzsanna

nyugdíjas jogtanácsos

Svetits Katolikus Gimnázium,
1972
(of.: Farkas M. Margaréta)

A Svetitsben érettségiztem 1972-ben, Farkas M. Margaréta nővér osztályában. Akkoriban a Svetitsben két osztály indult minden évfolyamban. Az A-sok internisták voltak, mi, B-sek externisták. Általában egyedülálló, katolikus vallásukat gyakorló özvegyasszonyok adtak szállást a diákoknak jutányos áron.

Nem volt könnyű az iskola rendjébe való beilleszedés, pedig én az ikernővéremmel, Évával érkeztem meg 1968 szeptemberében az iskolába. Szigorúság volt, fegyelem nemcsak a délelőtti tanórákon, hanem a délutáni tanulószobán is, ahol a prefektánk felügyelt ránk, és kisebb intókkal érte el, hogy tényleg a tanulással foglalkozzunk. Öt ilyen beírás az ellenőrzőbe egy osztályfőnöki intó volt. Nálam ez könnyen összejött több alkalommal is. Szerettem lazítani, társalogni, de meg kellett tanulnom, nem csak nekem, mindannyiunknak, hogy ügyesen osszuk be az időnket, ha nem akarunk tankönyvekkel megpakolva hazaballagni.

Ez a szigorúság, ami fegyelemre, összpontosításra nevelt, nem mindig esett jól, később azonban a felnőtt életben, amikor sorra jöttek a komoly feladatok, nagyon hasznosnak bizonyult. Amikor a gyermekünket kellett

szépre, jóra tanítani, beteg idős szülőket gondozni, ügyvédi-jogtanácsosi feladatokat ellátni vagy az ombudsman munkatársaként helytállni. Mindez sokkal-sokkal több volt, mint ami fiatalon az érettségi idején egyáltalán eszünkbe juthatott, és hogy mégis sikerült helytállni, úgy gondolom, sokban köszönhető a tanárainktól kapott szeretetteljes útmutatásoknak. Az olyan mondatok, hogy az „Istennek célja van velünk” vagy hogy „ott kell helytállni, ahova születünk” és „teljesíteni kell, amit a Jóisten ránk mér”, az élet nehéz időszakaiban visszacsengett, és segítséget jelentett.

Fiatal diákként nem sokat észleltünk abból, hogy milyen nehéz évek voltak ezek a családjunk és az iskolánk számára is. Azt azonban láttuk, hogy a nővérek milyen odaadóan gondoskodnak arról, hogy nekünk mindenünk meglegyen. Meleg osztályterem duruzsoló cserépkályhával, reggeli, ebéd, vacsora.

Volt alkalom a lazításra, kikapcsolódásra is. Szép közös élmény volt az ének- és művészettörténelem-tanárunk, Gregoria néni által vezetett zenehallgatási szakkör, ahol a „politechnika” órán kötés, horgolás, hímzés, szabás-varrás házi feladattal bajlódva megismertük a zeneirodalom nagyjait, Vivaldit, Mozartot, Smetanát, Lisztet, Bartók Bélát, Kodály Zoltánt és a többieket.

Nagyon kedves emlékem az évenkénti színházbérlet a debreceni háromtagozatú (dráma, opera, operett) Csokonai Mihály Színházban. Ezek az élmények összekovácsoltak minket mint osztályközösséget. Nem említve az éves osztálykirándulásokat, amik szintén az összetartást segítették és a barátságokat erősítették. Az érettségit követően ötévenként találkoztunk, szinte hiánytalan létszámban, a legutolsóra, ami az 50. volt, tavaly került sor.

Akkoriban valamennyi tanárunk nővér volt, kivéve a tornatanárunkat és az iskola hittantanárát, Virág atyát.

A délelőtti órákat velük töltöttük, visszanézve most tudom csak, hogy milyen hasznosan. Csodálatos irodalom- és történelemórákra emlékszem. Nekem ezek a tantárgyak mentek a legjobban, és a reáltárgyak közül a kémia.

Pascalis néni az irodalmat, Hilda néni a történelmet tanította. A kémiát Margaréta néni, aki második osztálytól volt az osztályfőnökünk. Az első osztályban Hilda néni. (Néninek szólítottuk őket.) Mesterei voltak a hivatásuknak. Úgy tanítottak, hogy közben a szemléletünket is alakították. Irodalomórán nemcsak megismertük a világ- és a hazai irodalom nagyjait – remek előadásban –, hanem megtanultuk tisztelni a tehetséget, az örök emberi értékeket, úgymint jóság, igazmondás, helytállás, törődés másokkal, szeretet, szerelem, együttérzés, hűség a hazához. A történelemórán Hilda néni amellest, hogy ismertette velünk a tananyagot, értékelte is az egyes történelmi korokat, a jelentősebb történelmi szereplők hatását a fejlődésre, az emberiségre, kiemelve a jó, a gonosz és a szükséges cselekedeteiket is. Margaréta néni olyan lelkesedéssel tanította nekünk a kémiát, és végezte el a szemet gyönyörködtető kísérleteket, hogy minket is magával ragadott.

Persze rendre előkerült a Jóisten bámulatra méltó teremtménye kedve is, akitől származik ez a csodálatos világ, és aki az emberekbe plántálta a sokféle talentumot.

A tanáraink bizalommal fordultak felénk, és azt sugallták, hogy ha mi is bizalommal fordulunk másokhoz, és kitartással, szorgalommal dolgozunk, eredményesek lehetünk. Az élet ezt később nem mindig igazolta, például amikor a munkahelyi párttitkárral kellett harcolni, nehogy beszervezzen a kommunista pártba, vagy a munkahelyi KISZ-titkár próbált „átnevelni”, és amikor ez nem sikerült, a fizetésem nem moccan egy cseppet sem. Ekkor valóban éreztem, hogy más vagyok, és negatív előítéletekkel találkozom amiatt, hogy egyházi iskolában érettségiztem. A rendszerváltást követően ez a helyzet megváltozott. Az új munkahelyeken már bizalommal fordultak felém, támogattak és elismerően nyilatkoztak a munkámról. Jó volt olyan kollégákkal együtt dolgozni, akikkel megértettük egymást. Végül is a tanítás a bizalomról, kitartásról, szorgalomról igaznak bizonyult.

A hitélet szempontjából nagy hatással volt rám az iskolai énekkar munkájában való részvétel a gimnázium első osztályában, ahol megtanultuk össz-

hangban énekelni a legszebb egyházi énekeket és kánondalokat. Tudásunkat a gimnázium első osztályában főleg a Szent Anna-templom diákmiséjén kamatoztattuk, amelyen mi énekeltük, és Gregoria néni, az énektanárunk és karvezetőnk játszott orgonán.

A hit megtapasztalása a gimnáziumi évek előtt inkább az anyai nagyszülőkhöz és az apai nagynénikhez kötődik az életemben, ami aztán a Svetitsben teljesedett ki. Jó volt a kis házi kápolnában megpihenni, imádkozni a sikeres matekdolgozatért vagy a kiszemelt fiú figyelméért. (Mi más gondunk lett volna akkoriban.) Melengető volt az adventi időszak, a karácsonyra készülődés Gregoria néni vezetésével, aki ilyenkor végigjárta vasárnap délután az osztályokat, és gyertyafény mellett énekelte velünk az adventi dalokat. Ezt a szokást, ha lehet, ma is követem.

Az imádság, a hitéletben való részvétel később is fontos volt számomra. Csobánkán, ahol 1998-tól laktunk a férjemmel és a lányunkkal, 20 évig voltam az egyházközség jegyzője, az ezzel járó feladatokon túl a templom felújításához is sikerült jogi segítséget nyújtanom. 2014-től, nyugdíjba vonulásomat követően vagyok a Miasszonyunk Iskolanővérek Diákjainak Országos Szövetsége elnöke, de korábban is részt vettem jogtanácsosként a szövetség munkájában.

A diákszövetség és az alapítvány létrejöttében nem kis szerepe volt Margaréta néninek, az osztályfőnökünknek, aki a rendszerváltást követően biztatott és támogatott minket e két szervezet megalapításában. Ő már sajnos nincs velünk, de emlékezünk kedves mosolyára, szerető törődésére, lelkesedésére, elhivatottságára, amely nemcsak őt, hanem a mai napig is jellemzi a Boldogasszony Iskolanővérek (korábban Miasszonyunkról Nevezett Szegény Iskolanővérek) Rendjét és annak tagjait.

Bagi Zsoltné Mindák Éva

kormánytisztviselő

Szegedi Karolina,

2003

(of.: Hertelendy Anett, Kószó Anteusz)

A napokban valahogyan találtam egy kicsiknek szóló könyvet, éppen a hagymáról olvastam interneten, Hagyma és Levendula címmel. Utána olvastam, hogy a szegénységről szól, ami általában tabu a gyermekirodalomban, rendeltem is két darabot, egyet elajándékoztam egy pedagóguscsaládnak. Valahogy ilyen az élet is: hagyma is és levendula is. Mindkettő van a kertben, a miénkben és a Jóisten kertjében is.

Messziről indultam egy narancssárga papucsban (amit kapálással, a nap-számért kaptam bérként) az Iskolanővérek iskolájába, amikor érkezett a hír, hogy felvettek. Emlékszem pótfelvételre jöttem csak, mert a rendes felvételikor akkora hó esett, hogy Kárpátaljáról szinte képtelenség volt eljutni Szegedre. A bátyám már Szegeden járt ekkor egyetemre, így igyekezett találni nekem valami iskolát, mert otthon szomorú sors várt volna rám. Megtalálta a Szegedi Karolina iskolát. Az Iskolanővérek Alapítványa által lehetőség volt a mindennapi étkezésemet megoldani. akkor még ezt nem foghattam fel, micsoda segítség, kegyelem vesz körül. Ma már igyekszem mindezeket lehetőségeimhez mértten meghálálni.

Ha az Iskolanővérek nevelésére gondolok, nekem mindig a szegénységgel kapcsolatos tevékenység jut eszembe. Míg például a piaristákról azonnal a tanulás, tanítás „ugrik be”, a bencésekről az elvonulás, a ferencesekről az életigenlés... Mindannyian valamilyen szegénységgel érkeztünk a nővérekhez. Amikor megérkeztem az iskolába, találkozhattam délvidéki magyar osztálytársaimmal, akik közül sokan remegtek az ijedségtől, ugyanis azokban az években bombázások voltak Jugoszláviában, emlékszem, amikor több alkalommal is együtt imádkoztunk velük és a nővérekkel, hogy enyhüljön a félelmük. Ma közülük sokan együtt imádkoznak velem, hogy Kárpátalját elkerülje a bomba.

Az anyaországi osztálytársaink nagyon kedvesek voltak velünk, Kárpátaljáról érkezettekkel, hétvégenként ugyanis hazautazások voltak, s mivel nekünk nagyon messze és drága volt minden hétvégén hazautazni, meghívtak magukhoz, így lassan bejárhattuk egész Magyarországot, szép helyeket és családokat megismerve, barátságokat kötve. Így találkozhattam a Fokoláre Mozgalommal is, amelyet csodálattal figyeltem.

Természetesen nem ilyen fekete-fehér a szerzetesi iskolák tevékenysége, nevelése. Történt ugyanis egyszer velem az az eset, hogy könyvjutalmat kaptam tanévzárón. Nem olyan nagy dolog, mondhatnánk, na de milyen könyvet, Lázár Ervintől a Bab Bercit. Mert mindig savanyú képet vágtam, mint aki ecetet ivott. Sokan, sokat dolgoztak velem a nevelők, hogy behozzam a lemaradásom, igazodjak az itteni oktatáshoz, körülményekhez. Márti néni tanított meg például aláhúzni a lényegét az adott szövegben, azt mondta, így könnyebb tanulni. Nekem, „savanyú képűnek” viszont sikerült Márti nénit egyszer jól megnevetetni. Egyszer azt találtam mondani, hogy minek a templomba az a sok arany, dísz, Istennek az nem kell, adjuk oda annak, akinek kell.

Műhelyhétségéken nem lehetett hazautazni, ilyenkor „alakulhattunk” igazán, egyszer egy külföldi nővér érkezett hozzánk, és selyemfestést tanulhattunk tőle. Megismerhettük, mi az igazi harmónia, honnan ered és hová

vezet. Andrea nővérrel tanulhattunk filozófiaórán a hit racionalitásáról. Más iskolában is tanulnak valószínűleg Pascalról és Descartes-ről, de vajon azt is megtanulták, hogy a hitünkre soha ne tekintsünk haszonelvű módon, ne degradáljunk, mondván, hogy jobban jár, aki elhiszi, hogy van Isten!

A Karolina iskolában összhangot kellett tanulnunk a képességeinkkel, lehetőségeinkkel, nem könnyű a kettőt összekapcsolni ma sem, a munka világában. Történt egyszer ugyanis, hogy nagyon elbizonytalanodtam, hogy én aztán semmiben nem vagyok jó igazán. Akkor az osztályfőnököm csak annyit mondott, hogy ne keseredjek el, hiszen ismerem a talentumokról szóló Jézus példázatát. Minden szolga kapott valamennyi talentumot, rajtunk múlik, hogy azzal hogyan és hol szolgálunk. Munkahelyeimen igyekeztem mindig úgy hozzáállni a kihívásokhoz, hogy abban szorgoskodjam, tegyek többet az elvártnál, amire képes vagyok, például pályakezdőként az egyszerűbb feladatok teljesítésénél többet vállaltam, azért, hogy aki már ügyesebb, ő végezhesse a felelősségteljesebb feladatát, ne a funkcionális feladatok vegyék el a munkaidejét.

A Karolina iskolában lehetőség volt arra is figyelni, ha esetleg valaki érdeklődött a szerzetesi élet iránt, ma, amikor imaláncok szükségesek a papi, szerzetesi hivatások ébredéséért, fontosnak tartom, hogy a szerzetesi iskolákban tanulóknak erre is lehetőségük volt. Magam is részt vehettem egy hivatástisztázó lelkigyakorlaton a Nyolcboldogság Nővéreknél, Homokkomáromban. Végül a családi életformát kaptam a Jóistentől, amiért szintén sokan imádkoztunk, Jezsuita atyáknál gyónáskor kaptam szép ígéretet az atyától, hogy kérni fogja Istent, hogy adja meg számomra a rendezett párkapcsolatot, családi életet, később pedig az Iskolanővérek és baráti köreiből ígértek fohászokat gyermekáldásért házasságunkban.

Senkinek sem ártani, mindenkinek használni, olvashatjuk, több szerzetesi intézmény falain, hallhatjuk az ünnepi beszédeken. Ezt nagyon nehéz az életben megvalósítani, de valahogy mindig akkor jön szembe velem a felirat a falon: „*Senkinek sem ártani, mindenkinek használni*” (Fourier Szent Péter).

Történt egyszer ugyanis, hogy utaztam a vonaton Pálósszentkútról vissza Szegedre a kollégiumba, a helyi fiúk is csatlakoztak a kabinban, beszélgetni kezdtünk a pálos atyákról, akik szolgálatot látnak el Petőfiszálláson. „Én nem vagyok egy templomba járó, de mióta itt vannak ezek a pálos atyák, szeretek oda kijárni” – mondja az egyik. Azt mondták egyszer nekem, hogy nem az a lényeg, hogy milyen gyakran jársz templomba, hanem az egész istenhited lényege az lenne, hogy hogyan bánsz az embertársaddal – folytatta.

Ha néha nem is sikerül megfelelő emberséget tanúsítanunk, bizony nekünk, szerzetesi iskolában végzetteknek mindenképpen törekednünk kell erre. Azt tapasztalom, ha a kegyelmi, irgalmas úton járunk, tudnak ezek a mondatok segíteni, de ha nem törekszünk, nem figyelünk a jelekre, rezzenésekre, nem sokat fog érni a falon az a felirat, ha én magam nem rezdülök rá, nem vagyok a helyemen. Felismertem, hogy arra kell törekedjek, hogy minél kevesebb „savanyúképszerűséget” adjak át gyermekeimnek, családomnak. S legyenek mint a réten virágzó vadvirág, aki csak virágzik és csak virágzik...

Ahogy Gyulay Endrétől, Szeged-Csanád nyugalmazott püspökétől hallhattuk egyszer egy rekollekció alkalmával, *„legyetek olyanok, záráncokoljatok úgy, figyeljeteK úgy egymásra, mint a vándormadarak az égen...”*

dr. Latorcai Csaba

a Miniszterelnökség parlamenti államtitkára

Pannonhalmi Bencés Gimnázium,
1995
(of.: Binzberger Ákos)

Emlékszem, általános iskola harmadik osztályos voltam, amikor édesapám – aki akkor a Budapesti Műszaki Egyetemen tanított – egyik tanítványának kezdeményezésére hétvégi családi kirándulást tettünk Pannonhalmára. Találkoztunk egykori osztályfőnökeivel, Nagy Endre „Maci” és Pintér Ambrus atyákkal. Máig elevenen él bennem, amikor Ambrus atya körbevezetett bennünket a gimnáziumon, és bevezetett a technikalaborba. Diákok sűrögtek-forogtak, és én – aki alsó tagozatos kisdíákként épp akkoriban kezdtem csupán ismerkedni a számítástechnika rejtjelmeivel – csak ámultam és bámultam.

Úgy jöttem el erről a látogatásról, hogy megszületett bennem a gondolat, én ide fogok járni gimnáziumba! Nem az a gondolat munkált bennem, hogy ide szeretnék járni, hanem az, hogy ide fogok járni. Így, kijelentő módban. És onnantól kezdve a bensőmben a világ legegyértelműbb dolga volt, hogy én pannonhalmi diák leszek.

Hálás vagyok a Jóistennek, hogy megadta számomra, hogy így is történjék. A felvételire a taxisblokádnak kellős közepén került sor. Úttalan utakon, a fél országot bejárva érkeztünk, de sikerrel vettem az akadályt, és 1991. augusztus végén beköltözhettem a kollégiumba. Annak ellenére, hogy

éveken keresztül én magam akartam Pannonhalmára kerülni, mégis kicsit megszeppenve, bizonytalanul, szorongva indultak az első hetek.

Ám napról napra kapcsolatok, majd barátságok szövődtek, a negyven kamasz csikóból hétről hétre egyre inkább közösség kovácsolódott. Ez volt az első élményem, hogy a közösségnek milyen megerősítő és megtartó ereje van! Ez nem azt jelenti, hogy mindig mindenki mindenben egyetért, nem azt jelenti, hogy ne lehetnének vérre menő vitáink, hanem azt, hogy tudjuk, bármilyen vitáink is vannak, végül úgyis számíthatunk a másokra. És ez a tudat ERŐ!

Máig úgy gondolom, hogy igazából egymást neveltük. A bencés atyák és tanáraink voltaképpen a kereteket és a játékszabályokat adták meg, arra ügyelve és arra figyelve, hogy a kereteken belül maradjunk. Azt figyelték, hogy mi, diákok hogyan segítjük egymást a felnőtté válás útján.

Figyelték, és rendelkezésre álltak. Bármiben, szinte bármikor fordulhattunk hozzájuk. Most, utólag, ezt a minőségi időt, amit ránk fordítottak, tartom az egyik legértékesebb, legtöbbet érő nevelési eszköznek, mert éppen a minőségi idő az, amiből a legnagyobb hiány mutatkozik az emberi kapcsolatokban. Ezzel az odafigyeléssel, ezzel a többlettel szinte felpumpáltak bennünket.

Nem állítom, hogy az ország legjobb oktatását kaptuk akár kémiából, matematikából, akár történelemből, magyar nyelvtanból vagy éppen rajzból (csak hogy a rajzról is szó essék), mert nincs személyes összehasonlítási alapom, és bevallom, elfogult is vagyok középiskolám irányában. Mi sokkal többet kaptunk! Világlátást! Megkaptuk annak a tudását, hogyan szemléljük a világot, és kaptunk kísérő támogatást ahhoz, hogy koherens világképünk alakuljon ki. Észre sem vettük, de kaptunk egy olyan értékrendbeli alapot, amire évek múltán valódi emberi életet lehetett és lehet építeni.

Évek hosszú sora kellett ahhoz, mire rájöttem, hogy mit kaptam a bencés iskolától, és rájöttem arra, hogy az egész életem a Pannonhalmán, a bencés atyák és tanáraink segítségével kikristályosított értékrendszeremre épül.

A ballagásunk időpontjában esett az eső, ezért a bazilikában tartottuk a ballagási ünnepséget. Hallgatva a beszédeket – igazgató, végzős diákok nevében elhangzó, búcsúztató diákok nevében elhangzó beszéd – mindig azon töprengtem, hogy nekem mit adott Pannonhalma. Akkor nem tudtam rá választ adni, de ma már tudok: azt, ami vagyok, amivé lettem; a személyiségemet!

Amikor Pannonhalmára kerültem, gyerek voltam. Amikor eljöttem – igaz fiatal, de – felnőtt.

Az életem a pannonhalmi középiskolai éveket követően hatalmas hurkokat és kanyarokat vett, de hiszem és vallom, hogy az, ami vagyok, amilyen emberré az idők folyamán lettem, az mindenben a Pannonhalmán 1991 és 1995 között eltöltött éveknek köszönhetően lett.

Magam sem vettem észre, de a gyermeki hitvilágom a bencés atyák közreműködésével alakult olyanná, ami később, az életem legnagyobb viharai közepette is megtartott és megmentett a reménytelenség érzésének sötétségétől.

A bencés atyák példája itatta belém, hogy bárhová sodor is az élet, nekünk, keresztény embereknek a legfontosabb küldetésünk a szolgálat! A Jóisten által ránk mért feladatokat is szolgálatként fogjuk fel!

Amikor most felelevenítem felnőtté válásom útját, bármennyire is szeretném, nem tudok kiemelni egyetlen eseményt vagy programot sem, amit kulcsfontosságúnak tartanék. Mert annak a 4 esztendőnek az egészét tartom fontosnak (beleértve a fegyelmi helyzeteket is), amit a Bencés Gimnáziumban tölthettem. Azt a 4 évet, amíg együtt haladhattam egy fiatal közösségben a bencés atyákkal, akik ezen az úton beszélgetve, imádkozva, csendes figyelemmel, vagy éppen csak egy mosollyal vagy fejbúbra nyomott barackkal segítették felnőtté, saját ÉRTÉKkel bíró, KÖZÖSSÉGÉért tenni akaró, AUTONÓM emberré válnom.

dr. Takács Péter

*orvos, a Belügyminisztérium
egészségügyi államtitkára*

Czuczor Gergely Bencés Gimnázium,
1998
(of.: Kiss Barnabás)

1998-ban a Czuczor Gergely Bencés Gimnáziumban, Kiss Barnabás atya osztályában végeztem. Visszatekintve, hogy milyen módon alakította leginkább a szemléletedet a szerzetes iskola, az jut eszembe, hogy minden nap úgy mentem a kollégiumból az iskolába, hogy bal oldalon Széchenyi, jobb oldalon Batthyány képe van, illetve az ajtó felett az van kiírva, hogy „A haza minden előtt”. Ez megalapozza a hazafias nevelést. A nagy elődöknek sem véletlen, hogy bencés házi tanítóik voltak.

Az osztályfőnököm önállóságra nevelt minket, ugyanakkor volt egyfajta olyan tekintélye, ami minket is arra sarkallt, hogy igazodjunk az általa elvárt rendhez. Ezért hálás vagyok neki.

Kiss Barnabás atya a teológia doktora is volt, akinek a hittanórai élményszámba mentek. Életszerűek voltak. Például végigmentünk a nagy világvallásokon, majd összehasonlítottuk őket. Egy nagyon széles körű ismeretanyagot adott át nekünk, ami hitéleti szempontból is megalapozta a jövőnket.

Ketten-hárman az osztályból aktívan szerveztük az iskolai életet, Barnabás atya támogatott minket ebben, sőt szabad kezet kaptunk tőle. Sok jó iskolai programunk is volt, például a Győri Balett, a Filharmónia, amit Jáki Sándor Teodóz atya szervezett nekünk, azaz a komolyzenei és kulturális

életet összekapcsoltuk a győri élettel. Mindeközben olyan közéleti személyiségek, művészek jöttek az iskolai ünnepekre, beszélgetésekre, lelki gyakorlatokra, hogy más, azaz a világi gimnáziumban nem lehet ilyenekkel találkozni.

Ez egy komoly iskola. A bencéseknel nemcsak oktatás, hanem nevelés zajlott, és ez szélesen kinyitotta számunkra a világot.

Alapvető keresztény érték a másik ember tisztelete, és ezt a gimnáziumban mi magunkba szívtuk. Olyan szemléletben neveltek minket, hogy elfogadók legyünk a másik ember nézőpontjára, azaz nem a miénk az egyetlen igazság. A keresztény értékeket az ember magával hordozza később a munkája során is. Szerencse, ha az ember tudja, hogy nem az övé az egyetlen és megdönthetetlen igazság, hanem meg kell vizsgálni a másik fél álláspontját is.

Most, amikor a gyerekeimmel gimnáziumot választunk, jöttem rá, hogy mennyire fontosnak bizonyult számomra az iskola vallásos karaktere. Végigvettük a fővárosi gimnáziumokat, és szinte kizárólag egyházi fenntartásúak maradtak a listánkon. Ebben a gyorsan változó világban tartást ad az egyházi szellemiség. Egy több száz éves vagy 2000 éves hagyomány, amit csak az egyház tud adni. Úgyhogy most, hogy a gyerekeim ebbe a korba lépnek, látom igazán, hogy mennyire fontos az, hogy a keresztény szemlélet megjelenjen az oktatásban.

Elsősorban az önállóságban látom annak az előnyét, hogy szerzetes iskolai nevelést kaptam. Az, hogy korán kollégiumba kerültem, nagyban hozzájárult ahhoz, hogy már teljesen önálló életvitelre alkalmas formában jöttem a fővárosba. A legnagyobb előnyét talán akkor éreztem, amikor bekerültem értelmiségi közegekbe, ahol a műveltség és az udvariasság értéknek számított.

Napjainkban vannak olyan viselkedési normák, amiket folyamatosan próbálnak erodálni és kisebbiteni a jelentőségüket, de valahogy aki keresztény szemléletben nevelkedett, az ezt mégis tartja. Van bennünk egy olyan fajta tartás a másik emberrel szemben, amit mostanában egyre kevésbé lehet tapasztalni. Amikor egy világi közegeből jövő ember találkozik azzal az

udvarias, tiszteletteljes magatartással, ahogy a katolikus gimnáziumból jött viselkedik, látom, hogy értékeli.

Számomra jelent egyfajta garanciát, ha olyanokkal találkozom, akik hasonlóan szerzetes iskolai nevelésben részesültek. A közös erkölcsi, világnézeti alapok sokkal gyorsabban meg tudják alapozni a bizalmat. Amikor olyan emberrel találkozunk, aki hasonló körülmények között szocializálódott, sokkal gyorsabban találjuk meg a közös hangot. Van hová visszanyúlni. A kezdeti beszélgetések alkalmával valahogy óhatatlanul megérzi az ember, ha olyannal áll szemben, aki hasonló környezetből jött, és viszonylag gyorsan ráterelődik a szó a közös gyökerekre.

Az egyetemi tanulmányaim során volt egy tanárom, aki tartott az egyházi gimnazistáktól, de végül megbirkóztunk egymással. Ezenkívül negatív tapasztalatom nincs nagyon. Inkább az ellenkezőjével találkoztam. Ismeretlen közegekbe kerülve, amikor kiderült, hogy egy nagy múltú egyházi gimnáziumból jöttem, könnyebben kaptam bizalmat. Ezzel viszont tudni kell élni, mert az alma materrel nem tehetem meg, hogy kellemetlen helyzetbe hozom azzal, hogy nem megfelelően kezelem a megelőlegezett bizalmat. Nem elég „felvinni a mezt a pályára”, teljesíteni kell.

Összességében a gimnáziumban egy olyan légkör volt, olyan közeget teremtettek a tanáraink, hogyha valamiben tehetségesek voltunk, azt ki tudjuk bontakoztatni. A zenében, a sportban, a közeletben, a tudományban. Magas szinten támogatták a tehetséget, és ez csak később tudatosult bennem. Ez a szemlélet az iskola előtti imánkban is benne volt, abban kértük a Jóisten segítségét, hogy a tehetségünket kibontakoztathassuk.

Azért, amit ott kaptam, nagyon hálás vagyok, és remélem, hogy még nagyon sokáig így marad, hogy igazi nagy tehetségeket nevelnek ki ezek az iskolák.

dr. Tarnai Richárd

Pest vármegye főispánja

Budapesti Piarista Gimnázium,
1991
(of.: Takáts Ervin)

Az 1980-as évek közepén járunk, Budapest külvárosában, az általános iskolai osztályfőnököm az iskola párttitkára volt... Gyakorló katolikus családban élőként egy pillanatig nem volt kérdés, hogy egyházi gimnáziumba szeretnék majd járni, főleg azután, hogy a bátyám ekkor már esztergomi ferences diák volt. Mivel azonban másodrangú állampolgároknak számítottunk, ezért a normál rendtől eltérően egy évvel hamarabb kellett a jelentkezésünket leadni és a felvételin átesni. Hála Istennek felvételt nyertem a budapesti piaristákhoz, és ezt a nyolcadikos osztálynaplóba is rögzítették. Egyik osztálytársam az első padból rosszul olvasta el az erre vonatkozó adatot, ezért gyorsan terjedt a hír: „piarista” gimnáziumba fogok járni, azaz zongoraművész leszek. Három évig zongoráztam ugyan, de e tekintetben nem sikerült maradandót alkotnom...

A Budapesti Piarista Gimnázium egy másik kávéház volt az életemben. Brutális mennyiségű tanulás, egyre kevesebb szabadidő és erőteljes versenyhelyzet, valamint a csupa kitűnő eredmény után megismerkedés az 1-es, 2-es és 3-as számokkal is – mármint az érdemjegyek tekintetében. Ezzel egyenes arányosságban: növekvő szerénység, arcméretcsökkenés és az irgalom erényének egyre nagyobb mértékben történő értékelése.

Négy éven át tartott ez a feszített tempó, amely valóban megedzette az embert. Az ezt követő egyetemi éveket paradicsomi állapotként éltem meg a gimnáziumi tisztítótűz után.

Nagy tudású, kiváló eredményeket produkáló tanárok tanítottak minket, akik emellett szinte mindannyian felszentelt papok, piarista szerzetesek voltak. Ám közülük is azok maradtak meg a szívemben, akik emberségesen éltek meg hivatásukat. Nem kemények, „hírhedtek” akartak lenni, hanem komolyan vették a hivatásuk mindkét oldalát: nem csupán jó tanárok, hanem bennünk, diákokban a Jóisten képmását is meglátó, irgalmat, szeretetet közvetítő atyák is voltak. Az ő példájuk mindmáig meghatározó az életemben.

A középiskolai évek sorsközösségbe tereltek minket, diákokat. A sok közös program (kirándulások, színdarabok stb.) mind jó alkalmat teremtett arra, hogy a nagyon különböző környezetből érkező osztálytársak összecsiszolódhassanak. Kis- és nagycsaládból jövők, szegényebbek és jobb módúak, talentumban gazdagok és azt inkább szorgalommal pótlók, gyakorló katolikusok és alkalmi hívők – szóval ez volt számunkra „az élet iskolája”.

A hitéletet nem az iskola falai között, hanem otthon a családban és a plébániámon kezdtem el élni. Ez semmit sem változott az idők folyamán; a piarista szellemiség ezt egészítette ki, erősítette meg. Úgy váltam részévé az iskolai lelki életnek, hogy közben nem égettem fel magam mögött az egyházközségem felé vezető hidat, ahová ilyen módon minden zökkenő nélkül tudtam visszatérni az érettségim után (hisz el sem hagytam azt). Sajnos sok öregdiáktársamnál azt látom, hogy a gimnázium kezdetén kiváltak a templomi közösségükből, és 4 évvel később már nem tértek oda vissza, az idő múlásával pedig a hitük is erősen megkopott. De talán most, hogy egyik osztálytársam püspök lett...!

Ezekben az években az imaéletem rendkívüli fejlődésen ment át, ugyanis annyi kérő, esdeklő fohászt, mint amennyit a felelések, dolgozatok előtt megfogalmaztam, korábban sosem mondtam. Valamint egy-egy kisebb-nagyobb

siker után mélyen átéltem a hála érzését, és azóta egyre inkább tudom, sőt érzem, hogy ezt minden alkalommal meg is kell fogalmazzuk a Jóisten felé.

Sokszor hallottuk a diákéveink során, hogy az Úr a rossz dolgokból is képes jót alkotni. Ezt akkor nem nagyon értettük, ám az évtizedek múlásával egyre inkább értelmet nyertek ezek a szavak. Csak ki kell várni! Akinek nincs elég türelme, és nem bízik a Mindenhatóban, elkezd sülyedni. Aki viszont hisz benne, az mindig a víz felett marad, nemcsak ezen a világon, hanem az örökkévalóságban is. Ez akkor is így van, ha a mai világ torz tükre pont az ellenkezőjéről akar minket meggyőzni. Egyszóval a katolikus alma mater megtanított: nagyon nagy a felelősségem önmagam és mások iránt is.

Egyetemi éveimet a 90-es évek legelején kezdtem az ELTE Jogi Karán. A régi rend (szocializmus) kádereivel, oktatóival még tele volt az egyetem, de már szóhoz juthattak a nem baloldali nézeteket valló oktatók is. Az egyik első vizsgám alkalmával egy aránylag jól sikerült számadás után voltam, a vizsgáztató jelezte, hogy minden rendben, nincs több kérdése. Majd amikor elkérte az indexemet, hogy beírja az érdemjegyet, az első lapon észrevette, hogy a Budapesti Piarista Gimnáziumban érettségiztem. Haragvó tekintettel becsukta azt, majd fél óra tortúra után közölte, hogy rossz az elméleti megközelítésem, ezért elégtelenre értékeli a feleletemet. Ez fájt. Utólag tudtam meg, hogy a professzor a szocialista rendszer véresszájú agitátora volt. Más alkalommal viszont kárpótlást kaptam. Amikor ugyanis az egyik legfontosabb államvizsgámon a terület rettegett szakemberéhez kerültem, anélkül, hogy szinte bármit kérdezett volna, pusztán a leadott szakdolgozatom alapján, hosszú laudációt követően, jeles érdemjegyet adott. A többi vizsgáztató felmerülő kérdéseit egy kézlegyintéssel félresöpörte: „úgyis tudja a hallgató”. Itt pedig kiderült, hogy az idős professzor a háború alatti években szintén piarista diák volt Vácott. Érdekes világ volt a rendszerváltást követő évek jogi karán...

Különösen szerencsés helyzetben vagyok azáltal, hogy több szerzetesi iskola életének is részese lehettem, illetőleg beleláthattam abba. Bátyám az

esztergomi ferencesekhez járt; jómagam a piaristáknál koptattam az iskola padjait Budapesten; egyetemi éveim alatt a jezsuitáknál voltam külsős a Szent Ignác Kollégiumban; a gyermekeim pedig mindannyian ciszterci diákok/öregdiákok.

Hivatásomból adódóan nagyon sok emberrel találkozom, beszélgetek és tárgyalok. Sokszor az első mondatok után kiderül, hogy valakivel „egy húron pendülünk”, ezután pedig gyakran jutunk el odáig: ő is szerzetesi iskolába járt. Innentől kezdve azonban mintha egy másik világba lépnénk! Fél szavakból megértjük egymást, a bizalom légköre szinte érezhető, és mindent könnyen meg tudunk beszélni. Ez persze csak akkor van így (az esetek túlnyomó többségében), ha nem felejtettünk el diáknak maradni, és életre is váltottuk azt az útravalót, amit a szerzetesközösség alapítójának kései utódai a tarisznyánkba helyeztek az együtt töltött évek során.

Ha közvetlenül az érettségi után kérdezett volna valaki a szerzetesi iskola mibenlétéről és milyenségéről, akkor valószínűleg adtam volna egy karakteres, kritikus, olyan igazi diákos választ. Azóta azonban évtizedek teltek el, és az élet új kihívások, tapasztalatok, kudarcok, valamint sikerek elé állított. Ezért talán most már megalapozottabban tudok válaszolni erre a kérdésre, nem tagadva meg, sőt fenntartva az érettségi idejében megfogalmazódott gondolataimat. A véleményem hosszas taglalása helyett azt hiszem, minden-nél többet mond, hogy mind az öt gyermekem szerzetesi iskolába jár/járt...

A szerzetesi iskolát leginkább egy telefonos alkalmazáshoz, *applikáció*-hoz tudnám hasonlítani. Nélküle is el lehet igazodni a világban, ám sokkal könnyebb ugyanezt megtenni vele. Fontos ugyanakkor, hogy folyamatosan telepítsük a frissítéseket, amelyeket a *rendszergazda*, a *katolikus egyház* fejleszt ki számunkra időről időre, nem tévesztve szem elől az eredeti üzenetet. De persze ez az egész rendszer csak akkor működik igazán tökéletesen, ha a *projektmenedzser* előírásainak, kéréseinek megfelelően élünk a nekünk biztosított lehetőségekkel, eszközökkel. Ő pedig maga a *Jóisten*.

Fülöp Attila
*a Belügyminisztérium
gondoskodáspolitikáért felelős államtitkára*

Budapesti Piarista Gimnázium,
1997
(of.: Nyeste Pál)

A szerzetesi nevelés öröksége

Egy reflexió csak személyes tapasztalaton, érzéseken alapulhat. Ezért a kérdésre adott válasz, hogy mit jelent nekem a mai életem szempontjából a majd 3 évtizeddel ezelőtti szerzetesi nevelés, csak az én válaszom, meghagyva azt a lehetőséget, hogy ugyanaz az osztály, ugyanaz az élmény másoknak más útravalót adott.

Budapesten jártam végig a középiskolát a Piarista Gimnáziumban. Ebből a korszakból táplálkozik a szerzetesi élményem, és abból, hogy ferencesek által fenntartott templomba jártam mindeközben, így mondhatni, két rend világa is tükröződik a nevelésben.

Hogy mit ad az ember életében a szerzetesi nevelés? Stabil alapot az élet-hez, közösségi kötődést, megélt hitet.

Stabil alap

Elsősorban stabil alapot kaptam a mindennapi viharokhoz a felnőtt életben. Kősziklát a homok helyett az élet talapzatának építkezéséhez.

Még általános iskolás voltam, amikor egy csapattársam az egyik meccsünkre menet rákérdezett, hogy tényleg járok-e templomba. A 90-es

évek elején volt mindez, nem a vallásos élet állt a fiatalok érdeklődésének homlokterében, ráadásul a fiúról tudtam, hogy nincs kötődése a valláshoz, ezért gondoltam, kezdődik a cikizés. De ehelyett a legnagyobb meglepetésemre azt mondta: „Tudod, nekem semmi közöm a valláshoz. Nem járt templomba a családom soha. De azt látom »rajtatok« – tudniillik a templomba járókon –, hogy olyan biztonsággal és nyugodtsággal tekintetek az élet dolgaira, amit én csak irigykedve nézek.” Megdöbbsentem nagyon ezen a megjegyzésen, de bátorított és elgondolkodtatott, hogy így látnak „kívülről”.

A szerzetesi nevelés ezt a biztonságot tudja kiteljesíteni, elmagyarázni, megértetni. Ekkor fogalmazódott meg bennem, hogy szerzetesi iskolába járni nemcsak a tanulmányok kötelező kipipálása, de egy közösség elvárásainak való megfelelés nemes küzdelme is. Diákként a megfelelés kötelezettségét éreztem, felnőttként a kötelezettségek élet- és iránymutatását látom. Az oktatás erős arcvonása volt a Piarista Gimnáziumnak – de az életre nevelés legalább annyira.

Közösségi kötődés

A piarista iskolának volt egy nagy előnye, hogy abban az időben döntő részben szerzetesek tanítottak minket. Nekik mi voltunk a családjuk, mi voltunk a „gyerekeik”. Nyáron volt idejük elvinni vízitúrára, gyalogtúrára, biciklitúrára. Ezért a közösséget volt idejük összehozni, összekovácsolni. Ha ez abban a korban néha túlzó teher, odafigyelés, később mint egy kovász, elkezd érni, és meghozza az eredményt. Talán ennek is köszönhető, hogy évekre visszamenően a mai napig tartjuk a piaristacsaládok nyaralási szokását.

Az erős közösségi kötődés kialakítása egy életre meghatározó élmény lesz. Mert diákkorban kell rájönni arra, hogy az ember nem magának teremtett, nem egyedül van, hanem közösségben, közösségért létezik, ahol az örömben osztozhat, a bánatban segítséget kap – a szerzetesi nevelés értéke ennek az átadásában kimagasló.

Megélt hit

A hit az, ami megtartja az embert, ami keretet és talapzatot ad az életnek. Ennek az elsajátításához, elmélyítéséhez gyerekkori impulzusok kellenek.

Van egy fennmaradt idézet Chesterton angol filozófustól, amely a múlt század elején született: „Amikor az emberek elkezdenek nem hinni Istenben, nem semmiben hisznek, hanem akármiben”. Mert valami vezérfonal mindig kell az élethez – amihez viszonyítok dolgokat, amihez képest megmagyarázhatom az élet történéseit. Ha ezt nem találja meg a társadalom Istenben, akkor keres magának mást. Bármit. Szélsőséges ideológiákat vagy épp korlátok nélküli szabadságot. Valószínűleg sok igazság volt ebben a mondásban már abban a korban is, amikor papírlapra vetették – de talán ma, 2023-ban még igazabb és megtapasztalhatóbb, hogy miről is szól.

A szerzetesi nevelés a hitátadás egy fontos eszköze. Hitében persze mindenki több helyen is megerősödhet: a családban, a plébánián, a lelkiatyjától, a baráttól. De a szerzetesi közösség, a szerzetesi lét egy mindig rendelkezésre álló természetes táptalaj ehhez.

Summa summarum, ha az ember a szerzetesi nevelésen keresztül a stabil életalapokat, a hitet, az erős közösséget megtalálta, akkor a reményt soha el nem veszítő, keresztényi derűvel végigélhető élet irányítóját találta meg.

Ennél pontosabb iránytűt meg ugyan ki adhatna az ember kezébe?

dr. Tóth András

*a Gazdasági Versenyhivatal elnökhelyettese,
a Versenytanács elnöke
tszvh. egyetemi docens (KRE-ÁJK)*

Czuczor Gergely Bencés Gimnázium,
1997
(of.: Halmos Ábel OSB)

A rendszerváltás utáni években, 1993-ben kezdtem meg középiskolai tanulmányaimat a győri Bencés Gimnáziumban. Úgy emlékszem 14 éves fejjel, hogy ezek elég bizonytalan idők voltak. Senki nem tudta még, hogy a beindult politikai folyamatok mennyire lesznek visszafordíthatatlanok, véglegesek. Érezhető volt ez az iskola légkörében is, ahol ezekre az évekre még mintegy konzerválódott a kommunizmus alatt megőrződött múlt század eleji szerzetesi nevelés, amelyhez markáns szerzetesi jelenlét társult. Mintha senki nem mert volna rögtön felszabadulni. Ez nyomta ránk a bélyegét, amelyet mai fejjel – 30 év távlatából – az alábbi gondolatokkal tudnék megragadni.

Noblesse oblige. A rendház bejárata felett gróf Széchényi György érsek, későbbi primás címere áll, aki a török utáni magyar iskolahálózat, benne a győri gimnázium megalapítója. A nagyvonalúság és hazafiasság mintaképe. Az alapító szelleme pedig ott volt a 300 éves falak között. Megtanultuk, hogy a nemességet a kötelességek teljesítése és nem a jogok teszik.

Ora et labora. Ez volt a program, amelyet Szent Benedek a nyugati szerzetesség alapjainak letételével az európai civilizációnak adott Róma után. Miért mondják, hogy a monostorok a találkozások helyei? Szent Benedek a regulájában azt írja, hogy „Minden érkező vendéget úgy fogadjanak, mint

magát Krisztust.” (53,1) Eszembe jut, amikor Jézus azt mondta a körötte ülőknek: „Aki az Isten akarátát cselekszi, az az én fivérem, nővérem és az én anyám.” (Mk. 3,34) Olyan kolostori iskolába költöztünk tizennégy évesen, amely az Úr szolgálatának iskolája volt (vö. Regula, 0,45), és a benne lakókat Krisztus követése kötötte össze. Szép szimbólum, hogy Győrben is az iskolát és a rendházat a templom köti össze.

Iskola a határon. A kisvárosi (Pápa) szülői házból az internátusba, a gyermekkorból, a korábbi védettségéből, szabadságból egy új világba kellett átlépnünk. Egy olyan iskolába, ahol a családot, az együvé tartozást a közös hit, barátság, bajtársiasság, közös felnőtte válás élménye adta. Talán nem véletlen, hogy Máté-Tóth András professzor úr jelen kötetben közzétett tanulmánya szerint az eredmények azt mutatják, hogy elsősorban a közösségi dimenzió értékeit őrzik magukban az öregdiákok. Pusztai Gabriella a Vallásosság nevelésszociológiája című könyvében (Gondolat Kiadó, 2020) tudományosan bizonyítja, hogy az egyházi iskolák tanulói magas tanulmányi teljesítménye mögött a közös hit- és vallásgyakorlat áll, amely értelmet ad a tudatos munkavégzéshez, erős kontrollt a tervszerű cselekvéshez és mások emberi méltóságának, valamint munkájának tiszteletére ösztönöz.

Hit nélkül nincs jó iskola, ahogy emberi élet sincs.

Szijjártó Péter

külgazdasági és külügyminiszter

Czuczor Gergely Bencés Gimnázium,
1997
(of. Halmos Ábel OSB)

Mindig hálás szívvel gondolok vissza a győri Bencés Gimnáziumban töltött éveimre. Ott ugyanis olyan útravalót kaptam, amely mind a mai napig elkísér, és a legnehezebb helyzetekben is segítségemre van.

A világ hosszú idő óta talán most néz szembe a legsúlyosabb gazdasági és biztonsági kihívásokkal, ezzel pedig olyan dilemmák elé állítja az embert, melyek esetében a helyes döntések meghozatala lehetetlen erős erkölcsi horgony nélkül.

Az atyáktól és a tanároktól kapott értékeknek köszönhetően valamennyi bencés diáknak megvan ez a belső horgonya, ami segít minket abban, hogy ne tévesszünk irányt és mindig a helyes döntést hozzuk meg.

Egy bencés diák mindig tudni fogja, honnan jön, és mindig támaszkodni tud a gimnáziumban tanult és megismert értékekre. Magyarország külügyminisztereként is mondhatom, hogy mindez olyan tudás, amely a világ minden pontján, minden helyzetben a segítségemre van.

Mindezt örökké hálás leszek a bencés atyáknak, tanárainknak és az egész bencés közösségnek.

dr. Drexler András

*A Külgazdasági és Külügyminisztérium
Nyugat- és Dél-Európa Főosztály vezetője,
Magyarország nagykövete Chilében 2018
és 2023 között, Kubában 2013 és 2018 között*

Czuczor Gergely Bencés Gimnázium,
1987
(of.: Turbók Arnold Bertalan)

Egyházi iskolába járni a rendszerváltás előtt, amikor az országban csak nyolc hasonló intézmény működhetett, bizonyos kivételességet jelentett. A győri Czuczor Gergely Bencés Gimnáziumban és annak internátusában töltött négy esztendő, az ott kapott bencés nevelés a mai napig kihat az életemre. A világszemlélet, amelyet az atyák közvetítettek, maradandó nyomot hagyott bennem, és az otthonról hozott neveltetésemmel együtt döntő mértékben alakította a világlátásomat. Ennek eredményeképpen a hit és a tudás jelentősége mellett fontos számomra az emberség, az embertársaink irányába megmutatkozó empátia, valamint az elesettekkel való szolidaritás, akárcsak a család szeretete és annak meghatározó szerepe.

Az iskola egyértelmű római katolikus szellemisége mellett teret biztosított más vallások megismeréséhez is, ami által például a családomban is jelenlévő felekezeti különbözőség természetességét, kölcsönös tiszteletét oltotta belénk, átítatva az ökumené gondolatiságával.

Megtanultuk, hogy másokkal együttműködve sokszor jobb eredményeket érünk el, és ezt a készséget a munkámban is tudom kamatoztatni. Tudjuk, az életben nem könnyű mások irányába bizalommal lenni, vagy

éppen másokban bizalmat ébreszteni, akárcsak azt, hogy azt elveszíteni nagyon könnyű. Ebből kifolyólag már a kollégiumi összesség is arra készítetett minket, hogy folyamatosan törekedjünk a kölcsönös bizalom kialakítására, és ez a készség a nemzetközi kapcsolatokban, valamint a munkahelyi csapatmunka során elengedhetetlen.

Hálás vagyok a mai napig, hogy az atyák megtanítottak tanulni, a sok információ között a lényegre meglátni, valamint a sorok között olvasni, ez a képesség pedig a munkámban is rendkívüli jelentőségű. Mindez a belénk nevelt fegyelemmel, következetességgel és rendszerességgel sok akadályon át tud segíteni.

Az oktatási-nevelési vonatkozású tapasztalatok, a kiemelkedő és hiteles tanáregyenységek példája és hatása rendkívüli mértékben járult hozzá a személyes fejlődésemhez, látva, hogy szilárd belső hittel, meggyőződéssel és emberséggel meg tudjuk találni helyünket a világban, s közösségünk hasznos tagjaivá válhatunk. Ha ehhez még alapos tudás és felkészültség is párosul, úgy a munkahelyi előmenetelben is megjelenhetnek az eredmények.

Személyiségem formálódásában nagy szerepet játszottak az ott szerzett élmények is, mint a közös beszélgetések, a lelki elmélyülések, a közös ünnepek, kirándulások, a nyári csónaktúrák és a csoportos sportolások. Az iskolatársainkkal sok tekintetben hasonló gondolkodásúak voltunk, illetve vagyunk, a hozott különbségek pedig csak színesítették a társaságot, és nem akadályozták egy igazi közösség kialakulását, az összetartozás-tudat élményét, amely megmaradt, és folyamatosan jelen van az életünkben.

Kikerülve – főleg az akkori rendszerben – a külvilágtól bizonyos elzártságot, egyben védelmet, biztonságot nyújtó gimnáziumból, először az iskola falain kívüli létben kellett megtalálni és megállni a helyünket. Bár a 80-as évek sajátosságaiból adódóan bizonyos előítélet is megfogalmazódott az egyházi iskolákkal szemben, a személyes találkozások alkalmával szinte minden esetben pozitív visszajelzéseket kaptam.

Sokszor elgondolkodom azon, hogy pontosan mit is köszönhetek a szerzetesrendi iskolának azon kívül, hogy az ott szerzett tudás, tapasztalatok és élmények a mai napig élénken élnek bennem. Talán az egyik legfontosabb az, hogy értékelni tudom a munkát, a munkával, illetve a tanulással elért eredményeket. Tudom, hogy hittel, a jövőbe vetett bizalommal, becsületes hozzáállással könnyebb stabilan állni az élet folyamának sodrásában. Fontosnak tartom, hogy emberként éljünk, a szó legnemesebb értelmében, és tudjuk, hogy a körülményektől függetlenül rajtunk múlik, milyen értékek szerint élünk.

Az évek során előnyként éltem meg a gimnáziumban megszokott, s egyben a diplomáciában is elengedhetetlen nyitottságot, a szemléletbeli különbségek elfogadását, valamint a másokkal való együtt gondolkodást.

A négy esztendő alatt életre szóló barátságok is kialakultak. Annak ellenére, hogy esetleg hosszabb ideig nem látjuk egymást, az újbóli találkozások olyanok, mintha csak tegnap váltunk volna el, tabuk nélkül, nyitottan tudunk egymás felé fordulni.

Mindig jó találkozni az életben olyanokkal, akik hasonló háttérűek, egyházi iskolába jártak, mert a közös értékek alapján való neveltetés egyfajta bizalmat is ébreszt egymás iránt. Tudjuk, hogy a neveltetésünk alapján az alapértékekben nagyon hasonlóan vagy éppen azonosan gondolkodunk, és feltételezhetjük, hogy az életvitelünkben is fellelhetők hasonlóságok.

A napokban újraolvastam az osztályfőnökünk által összeállított ballagási „útravaló” stencilfüzetet, amelynek gondolatisága a mai napig iránymutató, s még akár a diplomációhoz is köthető Kőlcsey-idézetet is tartalmaz: „...Ezért kell minden mívelt embernek a hazát legfőbb gondjává tenni”.

dr. Kocsis András

Magyarország hágai nagykövete

Czuczor Gergely Bencés Gimnázium,
1997
(of.: Máthé Romuáld OSB)

„Legalább lesz miből engedniük.”

Édesapám rendszeresen kérdezgette osztályfőnökömet, Romuáld atyát, nem fog-e nehézséget okozni a későbbiekben, amikor majd kilépünk a nagybetűs életbe, hogy a gimnázium és a rend falai között egyértelmű, de a többi kamasz fiúhoz képest mégiscsak szigorú szabályok és elvek mentén éltünk. Romuáld atyával sajnos már ritkábban találkozom, mint azt szeretném, de ez a rövid válasza a mai napig megmaradt bennem. És itt nem az „engedésre” helyezte a hangsúlyt. Hanem azokra a sziklaszilárd értékekre, amelyek a mai napig meghatározzák a bencés nevelés alapját és iránytűt jelentenek valamennyi bencés diáknak.

Eleinte nem mindig volt könnyű alkalmazkodni a szigorú napirendhez, de később mégis a bencésben megszokott fegyelem és fegyelmezettség volt az, aminek a külügyes, diplomáciai munkámban a leginkább hasznát vettem. A diplomata-életmód ugyanis nagyfokú rugalmasságot, türelmet és fegyelmet követel meg – nemcsak az illető diplomatától, hanem a közvetlen családtagjaitól is. Kiszakadni a megszokott környezetünkből, elszakadni a barátainktól, a tágabb családunktól, egy másik országban vagy éppen kontinensen éveken át élni, dolgozni, sőt hatékonyan dolgozni nem megy

fegyelem és rugalmasság nélkül. Még akkor sem, ha a hazánkat szolgálni és képviselni semmihez nem hasonlító felemelő érzés, egyúttal felelősségteljes hivatás.

A bencés egyik vonzerejét a keresztény nevelés mellett az évszázadok során felhalmozódott tudás is adja. A szerzetesek szükség esetén a nap 24 órájában a diákok rendelkezésére állnak, bármilyen ügyben nyugodtan fordulhattunk hozzájuk, legyen az tanulmányi vagy személyes jellegű. A tanításban szigorúak, de előljáróként emberiek és segítőkészek. Tényleg a diákokért, a diákoknak élnek. Az élethez elengedhetetlen lexikális tudás mellett pedig folyamatosan az összefüggésekben való gondolkodásra ösztönöztek. Ez természetesen igaz volt világi tanárainkra is. És végül, de nem utolsósorban: az iskola falai között őszinte és érdekek nélküli barátságok is szövődtek. Fialat, nyitott szívű félig gyerekek, félig már felnőttek között. A közös nevetések, ugratások, a közös erőfeszítések. Valami, ami a mai napig elkísér és erőt ad a nehéz helyzetekben.

A szemed legyen a célon. Az életben az igazi, tartós eredmények elérése tényleg csak kitartással, munkával és fegyelemmel lehetséges. Az „életre nevelés” egy szerzetesi rendház és kollégium falai között elsőre talán furcsának tűnhet, de nálunk valóban nemcsak egy üres szlogen volt, hanem olyan útravaló, amelynek a nagybetűs életben folyamatosan hasznát vesszük.

dr. Kveck Péter

Magyarország nagykövete Buenos Airesben

Kecskeméti Piarista Gimnázium,
1985
(of.: Mészáros Gábor)

1985-ben érettségiztem a kecskeméti Piarista Gimnáziumban Mészáros Gábor atya osztályában.

A foglalkozásom diplomata, a Külgazdasági és Külügyminisztérium Közel-Kelet és Észak-Afrika Főosztályát vezetem, szeptembertől Argentínában képviselem Magyarországot nagykövetként.

A kecskeméti Piarista Gimnáziumban eltöltött négy év sokrétűen formálta a szemléletemet, és általában véve nagy befolyással volt az életem későbbi alakulására. Bár az 1980-as évek első felének Magyarországá, amikor én Kecskemétre jártam, jelentősen különbözött a bennünket ma körülvevő világtól, az akkori tapasztalatokat, elsajátított képességeket azóta is jól tudom hasznosítani, különös tekintettel a tanáraink által irántunk tanúsított következetességre, az idővel énünk részévé vált rendszeretetre, fegyelemre, illetve szakmai tudásra, igényességre. Küzdelmekben gazdag éveket töltöttem a piarista atyáknál – leginkább önmagammal, a minden emberben meglévő gyengeségekkel és visszahúzó erőkkkel szemben. „Menni előre, hogy az Úrhoz érjünk” – énekeltük oly sokszor Sík Sándor szavait a Kalazanci szent József Himnuszban.

Szinte minden tanárunktól mást kaptunk. Az akkoriban még – a testnevelést kivéve – kizárólag szerzetesekből álló tanári kar minden tagjának megvolt a maga különlegessége, karizmája. A piarista atyáknak köszönhetem, hogy tudatára ébredtem ma is gyakorolt hivatásomnak, és elindultam a diplomáciai pálya felé vezető úton. Egykori osztályfőnököm, a néhai Mészáros Gábor atya történelemóráin kezdett kialakulni bennem a minket körülvevő világnak és az azt mozgató mélyebb összefüggések megértésének a vágya, amely egyfajta szenvedéllyé vált a későbbiekben. Ő ébresztett rá arra, hogy ami engem annyira érdekel és lázba hoz, azt diplomáciának, külpolitikának hívják. Az ő óráinak, a vele folytatott sok beszélgetésnek orozslánrésze volt abban, hogy ma diplomataként dolgozhatok. Hivatásom gyakorlásának másik fontos eszközét, a magyar és az idegen nyelvek iránti érdeklődést, felfedezni és megérteni akarásukat Balázs Gergely, Sárközi Sándor, Salánki István és Varga Zoltán atyák ültették el sokunkban.

Nagyszerű embereket, igazi példaképeket ismertünk meg tanárainkban, akik nemcsak a tudást, hanem az önmagunkkal szembeni igényességet, a megfelelő emberi tartást, a közösségépítés fontosságát, a nehéz élethelyzeteken is átgátló derűt és az Istenbe vetett bizalmat is igyekeztek belénk táplálni. Némelyikük valós emberi nagyságára csak több évvel később ébredtünk rá, amikor megtudtuk, hogy bizony nem egy közülük – a hitéért – megjárta a kommunista börtönök poklait az 50-es években; mégis olyan derű áradt belőlük felénk, ami bárkit magával ragadott. Ennek tudata, átélése ma is sok erőt ad egy-egy nehezebb helyzet átélése során.

Későbbi életem személyes sikereihez több olyan dolog is hozzájárult, amelyet Kecskeméten kaptam. Az első helyre tennem talán az atyák által belénk ültetett teljesítményorientáltságot, a több és jobb tudás megszerzésére irányuló állandó ösztönzést, pozitív motivációt. Ennek volt egy nagyon egyszerű, de hatékony módszere: 2-3 havonta tanulmányi eredmény szerinti csoportokba, úgynevezett „kategóriákba” sorolták az osztályok tanulóit, ami jelentős mértékben meghatározta a kollégista diák mindennapjait,

például a délutáni kimenő idejét, a hétvégi mozilátogatás lehetőségét stb. Az ember időről időre szembesült az elért eredményeivel, látta, hol kell még erősíteni, hogy jobb kategóriába, komfortosabb helyzetbe kerüljön, ami állandó ösztönzést adott. A piarista kollégium lakójaként – bizonyos szempontból – az ott élő szerzetesi közösség részei is voltunk. Ez jó lehetőséget adott arra, hogy ne csak a tananyagot sajátítsuk el az atyáktól, hanem az ő szemléletüket, világlátásukat is közelebről megismerjük, magunkévá tegyük, mindjobban a hatásuk alá kerüljünk. A tanáraink által támasztott követelmények, a kollégiumi élet aprólékosan szabályozott keretei, és persze a gyakori közös sportolás, kirándulások, túrák nagyon összetartó közösséget kovácsoltak az ország szinte minden szegletéből összesereglett diákságból. Életre szóló barátságok szövődtek itt, amelyek sok erőt és örömet adtak és adnak mindannyiunknak.

Véleményem szerint a hitbéli nevelés szoros összefüggésben van a teljesítményorientáltsággal, mások munkájának tiszteletével és a fegyelmezettséggel. A Szentírásban számtalan olyan helyet találunk, amely erre sarkall minket; elegendő Szent Máté evangéliumának talentumokról szóló példabeszédére gondolni. A jézusi tanítás következetes átélése és megvalósítása egyenes utat jelent ahhoz, hogy az említett értékek életünk elidegeníthetetlen részévé váljanak. Ma is nagyon sokat profitálok a Kecskeméten kapott lelki útravalóból. A napi közös imák, elmélkedések, beszélgetések döntően formálták hitem, világnézetem alakulását. Különös jelentőségük volt számomra az évente többször megtartott lelkigyakorlatoknak, ahol olyan kiválóságokat hallgathattunk, mint Jelenits István, Barsi Balázs vagy Bolberitz Pál atyák. Az utóbbitól kapott lelki kalauzt ma is gyakorta fellapozom.

A Piarista Gimnázium markánsan vallásos karakterének megélése egyfajta hazatérést, révbe érést jelentett számomra. A 70-es évek Magyarországon a kommunista hatalom az általános iskolás diákok esetében (sem) nézte jó szemmel, és nem hagyta retorziók nélkül az aktív vallásos életet, a rendszeres templomba járást; márpedig én pontosan ezt tettem a miskolci

Minorita templomban Kartal Ernő plébános atya tanítványaként, akinek szintén nagyon sokat köszönhetek. Ezért a gimnáziumban igazi felszabadulásként éltem meg, hogy megszűnt az egykori általános iskolám nyomasztó légköre, vasárnap a tanárainkkal jártunk a misére, velük imádkozunk naponta többször is, és az ateista propagandát harsogó tanárok helyett tudós szerzetesek oktattak minket „hitre, tudásra, szép életre, jóra” – ismét Sík Sándort idézve.

A gimnáziumból kikerülve számos előnyét tapasztaltam meg annak, hogy szerzetesi nevelésben részesültem. Az atyák például gyakran állítottak minket nehéz, olykor megoldhatatlannak tűnő feladatok elé tanulmányaink során, így az ember már kamaszkorában megtanulhatta az ilyen helyzetek kezelését, a rájuk való felkészülést szellemileg és pszichésen egyaránt. Ennek a képességnek rengeteg hasznát vettem később. Ami minden tanárunkban közös volt az istenkeresés és a szaktárgyi ismeretek közvetítésén túl, az a haza, a magyarság, a magyar kultúra szeretetének erősítése bennünk. Különösen fontos volt ez egy olyan korban, amikor a bennünket akkoriban körülvevő közeg ezeket az értékeket leginkább semmibe vette, nyilvános képviselőket, megvallásukat pedig sokszor szankcionálta.

Ha az életem során szerzetesi iskolát végzettekkel találkozom, az jelentős garanciát jelent számomra az illető személyiségét, jellemét illetően, hiszen tudom, hogy hozzám hasonló tapasztalatait, élményeit, értékrendjét van. Mindig szívesen vagyok ilyen emberek társaságában, ahogyan szerzetesekében is. Különösen a gimnázium évek után gyakorta éreztem, hogy más vagyok/lettem, mint sok kortársam. Ennek ellenére mindig nyitott voltam mások emberi mivoltának és értékeinek megismerésére, tudásuk, tapasztalataik megszerzésére. Soha nem zárkóztam el valakitől csupán azért, mert nem egyházi iskolába járt, vagy más értékeket vall, mint én, és legtöbbször jó tapasztalatokat szereztem. Az iskolai háttérrel kapcsolatos előítéletekkel olykor találkoztam, többnyire kedvező értelemben, de ha nem, attól sem riadtam vissza.

Truka Vajk

*a Külgazdasági és Külügyminisztérium
Személyügyi Főosztályának vezetője*

Czuczor Gergely Bencés Gimnázium,
2004
(of.: dr. Tóth Konstantin OSB)

2004-ben érettségiztem a győri Czuczor Gergely Bencés Gimnáziumban, dr. Tóth Konstantin OSB osztályában. Jelenleg a Külgazdasági és Külügyminisztérium Személyügyi Főosztályának vagyok a vezetője.

Amikor még én jártam a Czuczorba, akkor nem volt koedukált, több szerzetestanár volt és szombaton is volt tanítás. (Ez utóbbi lehet, hogy most is így van.)

Így, húsz év távlatából visszatekintve a győri bencés diákévekre, az ott kapott nevelésre, számomra – a hitbéli alapok mellett – a bencés egy jó, együttműködő közösséget, a mindennapi életben (ma már egyre inkább halványuló, illetve kevésbé hangsúlyos) értékeknek, valamint azok megőrzésének a fontosságára való figyelmet adta. A tanáraink emberségesek voltak, és a magas színvonalú tantárgyi oktatás mellett a diákok ügyes-bajos dolga-ira is figyeltek, próbálták nevelni és segíteni őket, ami ma már általában annyira nem jellemző. Rengeteg olyan közösségi programunk volt, különösen a biciklitúrák, amelyekre ma is szívesen gondolok vissza. A bencés nagy figyelmet fordított arra (akkoriban), hogy az osztályok együttműködő közösségek is legyenek.

Sem előnyként, sem hátrányként nem éltem meg a későbbiekben, hogy egyházi (szerzetesi) gimnáziumba jártam, ugyanakkor jó szívvel gondolok azokra az évekre, mivel nekem jó élmény volt az a négy esztendő, amíg ott tanulhattam. A mindennapi életben vannak sztereotípiák az egyházi iskolákkal szemben többek részéről, de ezekkel nem kell foglalkozni, mivel ez mindenkinek a saját, illetve családi döntése, választása.

A hitbéli neveltetés – megítélésem és tapasztalatom szerint – egy értékrendalapú(bb) szemléletmódot ad. Azt gondolom, hogy egy egyházi iskola, gimnázium a hitbéli neveltetés mellett erős alapokat fektet le nemcsak a tárgyi tudás tekintetében, hanem olyan értékrendi szempontból is, amely segíti az embert eligazodni és a mindennapi élet nehézségeit, küzdelmeit viselni.

Juhász Norbert

villamosmérnök

Pannonhalmi Bencés Gimnázium,
1967
(of.: Forrai Botond OSB)

Martonvásáron jártam általános iskolába. Családunk a dédszülőket is beleértve vallásos volt.

Ebbe a környezetbe születtem. Hittanra jártam, elsőáldozó lettem, bér málkóztam és rendszeresen ministráltam. Aztán nyolcadikban az iskola igazgatójával, aki párttitkár is volt, a szüleim konfliktushelyzetbe kerültek. Közölte, hogy egyedül engem írtak be hittanra, és ha nem változtatnak ezen, akkor el tudja intézni, hogy az ország egyetlen középiskolájába se vegyenek fel. Pedig X-es (osztályidegen) származásom ellenére az osztály legjobb tanulója voltam. Ekkor a plébános atya írt egy levelet Pannonhalmára, és két hét múlva értesítettek, hogy felvételi nélkül felvettek. Így tudtam meg, hogy létezik egyházi iskola. Nem tudtam elképzelni a részleteket, ezért vegyes kíváncsisággal érkeztem meg. Pap és tanár – vajon milyen lehet ez a kettősség? Jó érzéssel töltött el a gúnyolódástól mentes szabad vallásgyakorlás, a szüleimmel azonos értékrend. A tanulás viszont kemény feladatot jelentett. Elsőben még volt némi tolerancia, de másodiktól már keményen kellett tanulnom. Hármastól kezdtem, de érettségire elértem a jelest. A latin nyelv nagyon nehezen ment, pedig a latin liturgiát már megérkezésemkor tudtam, de a homéroszi szövegek szókincse és

mondatszerkesztése egész más. Csak negyedikben kezdtem élvezni, de ezzel be is fejeződött az életemben a latinképzés. Még a liturgia nyelve is magyar lett. Undorral tanultam a sok memoritert, amely magyarból, latinból és még oroszból is rendszeres napi leckét jelentett. Aztán a későbbi életemben döbrentem rá, hogy ezzel milyen komoly értéket kaptam. Választékos lett a szókincsem, csiszolódott a memóriám, az élethelyzeteket viszonylag könnyen oldottam meg.

Az oktatást értékelve minden tantárgyat komolyan vettek, még a kettesért is év végére kellett tudni a tananyagot. Végül az atyák megtanították a tanulás technikáját, a lényeg meglátását.

A problémák megoldását helyezték középpontba, nem a megfutamodást, a feladást és a megkerülést. Tudatosították, hogy hátrányos helyzetünk miatt elsőnek kell lennünk, csak így lehet esélyünk az életben. A hátrányos helyzetet akkor még nem értettem. Ha már engedélyezték a nyolc katolikus iskolát, akkor miért követtek el mindent, hogy a tanáraink nehéz helyzetbe kerüljenek, a diákok szüleit elküldjék a munkahelyükről, továbbá a diákok továbbtanulását megakadályozzák? Akkoriban annyira szigorú volt a helyzet, hogy az osztályfőnökünk humán területekre még jelentkezési lapot sem töltött ki. Nekem ez nem okozott gondot a reálterületű érdeklődésem miatt. Még a műszaki egyetemen is numerus clausus volt számunkra. A későbbiekben megtudtam, hogy abban az évben a villamos karra 23 egyházi iskolás jelentkezett, és hármat vehettek fel. Ezért gyakori volt a „helyhiány miatt” értesítés, vagy az „előfelvétellel felvettük” megnevezés, amely azonnali egyéves időtartamú katonai szolgálatot jelentett.

A nevelésben főképp a tanáraink munkájukhoz való hozzáállása, személyes példájuk, igényességük jelentett sokat. Ha valamit nem értünk, délután és este is rendelkezésünkre álltak. Megszerettették a sportot, a természetet, a kultúrát, a zenét, színházba vittek minket. Hetente volt mozielőadás. Neves személyiségek tartottak előadásokat, például Kodály Zoltán. Lőrincze Lajos, a Tátrai vonósnegyes.

A helyzetet értékelve: az iskolaigazgató nagy jót tett velem. Az állami iskolába napi 2-3 órát utazhattam volna, ezt az időt hasznos tevékenységre fordíthattam: sport, művelődés stb. A hittan is véget ért volna, így folytathattam, sőt még a szemináriumi anyag jelentős részét is megtanultuk, azzal a mottóval, hogy ha innét kikerültök, többet a vallásról nem fogtok hallani.

Az egyetemi felvételinél is nagy jót tettek velem: átírányítottak a Kandóba (most Óbudai Egyetem), és egy év alatt letöltöttem a katonaidőmet is, végül két diplomát is szereztem, mert a későbbiekben levelezőn elvégeztem a műszaki egyetemem.

A katonasági fegyelem még talán lazább is volt, mint a kollégiumban. Megmosolyogtatott, hogy amíg a kollégiumban minden szabály, napirendi pont a közösség együttélését könnyítette, például be voltunk osztva az ebéd-
lői tálalásra, felszolgálásra, sőt a gazdaságban is dolgozhattunk, és természetesen fizetést kapunk érte, addig a katonaságnál értelmetlen, fölösleges, sőt megalázó szabályok voltak. Például hasznos elfoglaltság helyett azt mondták, „ténykedjenek”. Először még azt, hogy állva ténykedjenek, ne ülve, később ülve ténykedjenek, ne fekve. Ha érdeklődtek, miért nem ténykedünk, akkor valamelyikünk jelentette, hogy cigarettaszünetet tartunk. Erre az volt a válasz: rendben, folytassák.

A munkámmal kapcsolatban mindig sikerült kapcsolatba kerülni egyházi iskolákban végzett diáktársakkal. Segítettük egymást, tőlük kaphattam megbízható információkat, így sok nehéz feladatot sikerült megoldani. Érdekes módon az ismeretlen diáktársakat néhány mondat után sikerült felismerni. Elég volt egy kulcsszó: Kupac, Széchenyi tér, Kecskemét, Szentendre, Mikszáth tér, máris képben voltunk. Társaságban elég volt annyit mondani, hogy ő is holló.

Az életem során kivételes helyzetűnek éreztem, hogy azon kevesek közé tartozhattam, akik bencés nevelésben részesültek. Kötelességemnek érzem a közösségért végzett munkát mind az egyházközségünkben, mint a diákszövetségben.

prof. dr. Nyáry István
*idegsebész az Észak-budai
Szent János Centrumkórházban,
professor emeritus a Semmelweis Egyetemen*

Budapesti Piarista Gimnázium,
1962
(of.: Meggyes János)

Egy olyan időszakban kezdtem a gimnáziumi éveket 1958-ban, amely még nagyon közel volt a forradalom eseményeihez, a megtorláshoz és az azt megelőző ötvenes évek gyermekként is megélt nyomasztó hangulatához. A korra egyik leginkább jellemző élményem az volt, hogy amit családi körben, rokonoktól, közeli ismerősöktől hallottam, tapasztaltam, arról nyilvánosan nem volt szabad beszélni. A gimnáziumválasztás a családi hagyományokat követte, és számomra revelációként hatott ennek a gyermekkoromon végighúzódó kettősségnek a megszűnése, ahogy átléptem a gimnázium kapuján.

Több szempontból szerencsés voltam. A történelmi Magyarország egykori 24 piarista iskolájából a trianoni országra maradt 10 iskola tanárait a rend a kommunista rendszer által engedélyezett két intézménybe kényszerült koncentrálni. Ennek következtében kitűnő tanárim voltak, akikre hálával és köszönettel emlékezem, és ugyancsak nagyszerű osztálytársakra, barátokra leltem, akikkel mind a mai napig igyekszem kapcsolatot tartani.

A gimnáziumi éveket alapvetően a tanulás és a jó eredmény elérése dominálta, ugyanis csak a kitűnő bizonyítvány adhatott egyáltalán esélyt az

egyetemi továbbtanuláshoz. Az akkori időkre jellemzően ötünk közül, akik orvosi karra jelentkeztek, egyikünket sem vették fel érettségi után, helyhiányra hivatkozva. Egy évvel később, Kádár János által a Biblia parafrázisaként bejelentett, „aki nincs ellenünk, velünk van” fordulat következtében valamennyien elkezdhattuk az orvosi tanulmányainkat. Ma már szerencsére anakronisztikusnak tűnhet, de akkor, az ún. szocializmus korszakában a miénk volt az első olyan évfolyam, ahol a felvételt alapvetően a felvételi vizsga eredménye határozta meg, és ennek megfelelően alakult évfolyamunk személyi összetétele és színvonala. Ebben a kompetitív környezetben az osztálytársaimmal a legjobban teljesítő hallgatók közé tartoztunk, hárman tanszékvezető egyetemi tanárok (egyikünk akadémikus) lettünk a Semmelweis Egyetemen, negyedik professzortársunk sub auspiciis kitüntetéssel végzett, ötödik iskolatársunk „csak” nagyon elismert és a betegek szeretetével övezett klinikusként folytatta orvosi pályafutását. A piarista iskola adta egyszerű start lehetőségével élve, a politikailag determinált akadályok ellenére a többi, más pályát választó osztálytársam is hasonló vagy még nagyobb szakmai elismertségig jutott az élete során.

A gimnázium nemcsak a tanulással megszerzett tudásról szólt, bár az iskola szigora, következetes követelményrendszere által kikényszerített és elsajátított módszeresség egész életemben nagy segítséget jelentett a tanulásban, a kutatói és a klinikai munkámban egyaránt. A genius loci mindenekelőtt megerősítette bennem az otthoni környezetből hozott értékeket és felfogást a hitről, keresztény kultúráról és történelmi hagyományokról. A vasárnapi diákmiséken minden alkalommal részt vett Sík Sándor, a neves irodalmár és papköltő, a rend akkori tartományfőnöke, mintegy hangsúlyozva a piaristák diákság iránti elkötelezettségét, és a jelenet szimbolikáját jól kiegészítette a kápolna egész falát elfoglaló, Kalazanciust és a Szűzanyát ábrázoló oltárkép, Feszty Masa alkotása. Sík Sándort időnként meglátogatta a testvére, Sík Endre, a kommunista kormány külügyminisztere (akinek Vihar a levelet... című tényszerű visszaemlékezése a világháború előtti szovjetunióbeli

évekről nem felelvén meg a kanonizált históriának, így bezúzásra került), de látogatói voltak sokan mások a korabeli szellemi nagyságok közül, például Kodály Zoltán is a feleségével.

Szerzetestanáraink minden nap misét mondtak, és az osztályok rotációban biztosították a ministránsokat a tisztelendő atyáknak. Különleges élményt jelentett számomra ministránsként tanáraink személyiségének egy teljesen más aspektusból történő megismerése, különösen azután, hogy innen-onnan a rendkívül változatos életútjukat megismertük.

A gimnáziumi tananyag természetesen azonos volt a világi iskolákban oktatókkal, nem is lehetett más, kiegészülve hittannal. Ahogyan a tantárgyakat oktatták, az jelentette a piarista stúdiumok különlegességét, és minden bizonnyal ebben rejlett a sikerességük titka, és nem csak a humán tárgyak tekintetében. Amikor Somogyi tanár úr szelíd, papos mosolyával közölte, hogy márpedig aki nem tudja az Árpád-házi királyaink uralkodását „től-ig”, az megbukik történelemből, nyilvánvaló volt mindannyiunk számára, hogy milyen szellemben és értékrendben fogjuk a magyar történelmet tanulni. Humán osztályba jártam, de a legkiválóbb tanárok oktatták a reáltárgyakat. Pogány tanár úr a jó pedagógus mintaképe volt számomra, pedig kolerikus, gyorsan haragvó és indulatainak verbálisan is hangot adó természete sokakban félelmet kelthetett. Ugyanakkor mindenén átsütött tárgyának végtelen szeretete és az a következetes célszerűség, amellyel (majdnem) minden diákjára rá tudta kényszeríteni a matematikai ismeretek elsajátítását. Indulatosága ellenére lehetett vele vitatkozni, és el tudta fogadni a kellően bizonyított ellentétes álláspontot is. Többször előfordult, hogy az óráin íratott „kisdolgozat” elégtelen osztályzatát helyben jelesre változtatta, ha a delikvens meg tudta győzni az igazáról. A nyilvánosan gyakorolt önkritika és tanári lelkesedése tette őt feledhetetlenné. Későbbi egyetemem éveimben, sokszor neves professzorok végtelenül unalmas előadásait végigülve, amikor az előadóról lerítt, hogy a hallgatóságnál csak ő unja jobban a helyzetet és amit előad, eszembe jutottak piarista élményeim az oktatásról. Átkerülvén az előadói

pulpitus másik oldalára, számomra is iránymutatóvá vált egykori tanáiram pedagógiai habitusa, oktatói elkötelezettsége.

Életre szóló élményt jelentettek az iskola által szervezett nyári táborok, kirándulások. Jelenits tanár úr vezetésével voltam bakonyi gyalogtúrán, biciklitúrán, kajaktúrán a Dunán és Maklári tanár úrral evezőstúrán a Balatonon. Jelenits páter aszketikus alkatára jellemzően, amikor a kecskemeti gimnáziumban tanított, biciklivel közlekedett a főváros és Kecskemét között, hogy a vasúti jegyet megtakarítsa a rendnek, sőt még Rómába is elkarikázott. Az iskola révén ismerkedtem meg és szerettem bele a vitorlázásba, amely szabadidős tevékenységem integráns részévé vált. Versenyeken is indultam, és elsősorban kiváló vitorlástársaimnak köszönhetően magyar bajnokságot és helyezéseket is nyertem a hajóm osztályában. Egyébként állandó állomáshelyem Tihanyrévben az a kikötő, amelyet a múlt század 20-as éveiben a piarista öregdiák-cserkészcsapat tagjai hoztak létre Tihanyi Yacht Club néven (lásd Kovács Mihály: Piaristák a Balatonon, 1992). Ötven évvel ezelőtt véletlenül tévedtünk ide, a Balaton minden bizonnyal legjobb vitorlásokikötőjébe, és itt ragadtam.

Különös élményem kapcsolódik Medvigy tanár úr nyári hétvégekre hirdett gyalogsétáihoz, amelyek során rendszerint kettesben bebarangolva a budai hegyeket hosszan és jókat beszélgettünk. A tanár-diák kötődést meghaladó személyes kapcsolatunk akkor kezdődött, amikor kiderült Medvigy atya nagyváradi származása, és jól ismerte anyai nagybátyámat, aki Nagyváradon Trianon után a romániai premontrei rendtartomány főnöke volt. Medvigy úr hosszabb időt töltött Rómában rendi küldetésben az idős, betegeskedő Tomek Vince generális atya gyámolítására. 1978-ban feleségemmel meglátogattuk, és felejthetetlen élményben volt részünk a turisták által kevésbé ismert római katakombák megtekintésével. Medvigy tanár úr annak érdekében, hogy római tartózkodása maximálisan hasznosuljon, a pápai egyetemen felvett egy kurzust „katakombatanból” (valójában régészet), oklevelet is szerzett, és friss ismereteit megosztva velünk, elkalauzolt a föld alatti Rómában.

A piaristák még geográfiai értelemben is messzire elkísértek a pályám során. A hetvenes évek elején ösztöndíjas kutatóként dolgoztam a Pennsylvanai Egyetemen, Philadelphiában. Ekkor ismerkedtem meg P. Mustossal, aki a piaristáknak a tengerentúlon is nagyon elismert iskoláját, a Devon Preparatory Schoolt vezette igazgatóként. Mustos atya ismert és nagyon kedvelt ember volt a Philadelphia környéki magyarok körében az iskolai munkája mellett végzett pasztorációs tevékenysége okán.

A kommunista rendszerben a keresztény hit, de egyáltalán a vallásosság bármilyen formában történő megnyilvánulása ideológiailag vezérelt politikai előítélet kárvallottjává tette az embert vagy az intézményt akkor is, amikor a durvább módszerek már nem voltak *comme il faut*. A piarista válasz, amit magam számára is követendőnek tartottam, mindenfajta előítélet elutasítása. Későbbi pályafutásom során, vezetőként olykor deklaráltan is, a környezetemben nem tűrtem az előítéletesség semmilyen, még a legenyhébbnek gondolt verbális formáját sem, amelyet társadalomromboló jelenségnek tartottam és tartok.

A Segítő Jobb Alapítványt dr. Kalmár László kezdeményezésére 1990 júniusában öt magánember hozta létre a környező országokból Magyarországra jövő betegek ellátásának megszervezésére. Az Országos Idegsebészeti Tudományos Intézet az alapítvány egyik szerződéses alapintézménye volt, és magam számára a nemzeti összetartozás kifejezésének tekintetem a határon túli betegek kezelését, támogatását. Nagyszerű emberekkel ismerkedhettem meg, bejártam Erdélyt, és sokat tanultam a betegséggel súlyosbított kisebbségi lét megismeréséből. Mindezt úgy, hogy jó viszonyban voltam szakmám román hivatalosságaival és a Román Idegsebészeti Társaság a tiszteletbeli tagjának választott. Az 50 éves érettségi találkozónkon azért nem tudtam megjelenni, mert akkor utaztam Bukarestbe az oklevél átvételére (egyébként tiszteletbeli tagja vagyok a szlovák társaságnak is). A határon túli kapcsolatok kezelésében iránymutatást jelentett és jelent a Charta XXI mozgalom (címe: Piarista köz 1.), amelynek spiritus rectora, dr. Surján László egykori

iskolatárs, évfolyamtárs, akinek nagyon sokat köszönhetek a szakmai pályafutásom támogatásáért.

Meggyes János osztályfőnököm egy alkalommal kijelentette: „Uraim, tisztességesnek kell lenni”, és azonnal hozzá is tette: „na de hülyének lenni nem szabad”. A hangsúly természetesen a mondat első felén volt, és az egyébként világos direkt üzenet mélyebb értelmére csak évekkel később jöttem rá. Mint a nemzetközi szakmai társaságok tisztségviselője, kongresszusok résztvevője, a világ nagyon sok szegletébe eljutottam életem során. A távol-keleti országokban (Japán és a „kistigrisek”) járva figyeltem fel arra a jelenségre, hogy a mindennapi élet emberei magától adódó természetességgel becsületesek. Rá kellett jönnöm, hogy a történelmileg rövid idő alatt elért rendkívüli felemelkedésük egyik kulcsa ez lehetett. Mindaddig, amíg politikákon átnyúló megegyezés nem születik a normakövető magatartásról és gyakorlatról, amelyet a társadalom elfogad és közmegegyezéssel kikényszerít, csak a tételes törvények szeghetők meg, az íratlan szabályok soha, a legszélesebb értelemben vett és áhított jólétünk a távolba vész.

A piarista iskola eszményei és gyakorlata a biztosíték arra, hogy jó oldalon állunk.

dr. Pócs Dávid PhD

*mentőorvos, sürgősségi szakorvos,
egyetemi adjunktus*

Gárdonyi Géza Ciszterci Gimnázium,
2006
(of.: Örsiné Mohl Szilvia)

I. Nevelés

Gimnáziumi éveim során szerzetesekkel elsősorban szentmisén, illetve különböző ünnepeken találkoztunk. A szerzetesi prédikációknak voltak számomra olyan mondatai, amelyek végigkísértek életem folyamán, és a mai napig hálás szívvel emlékszem vissza rájuk, hiszen sok helyzetben fel tudom azokat használni. Ilyen mondat például, hogy „aki első akar lenni, legyen utolsó, mindenki szolgája”, amelyre jelenlegi élethelyzetemben is sokszor gondolok. Amióta szakorvos vagyok, felkértek osztályvezetőnek. Egy ilyen karrierlehetőség mérlegelésénél sok szempontot kell figyelembe venni, ezekből az egyik ez a bibliai idézet volt. A jó osztályvezető számomra olyan, aki „mindenki szolgája” tud lenni, aki a betegek és az orvosok problémái mellett igyekszik megoldani az ápolók, a beteghordók és a takarító személyzet gondjait is. A jó pásztor számára a nyáj minden tagja egyformán fontos. Az tud utolsó lenni, aki maga elé helyezi a többiekét. Ez viszont két kisgyermek felnevelése mellett most nem fér bele az életembe, most ők az elsők. Remélem, hogy később lesz még rá lehetőségem, hogy olyan vezető lehessenek, aki felnő Jézus szavaihoz.

Egy másik mondat, ami a mai napig él bennem, és egy szerzetesi prédikációban hallottam, hogy „rendet nem tenni, hanem tartani kell”. Kisgyermekkel egy háztartásban ez egy igen hasznos irányelv. Azonban ennek az igazságnak sokkal mélyebb rétegei is vannak. Egyrészt a 20-as, 30-as éveim karrierépítésében a rendtartás segített összehangolni az egyetemi oktatást és kutatást az orvoslással és a magánélettel. Ebben a szellemben tudtam tartani egy feszes munkatempót, amely végül hasznomra vált. A feladat- és időbeosztás mellett számomra a rendtartás a testi-lelki-szellemi síkon is fontos. A sportolás, az imaélet és a szakmai továbbképzések folytonosságára igyekszem mindig kellő energiát fordítani. Több-kevesebb sikerrel ezt a rendet is sikerült eddig megtartanom. Szerintem sok más mondatot is össze tudnék gyűjteni, amit a gimnáziumban hallottam, és a mai napig visszhangzik bennem, de nem szeretném csak a szerzetesi prédikációkra kihegyezni ezt a személyes reflexiót.

A gimnáziumban a tanórákat nem szerzetesek, hanem világi hívek tartották. Ezért a ciszterci és keresztény lelkiséget elsősorban ők testesíteték meg számunkra mint egyfajta szerzetesi „harmadrend”. Úgy gondolom, hogy kiváló tanáraink voltak, akikre jólesik visszaemlékezni. Közvetlenség és emberszeretet – ezek a jelzők jutnak először eszembe ilyenkor. Persze az idő megszépíti az emlékeket, lehet ebben egy kis nosztalgia, és az is igaz, hogy akkor serdülők voltunk, a tanárainkra felnéztünk. De az biztos, hogy a ciszterci oktatás egy értékrenden alapult, amely jelen volt a mindennapokban. „Arról tudják majd meg rólatok, hogy a tanítványaim vagytok, hogy szeretettel vagytok egymás iránt.” Ezt a lelkiséget azért hiányoltam az orvosi egyetemen. Évekkel később, amikor én is egyetemi oktató lettem, szembesültem a tanári lét nehézségeivel: hallgatói passzivitással, tiszteletlenséggel stb. Visszaemlékeztem, hogy diákként én is mennyi borsot törhettem a tanáraink orra alá. Most oktatóként visszakaptam. Azért egészen más a pulpitus másik oldalán állni: szívvel-lélekkel készülni a tanórára és találkozni az üveges tekintetekkel. A jó oktatásért mindkét félnek tenni kell. Ezt könnyíti meg

a közös keresztény értékrend. Vannak hallgatóim, akikkel valamiért nagyon jó az összhang, aztán összefutok velük a misén. Remélem, én is tudok olyan jó tanár lenni, mint azok, akik engem tanítottak.

II. Hitélet

A szerzetesi tevékenységhez köthető esemény, ami sorsfordító volt az életemben, az első gyónásom. Az iskolai évek alatt voltam elsőáldozó, amelyre egy ciszterci szerzetes készített fel, és a gyónás is nála történt. A meggyónt bűnökre már nem emlékszem pontosan, az nem hagyott mély nyomot bennem. Ellenben a feloldozás szavai hallatán mondhatni megrendültem. Erre visszaemlékezni még ma is hátborzongató. Nehéz szavakba önteni. Tudatosult bennem, hogy Isten a bűneim ellenére is elfogad, szeret. Valami határtalan, felfoghatatlan szeretettel néztem szembe. Egyszerűen nem tudtam máshogy reagálni: sírtam. Nem tudom, hogy bánatomban vagy örömben, csak sírtam. A feleségemet 17 éve ismerem, de még nem látott sírni. Sokszor elérzékenyültem már életemben, sok tragédiát láttam és éltem már át, de sírni azóta is csak Isten jelenlétében tudok, amikor megérint. A megbocsátás, a megváltás élménye. Számomra ez a kereszténység egyik legbelső, legmélyebb valósága. Nem vagyok a szavak embere, de úgy gondolom, aki ezt nem élte át, annak úgysem lehet körülírni, aki pedig átélte, az tudja, miről beszélek. Szóval a szerzetesrendnek köszönhetem, hogy közvetítette a gyónás szentségét, és elindított az istenkeresés útján.

A helyes istenkapcsolat kialakításában tanáraink közül hittantanáromnak (Köböl Zsolt tanár úrnak) volt a legnagyobb szerepe. Olyannyira megszerettette velem a teológiát, hogy hittanból középszinten leérettségiztem (más tantárgyakkal már teljesítettem a követelményeket, ez egy önkéntes vállalás volt). Később az orvosi egyetem mellett is igyekeztem magamba szívni a teológiai ismereteket és kialakítani az istenkapcsolatomat. Részt vettem keresztény táborokban, zárandoklatokon, illetve számos lelkigyakorlaton. Az egyetem után terveztem, hogy beadom teológiára a jelentkezésem, beszéltem is

a dékánnal, összekészítettem a jelentkezéshez szükséges dokumentumokat. A környezetem végül lebeszél, mert egy orvosnak elvégre a szakvizsga az első. Ez így is van rendjén, de a teológiai tanulmányokról nem mondtam le teljesen, egyszer talán eljön az ideje. Emlékszem, hogy Köböl Zsolt tanár úrral sokat beszélgettünk a világvallásokról is, ez a kitekintés is megtetszett. Ezért az egyetemen voltam vallásközi találkozózn, ahol zsidók, muszlimok, buddhisták, Krisna-tudatú hívők, bahá'i hívők és mi, keresztények beszélgettünk a szent könyveinkről, a vallási szokásainkról, az istenképünkről. Érdekes tapasztalat volt. Engem megerősített a keresztény hitemben. Örömmel tölt el, hogy a mi, keresztény Istenünk emberré lett, hogy gyermekeinek tekint minket, Jézus pedig barátjának tekint és példát mutatott. Tapasztalataim szerint lényegében ebben különbözünk a többi világvallástól. Összegezve a magvető példázatával; azokon a gimnáziumi hittanórákon „a mag jó földbe esett és szárba szökken”, és a mai napig törekszem rá, hogy jó termést hozzon.

III. Iskola utáni élet

A gimnáziumi osztályközösségem nagyon jól összekovácsolódott. A társadalmi érzékenység és felelősségvállalás egy közös érték volt az osztályban, amely egy karitatív rendezvényben öltött testet az egri átmeneti gyermekotthonban (akkoriban még nem volt kötelező közösségi szolgálat előírva, ez teljes mértékben önkéntes volt). Később a szegedi egyetemen folytattam ezt a karitatív szolgálatot. Keresztény közösségekhez csatlakoztam, amelyek ilyen jellegű tevékenységet végeztek. Krónikus osztályok fekvő betegeit látogattunk; besegítettünk a szegények konyháján; igyekeztünk felvidítani a beteg gyermekeket a klinikán; bevásároltunk és felolvastunk idős látássérülteknek; hajléktalanoknak osztottunk ételt és beszélgettünk velük; a börtönben együtt énekeltünk a keresztény fogvatartottakkal; árva gyerekeknek segítünk az iskolai tanulmányaikban. Ezeket nem azért írtam, hogy magamat fényezzem. Inkább nehezemre esik erről írni, mert sok bensőséges élmény,

szívszorító emlék kötődik ehhez az életszakaszhoz. Mégis összegyűjtöttem, mert ez is hozzám tartozik. Én itt tanultam meg, hogy „Isten a szeretet”. Ez így kimondva számomra kong az ürességtől, a tettek adnak neki értelmet. Tapasztalataim szerint, aki Istent keresi, az a kórházban, a hajléktalanszállóban, a börtönben, az árvaházban megtalálja. Számomra ez az út a gimnáziumban indult és az egyetemi évek alatt teljesedett ki.

Az Istennel való találkozásaim másik színhelye a természet. Sajnos a kényelem egyre több embert elfordít ettől az élménytől. Pedig a teremtett világ visszatükrözi alkotója jellemvonásait. Gyöngédségre vallanak a harmatcseppek a fenyőágakon; nagyságra vallanak az éjszakai égbolt csillagkoszorúi; ízlésre vallanak a színes virágok a szikla ormokon... A természet az Isten temploma, itt helye van a dicsőítésnek és a hálaadásnak. Erre Papp László atya tanított meg, az erdélyi Mustármag közösség vezetője, akivel a gimnázium utolsó évében találkoztam a csíksomlyói búcsún. Kezdetben még hegyi túrákra és panorámás kilátásra volt szükségem, hogy meglássam az Istent. Most már elég a kórházi kert néhány fűszála és bogara, hogy hálát adjak a teremtett világért. Ez mindig feltölt, segít rendbe tenni a dolgokat a fejemben. De akármilyen magas is az a hegycsúcs, akármennyi csillag is van az égen, a teremtett világ semmi ahhoz képest, amit az ember szívébe rejtett a Teremtő. Legalábbis szülőként ezt látom a gyermekeim szemében. A mostani élethelyzetemben számomra a családom az Isten lakhelye. Töreksem rá, hogy a gyermekeim is keresztény nevelésben részesüljenek, mert azt gondolom, hogy ez a javukra válik majd.

Kerkay Rita

*a Vörösmarty Színház társulati tagja,
színész és rendező*

Ciszterci Szent István Gimnázium,
2005

(of.: Csutiné Turi Ibolya)

Hosszútávfutás – ezzel a szóval tudnám legpontosabban összefoglalni a Ciszterci Szent István Gimnáziumban eltöltött nyolc évemet. Ez az időszak annyi történést, változást, fejlődést, kudarcot és sikerélményt foglal magában, hogy még a mai eszemmel is befogadhatatlan, de akkor végtelennek tűnt, amihez képest a következő tizennyolc év úgy szállt el, mint egy csetintés. Azt hiszem, e nyolc év alatt alakult a legtöbbet a személyiségem, vagy talán úgy pontosabb, hogy ekkor készült fel arra, hogy befogadja az azt követő élet tapasztalását. Nem vagyok versenyzőalkat, és nem tudok rövid idő alatt kimagasló eredményt felmutatni. Időre van szükségem, hogy meg tudjak bízni a környezetemben. Ha nincs meg a bizalom, csak remegek, keresem a helyem, felszínes vagyok, és nem tudok a lelkem mélyéről gondolatokat megfogalmazni, aminek a közösség vagy a közös ügy szempontjából értelme lenne. A gimnáziumban évekig csak kerestem a helyem. A tanulmányaimban közepszerű voltam, némelyik tantárgyból kifejezetten rossz jegyeim voltak. Nagyon nehezen koncentráltam az órákon, képtelen voltam a figyelmem a tananyagra összpontosítani. Ez a dekoncentráltóság jellemezte a szociális kapcsolataimat is. Zárkózottságomban észre sem vettem, hogy

valamit nekem is kellene tennem azért, hogy egy közösség befogadjon, én is lehetek kezdeményező, és nem kell arra várni, hogy mások nyissanak felém. Azt hiszem, az egyházi iskola mint környezet ezért volt ideális számomra, mert a két legfontosabb tényezőt biztosította nekem, a türelmet és az időt. A tanáraimmal, diáktársaimmal folytatott beszélgetések, az egyéni foglalkozások a művészeti területen és a közösségi programok ráébresztettek arra, hogy ha ennyi ember fektet energiát belém, az nem véletlen, akkor nekem is kell, hogy legyen türelmem magamhoz. Az iskola közösségében működő megtartó erő az évek során meggyőzött arról, hogy nem vagyok felesleges. Megtartó erő alatt valamiféle gondoskodó szigort értek, ami nem engedi el a kezed, ugyanakkor elvár és követel, hogy fejlődhess. Hasonló jótékony szigorúságot éreztem a Színház- és Filmművészeti Egyetemen folytatott tanulmányaim során. Az ikertestvérem, Kerkay Péter, akivel gimnáziumban egy osztályba jártunk, egyszer úgy fogalmazott, hogy számára a legjobb dolog a gimnáziumi évek ártatlansága volt, hogy volt idő gyerekek lenni.

A gimnáziumi évek alatt el voltam kényeztetve, kézhez kaptam az Istennel való kapcsolatot bármilyen munka vagy energia befektetése nélkül. Az ünnepek valódi ünnepek voltak, amelyekre az iskolai közösségünk mind szellemi, mind gyakorlati szinten készült. Nem volt kockázat. A vasárnapi misék kötelezettség jellegét felváltotta a közösségbe tartozás és a találkozás öröme. Olyannyira kedves program volt számomra, hogy gyakran már büntudatot éreztem amiatt, hogy jobban várom a mise utáni találkozást a barátaimmal, mint magát a Szentmisét. A gimnázium befejeztével szembesültem azzal, hogy a vallásgyakorlás „felnőttként” aktivitást, tervezést igényel. Hogy meg kell találni azokat a csatornákat, közösségeket, ahol megkapom azt a lelki táplálékot, amire az egyházi iskola rászoktatott, illetve hogy időt kell szakítani a tanulás vagy munka mellett, és magammal kell szigorúnak lennem. Az érettségi után keletkező vákuum végül is hasznosnak bizonyult, mert a hiányérzet segített felnőveszteni a hitemet. Már tudtam, hogy mit keresek, már csak az utat kellett megtalálnom hozzá. Azt hiszem,

ahhoz kerestem fogódzót, hogyan lehet cselekedetek szintjén megélni a kereszténységet. Hogyan tehetem magam a közösség szempontjából hasznossá, hiszen a vallásom felelősséggel jár.

Az iskola kötelékében lehetőségünk volt karitatív tevékenységekben részt venni. Adományt gyűjtöttünk, kulturális műsort adtunk rászorulóknak és idős betegeket látogattunk szociális intézményekben. Akkor természetesen tűnt, hogy ha kedvünk van, jelentkezhetünk ilyen jellegű feladatokra, amik persze nem voltak kötelezők. És talán, ami a legfontosabb, hogy nem járt dicséret érte, ha megtetted, vagy szidás, ha nem éltél a lehetőséggel. Felnőttként merész pedagógiai gesztusnak látom, hogy a tanáraink lehetővé tették, hogy megismerjük más emberek problémáit, tragédiáit, és megmutatták, hogyan tehetjük magunkat hasznossá. Azt hiszem, az életem későbbi alakulásában ezeknek a történéseknek volt a legnagyobb jelentősége. Ezek az élmények tereltek a színház felé, majd később a doktori kutatás felé, mert középiskolásként megtapasztaltam, hogy a művészet lehetőséget ad arra, hogy társadalmi jelenségekre hívjuk fel a figyelmet, hogy ügyek mellé álljunk, és kihangsúlyozunk olyan problémákat, amikkel az egyén máskülönben magára maradna.

Kiváltságos helyzetnek élem meg, hogy ennyi időt tölthettem el egy közösségben, hogy volt időm munkálkodni magamon, volt idő szemlélődni és beleláthatam életembe. Az egyházi iskola zártsága felületet adott egymás alapos megismerésére. Láttuk egymást sérülékenynek, láttuk egymást felnőni. Megtanultunk támaszai lenni egymásnak. És megtanultuk, hogy nem szégyen segítséget kérni, vagy bevallani, hogyha valami nem megy. A gimnáziumi hosszútávfutásom legnagyobb eredménye, hogy megtanultam közösségben gondolkozni.

Kovács András Péter

jogász, humorista

József Attila Gimnázium ciszterci osztály,
1996
(of.: Bessenyei Ilona)

Nem tudom elmondani, hogy miben más egyházi gimnáziumba járni, mint nem egyházi gimnáziumba. Ráadásul nem is jártam egyházi gimnáziumba. A József Attila Gimnázium 1992-ben induló G osztályába jártam, amelyet „egyházi osztály” címkével indítottak, heti két óra hittannal, latinnal mint második nyelvvel, heti egy osztálymisével, havi egy vasárnapi misével, a világi osztályfőnök mellett a hittant is oktató szerzetes-pappal.

Budafokról, az élesztőgyár és az egykori azbesztgyár tőszomszédságából, munkásosztályból csöppentem ebbe az osztályba. Kerülhettem volna szakközépbe is. Kerülhettem volna külvárosi gimibe is. Mivel nem ezekbe kerültem, nem tudom megmondani, hogy ezekhez képest mennyivel jártam jobban vagy rosszabbul.

Azt tudom csak, hogy a gimnáziumban eltöltött négy év életem legmeghatározóbb időszaka volt. Gyerekből felnőtt lettem annak minden új érzésével, gondolatával, testi változásával.

Munkásosztályból középosztályba léptem.

Szert tettem egy csomó evilági tudásra.

Szert tettem egy csomó túlvilági tudásra.

Élő, lángoló istenhittem lett, ami már-már a szerzetességig ragadtatott.

Nem tudom szétszálazni, hogy ezekben a folyamatokban mennyiben volt különleges szerepe az iskolának vagy épp az osztálynak, vagy a tanároknak – mi az, ami bekövetkezett volna egy sima külvárosi gimiben, és mi az, ami kifejezetten az iskolának vagy ennek a közösségnek a hatása.

Kezdhetjük mindjárt az istenhittel. Az első igazán mély, őszinte isten-élmény pont egy ilyen havi vasárnapi misén ért tizenöt évesen. Minden úgy zajlott, ahogy szokott. Az osztálytársaim röhögcséltek köröttem, a mise pedig gitáros mise volt, amit én már akkor sem szerettem, mert úgy éreztem, hogy az az éles, tempós sikálás kifejezetten akadályoz az elmélyülésben. Azt éreztem, hogy én nem a háromakkordos dallamokon akarok utazni, hanem azokon túl. Szóval az apropót és a díszleteket az egyházi gimi programja adta, de az élmény független.

Nagyszerű társaság volt. Sokféle, de nagyon összetartó. Támaszkodhatunk és számíthattunk egymásra, mindenki mindenkire. Voltak két-négy fős baráti körök, de ezek átjárhatók voltak, és ha egy program öt embernél többnek szólt, az már az egész osztályé volt. A születnapok, a házibulik, a nagyobb délutáni-esti programok mind-mind közösek voltak.

Mondom: nem tudom, hogy ez annak köszönhető-e, hogy egyházi osztály voltunk, vagy pedig ennek a harminc léleknek és annak a szerencsés válogatásnak, amely összehozta őket.

Annyi szerepe volt az egyházi osztálynak a közösségépítésben, hogy bezzegosztály voltunk: több évtizednyi kihagyás után az első ciszterci szellemiségben indított osztály az épületben. Nyilván az osztályfőnökünk szerette volna, ha példamutatók vagyunk, égni és világítani, rajtunk a világ szemé-
satöbbségi, ez pedig összerántott minket egy csapattá. De nem azért, hogy valóban megmutassuk, hanem azért, hogy ezt a lehetőséget ránk helyezett pressziót együtt dolgozzuk fel, hogy az erősebben vagy finomabban sulykolt elvárások közepette össze tudjunk kacsintani és egymás társaságában keressünk felszabadulást. Ha így érthetőbb: olyan közösség voltunk, amin az osztályfőnökünk is ámult, és aminek ő sem volt tagja.

A tanáraink megnyugodhattak: a mi osztályunkban nem voltak botrányok. Nem voltak hosszú hajú fiúk – csak egy –, nem volt dohányzás – csak egy-két eset –, nem volt kocsmázás és részegeskedés, mert akkoriban még nem volt divat inni, a fű pedig semennyire nem volt elterjedt. Nem voltak az osztályban nagy szerelmek, nem volt vad kamasz testiség, nem volt teherbe esési botrány, sőt – többségünk nemhogy idejekorán nem élt nemi életet, de idejében és „idejekésőn” sem. Nem feszegettünk semmilyen határt, nem kerestük magunkat, mert azt hittük, hogy már megtaláltuk.

Tőlünk az volt elvárva, hogy jók legyünk. Amit különösebb erőfeszítés nélkül tudtunk is teljesíteni. Azt sosem éreztették velünk, hogy jól kell tanulnunk. Hogy az osztályátlag nem zuhanhat négy-egész-nem-tudom-hány alá. Nem is kellett velünk éreztetni, mert magunktól is jól tanultunk. Az osztály fele kitűnőre érettségizett, a többieknek is csak négyeseik voltak. Szóval sem magatartás, sem tanulás terén nem stresszeltek minket, nem tettek belénk olyan görcsöket, gátlásokat, amik aztán egy életen át elkísérnek.

Igaz, a meglévőket sem oldották fel.

Kosztolányi azzal zárja a Boldog, szomorú dal című versét, hogy „Itthon vagyok itt e világban / s már nem vagyok otthon az égben”.

Én pont a fordítottját éreztem. Otthon voltam az égben, miközben nem voltam itthon e világban.

Ez abban a négy évben fel sem tűnt. Burokban éltünk, burok volt az iskola, a tanáraink, és mi is burok voltunk egymásnak.

Önfeledtek voltunk, rengeteget nevettünk, minden különösebb erőfeszítés nélkül tanultunk és teljesítettünk, leérettségiztünk, szinte mindenkit oda vettek fel, ahova szerette volna – és aztán jött az egyetem.

Egy teljes évig nem találtam a helyem. Az órákkal és a tananyaggal nem volt baj. Csak a többiekkel. Vagy velem, és ők voltak rendben. Mindenki felszínesnek tűnt, empátia és érdeklődés nélkülinek és élvhajásznak. Az ivászatok nem érdekeltek, a bulik másmilyenek voltak, mint amiket megszoktam, a lányok nem azt értették közeledés alatt, amit én. Elsőben

minden órára bejártam, lyukasórákban pedig vagy az ELTE ÁJK melletti Egyetemi Templomban ücsörögtem magamban, vagy a Károlyi-kertben.

Gimi után nagyon váratlanul ért a világ. Sokkal romlottabb, számítóbb, üresebb volt, mint gondoltam.

És nem csak én küszködtem a beilleszkedéssel. Lány osztálytársaim közül sokan nem találták meg az igazit. Arányaiban többen választották a pedagógusi pályát, ketten pedig a gimnáziumba is visszatértek egyetem után.

Pedig a világ csak olyan volt, amilyen mindig, amilyen most is. Mára már kellőképp hozzáérgesedtem, megtanultam benne lavírozni, és már a saját gyerekeimet is erre a világra nevelem – arra, hogy kellő bizalommal és nyitottsággal forduljanak felé, és találják meg benne a jó és értékes kapcsolatokat, örüljenek az örömöknek és legyenek túl gyorsan a bánatokon.

Többé nem Isten és a Sátán harcterének vélem a világot, ahol tükör által homályosan látva botorkálunk, elbukunk a csábításban, de a kegyelem aztán felel.

A világ egy ősrégi adottság, ahogy az emberi természet is az az összes ösztönével és hülye kis játszmáival. 5000 éve sem volt más, 2000 éve sem, és 2000 év múlva sem lesz más. Nem csomagolhatjuk a világot liturgikus kategóriákba, hanem érett, a világot és önmagát ismerő felnőttként kell benne navigálnunk és vállalnunk a felelősséget. Ez a fajta felnövés hiányzott az egyházi nevelésünkből. Elvégre Isten gyermekei voltunk meg a gimnáziumé, meg az osztályé. 1992 és 1996 között annyian tekintettek minket gyermekeiknek, hogy senkinek sem állt érdekében felnöveszteni minket.

Ha visszamehetnék az időben, és találkozhatnék a 16 éves önmagammal, azt hiszem, ez lenne az egyik dolog, amit elmagyaráznék neki. Hogy ne félj felnőni. Hogy a világ olyan, amilyen, de semmiképp sem rossz, ahogy te sem vagy az. Hátha felnőttkori önmagam szájából elhinném. Igazából ezt most is megtehetem.

A nagyobbik fiam egyházi iskolába jár. Neki elmondhatom, és el is fogom mondani. Az majdnem olyan, mintha saját magamnak mondanám.

Oberfrank Pál

*színházigazgató, színművész
– Veszprémi Petőfi Színház*

Budapesti Piarista Gimnázium,
1982
(of.: Takáts Ervin)

A mi családjunkban a piarista közösséghez való tartozás mindig meghatározó és egyértelmű volt, hiszen már édesapánk, a nagybácsik, sőt még az előbbi generációkból is sokan piarista diákok voltak. A piarista címer, a piarista öltözet, a szellemiség, a tudományok és a művészetek felé való nyitottság, a közösségi és sportos élet, a férfias megmérettetések, a mindig jelenlévő kedves humor tartást, kedvet, erőt és büszkeséget adott. A 70-es évek közepén, végén, a nyolcvanas évek elején, amikor testvéreimmel diákok voltunk a Mikszáth téri gimnáziumban, a választás vállalt elköteleződést is jelentett, amely persze akkor még nem volt feltétlen tudatos, merész vállalás, de éreztük, hogy az ehhez a csodálatos iskolához való tartozás hitünk és meggyőződésünk, önazonosságunk legszebb kifejezése.

A reggeli imádságok, az oktatás rendje, a csak értünk és velünk lélegző tanárok biztosságot adó jelenléte, a sokszor szelídséggel párosuló szigor, a tanárok különböző és markáns egyénisége, akik ma is élesen itt vannak a gondolatainkban, a döntéseinkben, a küzdelmeinkben, egy életre kijelölték az utat, amelyről bár le-leléphetünk, végleg elveszíteni az irányát nem tudjuk. Megtanultuk azt is, hogyan kell melldöngetés nélkül kereszténynek, magyarnak lenni, határozottan, bölcsen, de kérlelhetetlenül.

Ahogy telt az idő, ahogy egyre gazdagodtunk tapasztalatokban, úgy láttuk előttünk a jó példákat, éreztük meg mi, diákok a tanítást, és ismertük fel egymásban az erőt és az összetartozást, amelynek az ereje ma az érettségi találkozókön elementáris erővel ránt össze bennünket, megértve azt, hogy mi soha nem leszünk egyedül, mindig van kihez fordulnunk még a legnagyobb bajok idején is. A rendszerváltás óta egyre többen ismerünk egymásra a közéletben, a tudományos világban és a művészet területein, és ez újabb erőt, elhivatottságot, felelősségérzetet indukál, végső soron azt, hogy a piarista lét küldetés is mindannyiunk számára. Szinte utolsóként éltük meg, hogy paptanáraink voltak, reverendában álltak a katedrán, hitelesen, életüket a diákok nevelésére áldozva adtak példát és módszertant is, hogyan kell élni, dolgozni, felelősséget vállalni.

Számomra a Piarista Színpad adta meg azt a misztikus pillanatot, amely lángra lobbantott valamit belül, elindított a színház felé és ott is tartott, és végül Veszprémbe irányított több mint egy évtizede. Veszprémbe, ahol a piaristák mély nyomokat hagytak, kicsit tehát ide is hazajöttem, Borián tanár úr városába. Hálás vagyok osztályfőnökömnek, a szelíd, vad, szangvinikus, sokszor kiszámíthatatlan, szeretett-félt, szerető tanárunknak, Takáts Ervinnek, aki elhalmozott szerepekkel, Sík Sándor István királyának címszerepével, akinek a monológiát azóta is mondom, újraélve a Múzeum utcára néző kisteremben tartott próbák, előadások emlékét.

A diákmisék, a hajnali ministrálások latinul, a lelkigyakorlatok, a kirándulások közös imádságai, az ott megélt, átszellemült, komoly lelkiesség alapot adott a tanulás melletti hétvégi és nyári biciklis, kajak-kenus, vitorlás együttlétek vidámságához, felszabadultságához, megtanítottak arra, hogy hinni és szeretni, közösségben élni és együtt játszani, alkotni, építeni mind-mind létező kaland, esély, lehetőség mindannyiunk számára békében, harmóniában, és többet ad, nagyobb teljesítményt jelent, mint a háború, egymás elárulása, az irigység, a kapzsiság, az önzés, az ego féktelen tobzódása.

Ma minden, amit kaptunk, biztos fogódzót, kapaszkodót jelent.

Az ember szellemi, lelki lény, és amikor az igazán fontos és nagy dolgokkal találkozunk, megállunk egy pillanatra, behunyjuk a szemünket és „piarista képzeletünk”-re hagyatkozunk, megjelenik előttünk egy alak, Kalazanci Szent József alakja, a csodálatos címer, gyönyörű iskolaépületek, Szűz Mária, a Kegyes Iskolák Királynéja, tanárok arcai, a padok, a katedrák, a táblák, a kápolna, az oltárok, az osztály, az osztálytársak, és megnyugtatóan feltáruul a múlt, megértünk néhány dolgot, amelyet nem értettünk már jó ideje. Talán felvesszük a telefont, vagy elmegyünk valamelyik piarista templomba, esetleg levesszük a polcra Jelenits tanár úr valamelyik könyvét, a Betű és lélek címűt, vagy a piarista diák Kalauzát, és olyan jó újra érezni az utat, amelyre egykor ráléptünk. Ez a fajta érzékenység, hit és szeretet kell ma, nagyon kell, amikor az abnormalitás akarna diadalt ülni. Nekünk van hová fordulni, és magunknak is erős sziklának kell lennünk a mai világban.

Nem emlékszem, hogy csalódtam volna piarista iskolatársaimban, vagy azokban, akikkel később találkoztam, és akik most mind felelősségteljes pozíciókban küldetéses munkát végeznek. A legegyszerűbb embertől a legösszetettebb munkát vállalóig érezni a piarista tartást, öntudatot, bölcs és józan kedvet, mosolyt, és néha néhány felhőt is látni, de a remény hitével.

A piarista, a keresztény neveltetés hátrányait is megéltem természetesen. Az egyetemi felvételin egyértelmű kirekesztést jelentett, később a színházi életben a 90-es évek kultúrharcában kifejezett megvetést éreztem, amely erőt és még nagyobb eltökéltséget adott. A 2007-es év szakítást hozott a színházammal, ahol tag voltam, de új ajtók nyíltak, és színházigazgató lettem. Érdekeség, hogy Marton László, aki felvett a főiskolára és igazgatóm lett majdnem húsz évig, maga is piarista diák volt, ahogy Bujtor István is, akit az igazgatói székben követtem. Latinovits Zoltán pedig Jelenits tanár úrban talált lelki vezetőre. Csodálatos, ahogy a dolgok összeérnek.

Hálás vagyok és szerencsésnek tartom magam, hogy magyarnak születtem, hogy piarista diák lettem, és köszönöm édesapámnak, tanárainak, a Jóistennek, hogy erre az útra vezéreltek.

Tomcsányi Árpád

*somlói borász és digitálisműsor-készítő
vagy kreatív tartalomgyártó*

Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium,
2009

(of.: Szalay József)

Gyakran gondolkodom, mi a legnagyobb ajándék, amit adhatok a gyerekeimnek, hogy valódi fiatalok legyenek. Nem lehet elég korán elkezdni, bár még csak négy-, két- és egyévesek, de az óvoda és lassan az iskola, a baráti társaságok, a hitélet, a természetközelség már a mindennapjainkat befolyásolja. Ilyenkor az ember megpróbálja a saját fiatalkorát elemezni, és megállapítani, hogy neki mi adott a legtöbbet. Persze ez belső konfliktusokat szül, hiszen hajlamosak vagyunk azt gondolni, hogy az a legjobb, amit mi kaptunk, és azt muszáj a gyermekünknek is megadni. Na de mit kaptam én?

Szerencsére két testvér mellett nőhettem fel, a szüleim közösen neveltek bennünket, és egy budapesti katolikus iskola (Pannonia Sacra) után a budai ciszterekhez jártam nyolc éven keresztül. Közben a plébánia cserkészcsapatában rengeteg időt töltöttünk, egyesületekben és a gimnáziumban is sportoltam, hittan csoportba és színjátszó körbe jártam, majd a Pázmányon bölcsészként és a filmművészeti egyetemen televízióműsor-készítőként diplomáztam. Ezek a közösségek mind meghatározták a gondolkozásomat, a világlátásomat, és meghatározzák ma is, hogy ki vagyok, milyen barátok vesznek körül és miben hiszek. Most viszont a budapesti élettől távolabb,

vidéken élek, feleségemmel a Somló-hegyen neveljük a gyermekeinket és kis borászatunkban dolgozunk minden nap.

Érdekes kísérlet lenne korszakonként is rangsorolni, mi az, ami az identitásunkat leginkább meghatározza. Nekem most a természetközelség, a családi közösségünk, a hitünk, a két kézzel megfogható munka, a jó minőségű étel és a kis léptékű mezőgazdaság biztosan az elsők között lenne.

A nehéz kérdés pedig: mi az, amit ezek közül a szerzetesi iskolámtól kaptam? A közösség fontosságát? A hitem evidenciáját? A szellemi műveltség iránti vágyat? A természet szeretetét, tiszteletét? A bizalmat a világban, hogy jók vagyunk és még jobbá kell válnunk? Vagy inkább csak reggeli szentmiséket, rendszeres testmozgást, meghatározó olvasmányokat, példértékű tanárbarátokat, a kamaszkor és a lázadás pengeélen táncoló fájdalom és csodálatos pillanatait?

Mi az, amit ezek közül a hittanon, a cserkészcsapatban vagy a színjátszó körünkben kaptam meg, és mi az, amit a családomtól hozok, vagy ami természetszerűleg bennem volt már? Mi az, ami ezek közül valóban épített, amit nekem is biztosítanom kellene a gyerekeimnek, és mi az, amit felnőttként gondolok csak fontosnak, de valójában anélkül is teljes ember lennék? Kibogozhatatlan kérdések.

Amit viszont biztosan tudok, hogy ezeknek a közösségeknek a védőhálójában mindig önmagam lehettem. Nem kellett a gondolataimat cserélni, vagy a hitemet letagadni sem a sporttársaim, sem a barátaim előtt, hiszen mindenkinek ez volt a természetes. Hasonló gondolkozású családokból érkezünk, és volt egy neveltetés, amit akkor is követtünk, ha sportoltunk vagy kirándultunk, de akkor is, ha éppen szórakozóhelyen vagy fesztiválon voltunk. A hitünk, a jövőbeli terveink, a párválasztásunk, a továbbtanulásunk meghatározta a beszélgetéseinket akkor is, ha egy reggeli roraté után voltunk és akkor is, ha hajnalban az utolsó sörünket ittuk egy buli után. Komolyan vettük az életünket, hittünk a jövőnkben és érdekelt bennünket a világ, ami körülöttünk van. Pont úgy éltünk, ahogy szerintem a kamaszodó

gyereknek élni és tapasztalni kell, és ha ezt a biztonságot meg tudom adni a gyermekeimnek, akkor elégedett leszek.

Most ezekkel a fiúkkal-lányokkal járunk össze, és beszélünk a gyereknevelés kérdéseiről, nehézségeiről. Hiszen a gimnáziumi barátaimnál mindenhol van már egy, két vagy három gyermek a családban.

Együtt ültünk kisdíákként a padokban, együtt izgultunk érettségi előtt a folyosón, együtt buliztunk az egyetemi vizsgaidőszakokban, együtt érzékenyültünk el az oltár előtt a másik esküvőjén, és bár jóval kevesebb időnk van már egymásra, most pedig együtt cseréljük ki a pelenkákat a gyerekeken. Na ezért is hálás vagyok a Jóistennek!

Gáll Zsófia

az MSZKI Zarándoktáborának szakmai vezetője

József Attila Gimnázium ciszterci osztály,
1996
(of.: Bessenyei Ilona)

1992 és 1996 között a József Attila Gimnázium első újonnan induló ciszterci osztályába jártam, a hét párhuzamos osztály közül mi voltunk a G-sek, az egyedüli egyházi beiskolázású osztály, amelyre kezdettől fogva nagy figyelem és kíváncsiság hárult: vajon mennyiben mások, mások-e egyáltalán, mint a többi osztály? Bizonyára nem véletlen, hogy osztályunk vezetésével egy igen tapasztalt és mélyen hívő pedagógust, Bessenyei Ilonát, „Ili nénit” bízták meg, hittantanárként pedig Brückner Ákos Előd atya kísért bennünket négy éven át.

Ami meghatározó volt számomra a gimnáziumi évek alatt, az a családdias, oldott, vidám légkör, amelyben mindnyájan jól érezhettük magunkat, ugyanakkor nem nélkülözte a fegyelmet, így megvalósulhatott a tudás és a keresztény értékek átadása. Nevelésünkben nagyon fontos szerepet kaptak a közösségi és hitéleti programok, emellett mindenki külön-külön is érezhette a személyes odafigyelést, törődést és támogatást, különösen azokon a területeken, amelyeken a tehetsége vagy akár valamiféle nehézsége mutatkozott.

Az osztályfőnökünk vezetésével sok szép közös műsort, az egyik évben önképzőkört valósítottunk meg, amelyeken minden egyes diák testre szabott

feladatot és kibontakozási lehetőséget kapott, és amelyek által komoly hitbéli, erkölcsi és hazafias tartást kaptunk. Osztálypatrónusunk, Szent Bernát tiszteletére tartott osztályestünk, a hajnali osztálymisék és lelki-gyakorlatok, valamint a négy év kirándulásai és programjai során mindnyájunkba mélyen belénk vésődött a ciszterciek jelmondata és az abban rejlő kihívás egész további életünkre vonatkozóan is: *Ardēre et lucēre*, azaz Égni és világítani.

Mi sem bizonyítja jobban, mennyire jól éreztem magam a középiskolai évek alatt az iskolában, hogy visszavágytam az alma materbe (akkor már Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium), és német–latin szakos tanárként további 15 évet töltöttem a patinás épület falai között az ifjúság nevelésével és oktatásával.

Tanárként és osztályfőnökként egyértelmű volt számomra, hogy azt szeretném továbbadni, illetve továbbfejleszteni a saját adottságaim és karizmáim szerint, amit én is kaptam. Mivel mindig nagyon fontosak voltak számomra a lelki programok, a közösségépítés és a természetjárás, sok lelkigyakorlatot, tábort, kirándulást, vízitúrát, biciklitúrát és sítúrát szerveztem diákjaimnak. Később megalapítottam az iskolában a Kéktúra Kört, amellyel végigjártuk az Országos Kéktúrát és a Dél-dunántúli Kéktúra nagy részét. Annak idején a Szent Bernát osztály azon diákjai közé tartoztam, akik négy éven keresztül zenei szolgálatot teljesítettek az osztálymiséken. A közös éneklések, zenélések és próbák sok örömet és egyfajta felelősségvállalást is jelentettek, hogy felkészülten legyünk jelen a miséken. Amikor saját osztályom lett, megtanultam kezdő szinten gitározni (az addigi hangszerem a zongora és a fuvola volt), hogy segíteni tudjam az ötödik osztályt kezdő diákjaimat addig, amíg maguk önállóan nem tudják ellátni a zenei szolgálatot. Később az iskolamiséken való zenei szolgálat megszervezését is olykor rám bízta, ami nagy megtiszteltetés volt számomra. Azóta is része életemnek a zenei szolgálat.

Ili néni és Ákos atya példaértékű volt számomra abban, hogy mennyire személyre szabottan tudtak odafigyelni ránk. Mindig érezhettem, hogy

nem mindegy, hogy mi van velem és a családommal, hogy haladok, mit adok hozzá a közösséghez, és megtapasztalhattam, hogy az igazán értékes és jó dolgokat közösen, együttes erővel, Isten segítségével tudjuk létrehozni. Nevelőink tudták, hogy a nevelés csakis a szülőkkel, családokkal együttműködve valósulhat meg, ezért számos olyan programot is szerveztek, ahová a szüleinket és a testvéreinket is elhívták, hogy kölcsönösen megismerve egymást, mélyítve a hitünket, még támogatóbb háttérrel tudjanak nekünk nyújtani. A személyes szeretet, az őszinte érdeklődés, odafordulás és bizalom, amit megtapasztalhattam a gimnáziumi évek alatt (sőt még utána is), nagyon fontos útravaló volt számomra.

Jelenleg a szerzetesi irodában (Magyarországi Szerzeteselőjárók Konferenciáinak Irodája) a Zarándoktábor program szakmai vezetőjeként dolgozom. Hálás vagyok azért, hogy a munkámban különös módon kapcsolódik össze több szívügyem: az ifjúság és a zarándoklás szeretete, a szerzetesek és a képzés. Kollégáimmal az országos Vándortábor program keretein belül 12–18 éves fiatalok számára szervezünk egyhetes nyári gyalogos zarándoktáborokat négy útvonalon, amelyek kialakításánál fontos szempont volt, hogy legyenek rajtuk olyan kiemelt állomások, ahol szerzetesek élnek, és mintegy „lelki erőművekként” segíteni tudnak a zarándokok fogadásában, testi-lelki szükségleteik ellátásában. Úgy látjuk, hogy a szerzetesi életforma megismerése és a szerzetesekkel való találkozás fontos a fiatalok számára, ugyanakkor a szerzetesek számára is lehetőség, hogy fiatalokat láthatnak vendégül.

Reményeim szerint ez a program hozzájárulhat ahhoz, hogy a közösségek megerősödjenek, a fiatalok mindinkább felfedezzék, mennyire értékesek, megtanulják leolvasni, merre mutat a szívükbe épített iránytű, és mik azok a keresztény alapértékek, amelyekre az életüket alapozni érdemes.

Összességében nagyon hálás vagyok azért, amit a középiskolában és később tanárként a Budai Ciszterci Szent Imre Gimnáziumban kaptam, és boldog vagyok, hogy én is továbbadhatom.

Lövey Sára (Kovács Józsefné)

Patrona Hungariae Gimnázium,
1960
(of.: Gál Mária)

A Patrona Hungariae Gimnáziumban érettségiztem 1960-ban a reáosztályban. Az osztályfőnököm Gál Mária tanárnő volt, aki matematikát tanított.

Hívő, katolikus családból származom, a legidősebb bátyám bencés szerzetes. Nálunk a közös imádkozás, a rendszeres templomba járás, a hittanra való beíratás természetes volt. Szüleim nagyon odafigyeltek a vallásos nevelésemre.

A gimnáziumban eltöltött négy évre nagy szeretettel gondolok vissza, mert tudásban, ismeretekben sokat adott, a látókörömet kiszélesítette, az évente megtartott lelkigyakorlatok pedig elmélyítették a hitemet.

Sajnos a hittanórák kevésbé voltak emlékezetesek. Kosztolányi István atya, bár haláláig tisztelt és szeretett lelkiatyám volt, nem tudta úgy átadni a tananyagot, vagy mi nem voltunk rá fogékonyak, hogy megtanuljunk vitatkozni, érvelni hitünk, vallásunk tanainak védelmében más szemléletű emberekkel. Ennek hiányát főként az egyetemi éveim alatt éreztem.

Nagy családban nőttem fel, hála Istennek, ezért is sajnáltam, hogy az osztályfőnökünk nem tudott igazi közösséget formálni az osztályból. Persze ebbe a sajátos körülmények is közrejátszottak: elsősorban társaink társadalmi összetétele, családi háttere. Sokan ugyanis csak azért lehettek velünk,

mert más gimnáziumba nem juthattak be a származásuk miatt, a kötelező általános iskola után ki voltak rekesztve mindenféle állami oktatásból. Közülük többen nemcsak a tanulás, de a bentlakás lehetőségét is egyházunknak köszönhették: egyrészt a született vidékiek, másrészt a származási, politikai okból kitelepítettek. Minderről, a ma már ismert dolgokról, nem volt szabad beszélnünk egymás között, hiszen nem lehetett tudni, hogy van-e közöttünk esetleg besúgó. Talán ez volt az egyik oka, hogy a bentlakókat tudatosan féltették a bejáróktól. Kivételt képezett az a néhány tanulószobás osztálytárs, aki délután is találkozhatott a bentlakókkal. Voltaképpen csak a későbbi, főként a rendszerváltozás utáni érettségi találkozókra tudtam meg, hogy kinek a szüleit bántalmazták fizikailag, netán ölték meg, kinek a szülei voltak börtönben, internálva, kiket telepítettek ki, vagy kellett menekülniük. Biztos, hogy a vallásos nevelésünknek köszönhető, hogy talán egyikünk személyiségére sem nyomta rá a bélyegét a gyakran nagyon szomorú, sőt tragikus háttér.

Feltétlenül kiemelném tanáraink felkészültségét: dr. Szőke Pálma nővér német-, Tóth M. Lídia nővér orosz- és Kertai M. Augusztina nővér irodalomtanárunkat, akik a kötelező állami tananyagot kiegészítették értékes irodalommal, különösen Augusztina nővér, aki magyarságra és hazafiasságra is nevelt minket.

Iskolai élményeim között őrzöm a tanárok neve napjának a megünneplését, az érettségi előtti szalag feltűzést szentmise keretében vagy az érettségizők ballagás előtti szentmisenyolcadát. Szívesen gondolok vissza az évenkénti, az egész iskolát megmozgató közös kirándulásra Makkosmáriára, az osztálykirándulásokra, a remek hangulatú, idegen nyelven előadott amatőr színjátszásainkra és a tánciskolára – megjegyzem, hogy először csak mi, lányok táncoltunk egymással, majd a következő évben a pesti Piarista Gimnázium tanulói is részt vehettek. Ezek az alkalmak lehetőséget adtak arra, hogy diákkori ismeretségek révén hasonló gondolkodású emberek között barátságok kötődjenek és sok esetben házasságok szülessenek.

Szerettem a kék blúzós egyenruhánkat, ami megkülönböztetett más iskolák diákjaitól. Reggelente már a villamoson, majd a Hőgyes Endre utcában láttam, hogy ki az, aki a Patronába igyekszik. Nem viselhettünk nadrágot, csak a távolabbról bejáró tanulónak engedték meg télen, hogy útjukat az akkoriban fűtetlen járműveken hosszúnadrágban tegyék meg, de az iskolában azonnal át kellett váltaniuk szoknyára. Osztálykiránduláskor a buszban öltöztünk át. Tanáraink többségének szemében a szoknya hossza, a nadrág tilalma, a frizura milyensége erkölcsi kérdés volt. Jóval később, amikor tanárként térhettem vissza iskolánkba – testnevelésórákon is! –, a hosszú nadrág felett köpenyt kellett viselnem.

1976–1990 között testnevelő tanár voltam a Patrona Hungariae Gimnáziumban heti 30-34 órában. Vasárnaponként kosárlabda-mérkőzésekre, tornaversenyekre, sakkversenyre, atlétikai versenyre és hetente uszodába is vittem a tanulókat, főleg a bentlakókat, akiknek kevesebb volt a mozgási lehetőségük, mint a bejáróknak.

Tanárként igyekeztem a lányokat változatos sportos életre nevelni. A nyári szünetekben vízitúrákat szerveztem. Ebben nagy segítséget jelentettek a piarista és bencés rend csónakházai csónakok kölcsönadásával. Mindig velünk tartott a szerzetesi közösségek egy-egy tagja, aki szentmisékkal, valamint a tábortűz melletti lelki programokkal is gazdagította túráinkat. Abban az időben a tánciskolát a ferences és piarista gimnázium tanulóival közösen rendezték meg. Emlékezetem szerint a hittan oktatása akkor sem volt jól megoldva, bár a maguk nemében remek, nagy tudású, nagyon felkészült atyák oktatták a lányokat. Már több civil is tanított akkoriban, és a renchez tartozó fiatal nővérek megértőbbek voltak. 1980-as években már más volt a légkör a gimnáziumban, szabadabb, kevésbé merev lett az iskola szelleme.

A vallásom gyakorlása egyedül a pályaválasztásomnál okozott gondot, mert abban az időben pedagógusi pályára nem vettek fel katolikus gimnáziumból. Sikerült egy kis vargabetűvel 1964-ben felvételt nyernem a Testnevelési Főiskola levelező tanári tagozatára. Első tanári munkahelyem a volt álta-

lános iskolám lett. Mivel a családot ismerték – édesanyám napi áldozó, édesapám köztisztviselőben álló orvos, bátyám bencés szerzetes –, semmi bajom nem származott belőle. Utána a volt gimnáziumomban tanítottam. Majd a Kodály Zoltán Magyar Kórusiskolából mentem nyugdíjba 50 év munkaviszonnal és 40 év tanítás után. Mind a négy gyerekem egyházi iskolában érettségizett, és az összes unokám egyházi iskolába járt, a 6 lányunokámból öten a Patronába jártak-járnak, és a 6 fiúunokám közül ketten Pannonthalmán végeztek, egyikük pedig jövőre érettségizik ott. Az egész életemet végigkísérő barátaim jelentős része volt gimnáziumi ismerőseimből, illetve volt bencés diák férjem osztálytársaiból áll.

Mint nyugdíjas, segítem kis családomat (4 gyerek, 12 unoka, 4 dédunoka), és az egyházközségünk életében a mai napig aktívan részt veszek. Örülök, hogy két menyem szintén a Patrona Hungariae Gimnáziumban tanult, az egyik fiam állandó diakónus. Úgy érzem, hogy az a nevelés, amit a szüleimtől kaptam, és amit az egyházi iskolában eltöltött 4 év megerősített, egész életemre szól. Később tudatosodott bennem, hogy milyen érték volt az, hogy az otthon és az iskola azonos elveket és értékeket, világnézetet közvetített.

A volt osztálytársaimmal szoros a kapcsolat, egymás sorsáról tudunk, csupán ketten-hárman zárkoztak el kezdettől fogva, aminek az okát sajnos nem sikerült megtudnunk. A legutóbbi években előbb a Covid, de még inkább növekvő életkorunk ritkítja sorainkat, mégis rendszeres éves találkozóinkon (amelyek szervezését és a címek nyilvántartását kezdettől fogva rám bízta a lányok) – aki csak teheti – örömmel vesz részt, a fizikailag akadályoztatott, de lelkieken velünk tartókat viszont telefonon, néhányukat interneten vonjuk be körünkbe.

Mikoláné Ács Beatrix

középiskolai tanár

Patrona Hungariae Gimnázium,

1996

(of.: Zsendovits M. Anna nővér)

A nővérekről, akik minket tanítottak és neveltek, nem születtek legendák. Nem vittek végbe lélegzetelállító csodákat. Józan, okos, erős hitű szerzetesek voltak. Isten emberei.

1996-ban érettségiztem a Patrona Hungariae Gimnázium 4. B osztályában. Osztályfőnököm és prefektám Zsendovits M. Anna nővér volt. Bölcsésztanári diplomámat az ELTE-n szereztem. 2001 óta középiskolai tanár vagyok, Keszthelyen az Asbóth technikum oktatójaként dolgozom: magyar nyelv és irodalom tantárgyat tanítok, osztályfőnök vagyok, a közismereti munkaközösség vezetőjeként tevékenykedem. Házasságban élek 2000 óta, két gyermekünk van: Máté fiunk és Klaudia lányunk.

A pedagóguspálya iránti elkötelezettséget, a szakképzésben végzett oktató-nevelő munka szándékát, a stabil értékrendet, a határok és keretek közötti élet igényét, a család megtartó erejébe vetett bizalmat, a boldog párkapcsolatra törekvést a szülői házból hozom. Hogy mit tett hozzá ehhez a Patrona és a Miasszonyunkról nevezett Szegény Iskolanővérek (akiket ma már Boldogasszony Iskolanővéreknek neveznek)?

Megtanultuk, hogy a lázadozás nem visz előre, de az igen, ha a feladatainkat és a kötelességeinket a legjobb tudásunk szerint igényesen végezzük

el. Megtanultuk, hogy tartalommal töltsük meg a perceket, mert az idő, amit az Úr adott, minden pillanatában értékes. Megtanultuk, hogy a közösségi élet lehet konfliktusos is, de a működéséhez félre kell tenni a személyes ellenszenvet, hogy együtt valami nagyszerűt, értékeset hozunk létre, hogy a közösség egységben mindig nagyobb tud alkotni, mint az egyének külön-külön. Megtanultuk, hogy először magunkkal szemben támasszunk elvárásokat, a többi meg majd alakul. Megtanultuk, hogy mindig tegyük meg, ami tőlünk telik, aztán a Jóisten is hozzáteszi a magáét, és azt is, hogy bizony vannak olyan élethelyzetek, amikor mást nem tudunk tenni, mint ráhagyatkozni az Úrra.

Felelősséget róttak ránk a tanáraink azzal, hogy meglátták a bennünk rejlő lehetőséget, és annak kiteljesítésére ösztönöztek minket. Felelősséget kaptunk, hogy a Patronában felnevelődve a hitet, amelyben ott erősödünk meg, növeljük magunkban és a világban.

Rendkívüli emberekkel – szerzetesnővérekkel, tanárokkal, lelki vezetőikkel, papokkal – találkoztunk. Ittuk a szavaikat. Minden lelkigyakorlat, hittanóra, irodalomóra, latinóra, matekóra, fizikaszakkör, kémiaóra benne van a szívünkben. Felkészült és igényes lelki vezetők tartottak nekünk lelkigyakorlatokat: Barsi Balázs atya, dr. Turay Alfréd atya, Várnai Péter atya lelkigyakorlataiból mind a mai napig forrásozunk.

Irodalomóráimon az erkölcsi dilemmát, amit egy-egy dráma, regény vagy novella felvet, nem tudom más szavakkal közvetíteni egy-egy újabb generációnyi diák számára, mint ahogy azt Locker M. Margit nővér tette ezelőtt harminc évvel. A Rómeó és Júlia, a Szondi két apródja problematikája nem relatív, és nem más egy szerzetesi iskolában, mint egy világi iskola szépész-rendész osztályában. Osztályfőnöki teendőim során a gyerekek nehézségeinek megoldásában, a velük való foglalkozásban Anna nővér, Beáta nővér, Caritas nővér, Eszter nővér, Gábor bácsi, Georgia nővér tananyagon messze túlmutató mondatai, Mezei Klári néni matekóráinak vasfegyelme is fel-felrémlenek. Az a magas színvonalú oktatás, az a szeretet

és az a személyes törődés, amit az elkötelezett iskolanővér adhat, nem más – nem lehet kevesebb ennél az, amit egy világi iskola elkötelezett világi pedagógusa kell, hogy adjon. Az, hogy nagyon sokat kaptunk, követeli tőlünk, hogy továbbsugározzuk életszentségre törekvő tanáraink ragyogását.

Gimnazistaként megéltem, hogy a patronás szigor, a nővérek következetessége a velem szemben támasztott elvárások életem tartófalai – ezeknek a falaknak az Úristen az alapja. Életem minden szegmensében próbálok teljesen jelen lenni, a tőlem telhető legjobbat nyújtani, de az évek során megtanultam, hogy nem kell tökéletesnek lenni, elég, ha elég jó vagyok, hogy magamnak is meg kell tudnom bocsátani és magamat is el kell fogadni.

Legfőbb hivatásom az anyaság. Két gyermekünket hitben neveljük. Katolikus iskolába írtuk őket, fontosnak tartottuk, hogy ne csak a család felől erősödjének abban az értékrendben, amit mi mutatunk számukra, de a kortárs közösségben is olyan helyen nőjenek föl, ahol ott lóg a falon a feszület. Veszteségeimben azt éltem meg, hogy az Úrba vetett hit, az örök életbe vetett remény a lehető legtöbb, amit gyermekeinknek adhatok. Férjemmel törekszünk arra, hogy szeretettel és következetességgel határokat szabjunk számukra, ezáltal biztonságot adó keretek támogassák személyiségük kiteljesítését. Házasságunkat általános iskolai diákszerelemből lett kapcsolatból kötöttük. Férjem mellett megtapasztalom nap mint nap, hogy az őszinteségen alapuló kommunikáció, a bizalom felemel, hogy az elfogadásban önmagam lehetek, így tudok kiteljesedni. Megtapasztalom, hogy felszabadító, amikor a másik felem a jót látja bennem, így válok magam valóban jobbá mellette. Férjem is hívő családból érkezik, ugyanabba az irányba tekintünk és ugyanazok a válaszaink gyermekeink kérdéseire – különböző személyiségeinken átszűrve.

Igyekszem alázatos lenni, hitelesnek maradni, a hitemet megélni, szeretettel nevelni példával és személyiséggel mind a családomban a gyermekeinket, a keresztyermékeinket, az unokahúgainkat, mind pedig a munkám során a tanítványainkat.

dr. Nyisztor Zsolt

*a Ciszterci Rend Nagy Lajos Gimnáziumának
igazgatója*

Ciszterci Rend Nagy Lajos Gimnázium,
2005
(of.: dr. Orovicza Márkné)

Pécsett érettségiztem 2005-ben, abban az alma materben, amelynek most a vezetői feladatait láthatom el. Osztályfőnököm dr. Orovicza Márkné tanárnő volt.

Az első szerzetesi osztállyal párhuzamosan egy úgynevezett világi osztályban tanulhattam négy éven keresztül, azonban a hittanáróm dr. Arató Miklós Orbán atya, a kollégiumi nevelő pedig Marosi György Cézár atya volt. Úgy gondolom, a gimnáziumi évek minden fiatal formálódó személyiségének a meghatározó időszakát jelentik. Így számomra is egyértelmű útmutatást jelent a mai napig mindaz, amit abban a négy évben kaptam. A gimnázium közösségén belül számomra nagyon meghatározó volt a cserkészlet. A 47-es számú Szent László király cserkészcsapat tagja voltam. Az iskolával és a cserkészcsapattal való kapcsolat olyan mély volt és maradt, hogy gyakorlatilag folyamatosan megtartottam a személyes kapcsolatot az intézménnyel, és mind cserkészvezetőként, mind fiatal pályakezdő tanárként a gimnáziumban kerestem és találtam feladatot magamnak.

Orbán atya hittanóráin gyakran került szóba az ő gyerekkora, hivatása, majd később a háborús emlékei, amelyek minden alkalommal a hitbéli

hűségéről, az Istenbe vetett hitről és hazaszeretetről tanúskodtak számomra. A hadifogságban átélt bajtársi élmények és titokban celebrált szentmisék történeteire máig emlékszem. A kollégium és az iskola számos olyan élethelyzetet teremtett, ahol az egyenességet, az őszinteséget és az igényességet várták el tőlünk folyamatosan. Az egészen apró dolgoktól kezdve, mint a szobánk rendje, vagy a füzetünk tisztasága, egészen a közös szentmiseszolgáltatokig, ahol az akkori könyvtárban rendszeresen ministráltunk néhányan és részt vehettünk az esti zsolozsmákon is.

Orbán atya szigorúsága, egyenessége és kedvessége meghatározó légkört teremtett körülötte, bár még a kollégák is egy picit tartottak tőle, mégis szívesen tartózkodtunk a közelében. Emlékszem egyszerű és jól érthető prédikációra, amelyek azonban igen nagy mélységeket öleltek fel. Az is tisztán él bennem, amikor az egyik veszélyes szekta (scientológia) szólított meg, és kérdéseimmel a ciszterci atyákhoz fordultam, akik nagyon gyors és hathatós segítséget adtak abban a helyzetben, amely akkor számomra óriási nehézséget jelentett.

Később megtapasztaltam, hogy cserkészvezetőként, majd fiatal tanárként is bizalommal és szeretettel fordultak felém, támogatva, segítve az első lépéseimet a pedagóguspályán. Az alapos, igényes, fegyelmezett munkára szüleimtől kaptam a meghatározó indítást, azonban az iskola értékrendjével és a cserkészzel ez egyértelműen további támogatást kapott. El kell azonban mondanom, hogy ebben nemcsak a ciszterci szerzetesek, hanem az iskola akkori tantestülete is egységes volt. Mindannyiunktól magas szakmai színvonalat, igényes, fegyelmezett munkát vártak el. Utólag úgy gondolom, meghatározó volt számomra az iskola vallásos karaktere. Ez egybecsengett az akkori plébániai ifjúsági közösség és a cserkészlet szemléletével, így azt kell mondanom, hogy az engem ért hatások egyfelé tereltek és erősítették bennem a formálódó vallásos értékrendet.

A gimnázium oly mértékben meghatározó volt a számomra, hogy nem is volt kérdés, ha csak lehet, itt szeretnék én is dolgozni, tanítani. A cserkészlet

erős köldökszinórként maradt meg, mivel az évek során rajvezetője, majd később csapatparancsnoka is lettem az iskola cserkészcsapatának. Miután megkaptam a diplomámat, nagy szeretettel és bizalommal várt egykori iskolám, ahol kezdetben kollégiumi nevelőként, majd szaktanárként, osztályfőnök-helyettesként és osztályfőnökként is dolgozhattam. Később, amikor munkaközösség-vezető, igazgatóhelyettes, majd igazgató lettem, minden korábbi élményem egy kicsit átértékelődött, és mintha a helyére is került volna. Itthon vagyok, és most, amikor egy-egy rendezvényt, ünnepséget vagy az iskola lelki életét alakítjuk, elmondhatom, hogy az elmúlt 30 év iskolai története az én személyes történetem is. Az iskola egykori nagyjai, szerzetesei és tanárai az én tanáraink, az én nevelőim is voltak. Az iskola emlékei az én személyes emlékeim is. Érdekes és kicsit néha furcsa is talán ez, hiszen biztosan a saját személyes tapasztalataimon keresztül szemlélem az iskola eseményeit is. Sok öregdiák egykor iskolatársam vagy tanítványom, és számos ciszterci szerzetes a munkatársam volt, akivel együtt kerestük a krisztusi utat a fiatalok nevelésében. Éppen ezért számomra a Ciszterci Rend Nagy Lajos Gimnáziuma nem EGY Iskola, hanem AZ iskola. Ma a keresztény értékek elfogadottsága és a szerzetesi eszmény nagyon sok támaszt kap, ennek ellenére úgy gondolom, mindaz az érték, amit a szerzetes iskolák képviselnek, a kereszténység túlélésének a zálogát jelentheti. Fontos felismernünk az idők jeleit, összegyűjteni a hitüket megélő és szakmailag igényes tanárokat, és velük együtt őrizni a lángot, amit kaptunk, ápolni és továbbadni a következő generációnak.

Pethő Csilla

tanár, Patrona Hungariae

Svetits Gimnázium,

1988

(of.: Bácsay M Jozefina 84–86, Pálinkásné Berényi Éva, Vargacz M. Krisztina 87–88)

1984-től 88-ig jártam a Svetitsbe. Ami innen úgy tűnik, a kommunizmus végvonaglásának ideje, de ott és akkor ennek még semmi jelét nem adta. A működő nyolc katolikus gimnázium, mint egy-egy adag só, volt hivatva ízesíteni az egyházat. Én is egy Tokajba kiránduló, és ott a misén szolgálatot tevő osztály kapcsán találkoztam az iskolával, ahogyan később mi is jártuk az országot a falvakban, tanúságot téve arról, hogy a bérmálás nem a hitehagyás szentsége. A gimnáziumban láttam magam is először olyanokat, akik elmúltak 12 évesek, de még nem töltötték be a hatvanat, és komolyan gondolják a hitüket. (A 6-7 napos tanulmányi kirándulások során Magyarország minden táján jártunk, úgyhogy ma is tudom, mi a késő-román koragót, és hol vannak római romok.)

Az evangelizáción túl az alma materem egyértelműen a közösséget jelenti a számomra. Mert a gimi elhagyása óta is erős igényem van a kommunikációra. Ez az igényem tartott meg engem, és vezetett el sok olyan közegbe, ami nem hagyott megelégedni a felszínnel. A 35 éves találkozóm minden hamis nosztalgia nélkül éreztem úgy a misén, hogy a MI, az összehasonlíthatatlanul más és több, mint az egyes emberek összessége. A fogyatékos gyermekek nyaraltatásából származó közösségem is az iskolából indult.

A közösségen kívül rengeteget tett hozzá az iskola az egyéni fejlődéséhez is. Azzal, hogy azt éltem meg, hogy az Isten szemében a diák és a tanár között nincs különbség. Mindkettő egyformán esendő és egyformán kedves az Úr előtt. Ha rosszabb jegyet kaptam, tudhattam, hogy az a készületlenségem eredménye, és nem azé, hogy egy kettes rendű ember vagyok. A lelki programok, közös imák lehetővé tettek egy más viszonyítási alapot. És igen, van olyan tanárom, akinek a gesztusai 35 év után is tetten érhetők a mozdulataimban.

A következő alapélményem a közösség sokszínűségéből fakadó intellektuális kíváncsiság. Hihetetlen nagy élmény volt számomra, hogy a számos különféle tehetség, a különféle vesszőparipák hogyan keltik fel a többiek figyelmét is az adott terület iránt. Ahogyan Zita rajzolt, Totyi énekelt, Dusi magyarázta a matekot és a fizikát, Éva rózta a köröket a sportpályán és ahogy Judit bánt az idővel (a teljesség igénye nélkül), az rendkívül inspiráló volt számomra. Egy-egy jó könyv is körbejárta az egész osztályt.

Életem további része is összeforrt az iskolanővérekkel. A debreceni tanítóképző után a rendszerváltáskor újrainduló szegedi iskolába kerültem, ahol pályakezdőként is „szaktekintélynek” számítottunk. Bár tanítási tapasztalataink nem volt, azt tudtuk, hogyan működik egy katolikus iskola. Gyönyörű hősi korszaka volt ez az iskola születésének, az erős közösség létrehozásának, a pedagógiai műhelykísérleteknek és a szülői közösség csodájának.

Húsz év Szeged után most a Patronában tanítok. A hősi korszaknak talán vége. Az állam és az egyház viszonya más dimenzióba került, de az iskolanővéri karizma és a hűség továbbra is itt tart engem.

Összefoglalva: a gimnáziumom nagyon erős hatással volt az életemre. A később szerzett barátaim jó része is szerzetesi iskolába járt. Harmincéves tanári pályám során még nem tanítottam nem rendi fenntartású iskolában. A fiaim Pannonhalmára járnak, mert a tapasztalt jót nekik is szeretném. A férjem a „pestipiarba” járt. Lehet, hogy ez így nagyon belterjes, de ez egy kis ország.

Tubolyné Paragi Beatrix

tanító, hitoktató

Patrona Hungariae Gimnázium,
1992
(of. Zsendovits M. Anna nővér)

1 Kor 4,7 Mid van, amit nem kaptál?

Egy ideig azt gondoltam magamról, hogy a dolgaim azért mennek olyan szépen, mert... s ide változatos befejezéseket gondoltam. Aztán sokat tisztult a kép, és a sorok egyértelműen Istenre mutatnak. Mindent neki köszönhetek.

Tubolyné Paragi Beatrix, Betti vagyok, Zala vármegyében élek egy alig 260 lelkes kis faluban, gyönyörű természeti környezetben. 1992-ben érettségiztem a Patrona Hungariae Gimnáziumban, Budapesten. Zsendovits M. Anna nővér első osztályába jártam, kollégista voltam, az első két évben Ulrik M. Monika nővér volt a prefektánk/kollégiumi nevelőtanárunk.

Egy vallását gyakorló családba születtem, amit nagyon köszönök a Jóistennek. 1988-ban felvételt nyertem a budapesti Patrona Hungariae Gimnáziumba, ami az akkor működő nyolc egyházi gimnázium egyike volt. A vidéki lány a fővárosba került, majd érettségi után Szekszárdra, főiskolára, ahol tanítónő és hitoktató végzettséget szerzett, és kezdett neki a nagybetűs életnek – visszatérve szülőfalujába. Huszonkét évesen férjhez mentem, aztán született négy gyermekünk. Tizenegy évet voltam velük odahaza, azóta tanítok a szomszéd falu kisiskolájában (egykori iskolámban), és képzem magam. Az idén mesterszakot végeztem hittanár-kollégiumi nevelőtanár szakon.

A gimnáziumi évek az egész eddigi életemet meghatározták. Egyke gyerek vagyok, de már nagyon hamar eldöntöttem, hogy nekem sok gyerekem lesz, mert én testvér nélkül olyan magányosnak érzem magam. Minden gond nélkül megadta Isten a nagycsaládot és egy olyan férjet, aki szintén négygyermekes családból jön, és igazi ajándéknak tekinti az életet. A templomba járás, a vallásunk gyakorlása soha nem volt kérdés. A gyermekeinket sem kellett kényszeríteni, belenevelődtek a hitéletbe. Most viszont már felnőtt érettséggel dolgoznak a saját vallásosságukon.

Az iskolában nagyon jó társaságra, barátokra leltem. Olyan szálak fűznek össze bennünket, amelyek nagyon megtartanak.

Isten nagyon a tenyerén hordozott az eddigi életem során. A szakmám a hivatásom, nagyon szeretem csinálni. A férjem 27 éve a társam. A gyerekeink nagyon sok örömmel ajándékoztak meg bennünket és egymást is életük során. Nagyon szeretem Zalát, a környező településeket, az országomat. Sokszor foglalkoztatott, mi lesz, ha nehezebb életszakaszba érek, tudok-e hű maradni Istenhez, és ezáltal hiteles leszek-e mint hitoktató, vallását gyakorló keresztény.

2022 decemberében a legkisebbik lányunk egy hónappal a 18. születésnapja előtt hasnyálmirigy-gyulladással kórházba került. Több hetet követően sem tudták a gyulladás okát megállapítani, sem azt megszüntetni. Így bélszondát kapott, mert már kórosan sovány lett. Érettségi előtt állt. A tanulást elengedtük, a gyógyulásra kellett koncentrálni. Egy lelki hullámvasútra kerültünk. Minden nap látogattuk a kórházban, közben munkahely, és én a mesterszakot is végeztem. Nagyon sokan imádkoztak értünk. A patronás levelezőlistára küldtem a történetünket, az egykori osztálytársaim, nővérek imáikban hordozták. A gyerekeink is izzították a közösségeiket, és tudtam, olyanok is kérik Istent lányunk gyógyulásáért, akik nem is ismernek, csak eljut hozzájuk a hírünk. Az egyetemen is folyamatos érdeklődés kísérte a kálváriánkat. Aztán Pécsre vittük a lányunkat, ahol nem lettek okosabbak az orvosok, de a bélszondát kivették, elkezdték a táplálást, amire

addig mindig gyulladással válaszolt a szervezet. S láss csodát: azóta ugyan szigorú diétával, de tud enni. Eredményekre várunk, genetikai vonalon. De Kata köztünk, velünk van. Leérettségizett. Gyógytornásznak készül.

Nehéz megtapasztalása volt Isten végtelen szeretetének ez a betegség. A hit, a fegyelmezettség, az összetartozás érzése a családdal, az ismerősökkel sokat adott, megtartott. Sokszor éreztem, hogy mások bizalommal fordulnak hozzám a nehézségeikben, most rajtam volt a sor, nekem kellett támasz. Nem könnyű kérni. Istentől sem. Elfáradt a lelkem a megpróbáltatásban, de most voltam egy lelkigyakorlaton, ami ismét feltöltött, erősített rajtam. A közös ima – legyen az rózsafüzér, szentségimádás, éneklés – nagy öröm számomra. Ebből tudok a legjobban töltekezni. A Patronában ezeket az alkalmakat mindig igényesen, nagy körültekintéssel végezték velünk a nővérek.

A szüleimtől kapott alapokat vallási, emberi vonatkozásban is megerősítette a Patrona. A barátaimat, az engem körülvevőket jól megválogatom, keresem a példaképeket, akiktől tanulhatok. Úgy érzem, abban vagyok más, több az állami iskolákban érettségizetteknél, hogy egy kolostor védő falai közt, nővérek életét látva töltöttem el életem meghatározó időszakából négy olyan évet, amely kitörölhetetlen élményeket, barátságokat, tapasztalatokat, számomra pozitív vallási élményeket adott. Nem érzem, hogy vargabetűket írtam volna le az életem során. Ami nagyon fontos elhatározás volt, arra tudatosan készültem, és sikerült is megvalósítanom – de tudom, ez nem az én érdemem, mert nincs semmim, amit nem úgy kaptam a Teremtő Istentől.

prof. dr. Máté-Tóth András

*teológus, valláskutató, az SZTE egyetemi tanára,
a Pécsi Egyetem magántanára, az MTA doktora*

Budapesti Piarista Gimnázium,
1975
(of.: Vízvári László)

Eleven emlékek

A Mikszáth tér még bozótos volt, a környék lepusztult, a Múzeumkert vadregényes, az iskola épülete és termei elviselhetően kopottasak. Mindez csak így, visszanezve érdekes; akkor, amikor a pesti piárban zsbongtunk, hármával szedtük a lépcsőket, tolongtunk a szűk folyosókon vagy szorongtunk a tanteremben, hogy kihívna-e felelni, ez mind egyáltalán nem számított. Az a sulis a mi sulink volt.

1975-ben érettségiztem Vízvári László osztályában. Nem felejttem el az első napot, amikor az érettségi tablók előtt álldogáltunk, és egy nagyon fura fejjű tanár képén mosolyogtunk: hosszú orr, kicsi szemek, ősrégi szemüveg és hatalmas homlok. Aztán még aznap belépett az osztályba ez a fura fejű figura, és lett négy évig az egyik legnagyobb hatású tanárom. A Jelkó. Olyan magyar- és hittanórákat tartott, hogy elfelejtettünk jegyzetelni, mert csak hallgattuk, hallgattuk. Hosszú léptekkel róta a köröket a két padsor között. Bennünket tanított, de mintha ő maga is elmerülve töprengett volna, hogy miként fogalmazzon meg valamit, hogy magyarázza el többször is a finomabb belátásokat. Nem az érdekel, mondta, hogy tudják-e, mikor született Petőfi, hanem az, hogy felismerik-e, hogy egy vers jó-e vagy sem. Az iroda-

lom- és a nyelvtankönyveket, mondta, nem kell cipelniük az órákra, csak jegyzetfüzetet hozzanak. Az irodalmi önképzőkörben sokat dolgoztunk együtt, gyakran lehettem a szobájában. Mintha csak könyvek lettek volna, bútorok nem is. Jelenits maga volt a figyelem; ha a kezébe vett egy kötetet, általában az eredeti nyelven, valami mágikus módon én is kapcsolatba kerültem a könyvvel.

Volt közöttünk egy feszültség. Én akkor vonódtam be Bulányi György, a kereten kívüli piarista szerzetes lelkeségi mozgalmába. Nem szerette ezt a mozgalmat, felszínesnek, hőzöngőnek tartotta. És nem szerette azokat a dalokat sem, amik rengeteget jelentettek nekem. Egyszer nagyon megsértődtem, amikor azt mondta, ezek amolyan vallási sanzónok. Szíven ütött ez a becsmélő lenézés. Jekló nem volt tökéletes, de meghatározó volt. A tanárain többsége igazi egyéniség volt. Voltak szadisták, akik úgy gondolták, hogy a diákot meg kell törni, hogy képes legyen alázattal befogadni a tananyagot. Voltak apai atyák, akikről leritt, mennyire szeretnek bennünket. Voltak távolságtartók, akik néha elárulták az egész életüket meghatározó sérüléseiket. És voltak, akik félreérthetetlenül kinyilvánították, hogy az egyház Magyarországon nem szabad, hogy az állam és a püspöki kar közötti jó viszony egyszerűen hazugság. Ezek az egyéniségek mintegy rám bélyegeztek valamit önmagukból, sőt inkább abból, amit tanítottak. Kemény évek voltak, egyértelmű azonosulásokat tettek lehetővé. Bármilyen személyiségek is voltak a tanárain és azok is, akik nem tanítottak, de szakkörökön, túrákon megismerhettem őket, mindre jellemző volt: életük az iskola, a diák, a nevelés. A rendház az iskolában volt, az iskola a rendházban. Csak egy lengőajtó választott el bennünket. Bekopogtathattunk bármikor bármelyik tanárunkhoz. Lehet, hogy nem lelkesen, de mindegyik fogadott, ma úgy mondanánk, megkérdőjelezhetetlen prioritást élveztünk számukra.

A lelkeségi mozgalom imádságai és titkos szentmiséi sokkal többet jelentettek nekem, mint a heti kötelező misék. Még inkább elidegenítők voltak a reggeli misék, amiket az atyáknak kellett mondania. Latinul, és mindig

kellett egy ministráns, aki mondja a válaszokat. Be voltunk osztva, egy-egy reggel 3-4 misét is végigasszisztáltunk. Nem sok köze volt ennek a valláshoz, a kereszténységhez – akkor. Mára úgy gondolom, igazuk volt. Nem a megszépítő messzeség miatt, hanem azért, mert a teológiai és vallástudományi kutatásaim alátámasztják, hogy a rutinizáció a vallás és a hit átörökítésének egyik titka. Mint a reggeli ima, amit minden reggel elmondtunk a kápolnában, ez nem volt kötelező. De úgy bevésődött, hogy minden reggel elmondom: „...tiéd az éjszaka és tiéd a nappal ... a te irgalmas szereteted ragyogjon mindig fölöttem...”

Talán a legfőbb örökségem, amit a piárból kaptam, és amiben egybeöt-vöződik a tanulás, a túrák, a vallási gyakorlatok, az elégedetlenség. Magammal, a tudásommal, a hitemmel, a társadalommal szembeni alapállás, hogy mehetne jobban is, menjen is jobban. Az egyik lépcsőfordulóban egy Sík Sándor-versszak volt márványba vésve: „ne hagyj Uram megülednem, sem eszmében, sem kényelemben”. Ha hálát adok a piárért, akkor a legnagyobb elfogódottsággal ezért tudok hálát adni. Ezt próbáltam kifejezni ezzel a rövid szöveggel. Lehetett volna jobban is.

prof. dr. Pálincás József

*atomfizikus, egyetemi tanár,
a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja,
2008 és 2014 között annak elnöke*

Kecskeméti Piarista Gimnázium
és Diákotthon,
1971
(of.: Zárday Tamás)

A Kecskeméti Piarista Gimnázium és Diákotthon a szellemi élet felé fordulásom meghatározó intézménye. Egy kis faluban jártam általános iskolába. Abban a közösségben az 1960-es években is meghatározó volt a római katolikus vallás. Az iskolai hittant tanító Ferjentsik Ferenc káplán (korábbi piarista diák) a hittanon és személyes példán keresztül átadott egy általános szemléletet, világlátást, valamint a műveltség és a tudás iránti igényt is. Szüleimet meggyőzte, hogy taníttassanak a Kecskeméti Piarista Gimnáziumban, engem pedig felkészített a gimnáziumi és kollégiumi életre.

Ma is emlékszem a felvételi beszélgetésre. Sok év távlatából visszatekintve ma úgy tudom megfogalmazni, hogy nem elsősorban az ismeretekre voltak kíváncsiak, hanem a szellemi, lelki, intellektuális irányultságra. Segítettek a szülőknél a döntésben, hiszen akkor a szerzetesi iskolákban tanulás a szülőnek – az én szüleimnek legalábbis – jelentős anyagi terhet is jelentett, és persze távolságot – fizikait és szellemi is – a megszokott környezetetől.

Az iskola értékrendje, szellemissége már az első hetekben nyilvánvaló volt számomra, meghatározóan a tanárok személyisége, az iskolai és a kollégiumi élet szervezettsége, nevelésre irányultsága miatt. Az iskolának

és a kollégiumnak határozott, mégis a szabadság értékét felmutató rendje volt. Nyilvánvaló volt számomra, hogy csak úgy tud működni az iskola és a diákotthon, ha tiszteletben tartjuk a kereteket. Ez önmagában következetességre, a hatékony működést elősegítő rendre, észszerű fegyelemre, az egymás iránti megbecsülésre, a társaink segítésére nevelt.

Tanáraink megbecsültek minket, mi is őket. Szigorúak voltak? Nehéz általános állítást megfogalmazni. Nyilván mindannyian úgy éreztük, hogy voltak szigorú és kevésbé szigorú tanáraink, de akkor és most visszatekintve is mindent észszerűnek, a diákok érdekében valónak érzek. Az iskola, a diákotthon és tanáraink a rendet, a szellemi igényességet nem kikényszerítették, hanem megteremtették a viselkedésükkel, a következetességükkel, a példaadásukkal. Mi, diákok nagyon különbözők voltunk, ahogyan a tanáraink is. Egy fél év alatt mégis észszerűen egységes és együttműködő közösség jött létre. Ők megismertek minket, mi megismertük őket. Nem a hibáinkra vagy a hiányosságainkra figyelték – noha ezek voltak bőven –, hanem arra, hogy segítsenek minket, hogy sokat tudó, művelt, becsületes és jó emberek legyünk.

Egy aprócska, de számomra ma is élénken elő emléket hadd osszak meg itt, nem elsősorban az élmény, hanem a tanulása miatt. Az első, legfeljebb a második hónapban történt, hogy – a megszokott rend szerint – rám került a sor, hogy az ebédnél kimenjek a levesestállal, hogy hatunk számára elhozzam a levest, amelyből aztán mindenki szedett, mint otthon. Volt a levesestál alatt egy tányér, azt is hozzáfogtam. Az ételosztó talán egy kicsit mérgelesen is megkérdezte, hogy „a tányért miért hozta ki?” Az ebédnél velünk lévő – kollégiumi nevelőtanáraink, vagy az őket helyettesítő tanárok velünk ebédeltek, részben természetesen azért, hogy felügyeljenek, részben az így volt természetes – matematikatanárom válaszolt: „Azért, hogy ne süsse meg a kezét.” Nem mondtam, hogy nem azért, de egy életre megjegyeztem, hogy nem azt kereste, hogy valamit miért csinálok „rosszul”, hanem azt, hogy mi lehet az észszerű oka a cselekedetnek.

Tanáraink döntő többsége nem csupán jó szaktanár, hanem nagyon művelt, széles látókörű ember volt, lenyűgöző és inspiráló szakmai tudással. Természetes volt, hogy a tankönyvek tartalmán túl – kinek-kinek igénye és képessége szerint – sokat felmutattak a szakterületek szinte végtelen lehetőségei közül. Az egyik hittanárunk egyetemi szintű filozófiaórákat tartott, teológia, etika, esztétika egyaránt szerepelt. Aquinói Szent Tamástól Teilhard de Chardinén át Karl Rahnerig, de Immanuel Kant, Arthur Schopenhauer vagy Soren Kierkegaard is említésre került. 1969–71-ben a magyar irodalom tantárgyban nálunk szó volt Németh Lászlóról, Nagy Lászlóról, Juhász Ferencről és Pilinszky Jánosról is. Történelemtanáraink bármelyik egyetem előadói lehettek volna. Nem tudom, és sajnos már ellenőrizni sem tudom, hogy olvasták-e, hogy mi volt az akkori „Nemzeti Alaptantervben” – már ha volt olyan akkoriban –, de abban biztos vagyok, hogy nem azt lapozgatva készültek az óráikra. A fizikatanárom egész napját a kísérletek előkészítésével és a szakkörrel töltötte. Nyelvtanáraink szinte bármely világnyelvet megtanítottak, délután, bérmentve. Igaz, csak azok mehettek délutáni különórákra, akik a kötelező tárgyakban jól teljesítettek. Matematikatanárom (álljon itt a neve: Helyes László) emberi, tanári nagyságát talán a legjobban az mutatja, hogy másodikos koromban a keresztnemem magyar nyelvben nagyon elterjed formáján szólítva azt mondta: „Az iskolai matematika-szakkör már nem nyújt neked eleget, menj el a városi szakkörre, ott egy nálam sokkal felkészültebb matematikus (Kalmár Sándor) matematikatanártól sokkal többet tanulhatsz.” Azt hiszem, örökre példát mutatott ezzel számomra.

Sok, szinte valamennyi tanárunknak volt „hobbija” (gyalog-, kerékpár- és vízitúrák, vitorlázás, fényképezés), amivel nagy örömmel ismertetett meg minket, mi pedig örömmel vettünk részt ezekben. Az órai oktatás hatékonyságát nem megkérdőjelezve, azt azért nem merném teljes biztonsággal állítani, hogy az etika gyakorlatából a tanórán többet tanultunk, mint a sok-sok kirándulás esti beszélgetéseiben.

Minket ott becsületes munkára neveltek. Elsősorban szellemi munkára, de muszáj elmondanom ebben a visszatekintésben, hogy arra is, hogy megbecsüljük és tisztelettel tekintünk minden munkára. A Kecskeméti Piarista Gimnáziumnak volt – most is van – egy csónakháza és szálláshelye Tiszaugon. A csónakoktól a szálláshely berendezéseiig (vaságyak) szinte mindent magunk készítettünk, együtt dolgozva a tanárainkkal. Mi újítottuk fel és helyeztük vízre a csónakokat, magunknak főztünk, és persze úgy hagytuk ott a túrák után a csónakházat, ahogyan találtuk, rendben. Május és június szombatjain gyakran kerékpároztunk Tiszaugra. A javítás, karbantartás után evezés, csónakcipelés, főzés és esti beszélgetés, vasárnap reggel szentmise, evezés – csónakok vissza rendben a helyükre, aztán harminc kilométer kerékpárral vissza Kecskemétre. Szent-Györgyi Albert mondta, hogy az angliai „college”-okban az ismeretek átadásán túl az életre készítik fel a diákokat. Ezt tették a szerzetesi iskolák is, amikor én diák voltam, igaz, én csak arról tehetek tanúságot, hogy a Kecskeméti Piarista Gimnázium és Diákotthonban ez így volt. Az iskola nevében azért hangsúlyozom a diákotthon szót, mert a nevelésnek, az oktatásnak ezek éppoly fontos színhelyei voltak, mint maga az iskola. Meg kellett tanulni az együttélés szabályait, mások igényeinek, érdekeinek tiszteletben tartását, az egyéni és a közösségért való felelősséget.

A fentiek rávilágítanak arra, hogy mi mindent kaptam én az iskolámtól. A szakmai tudás és igényesség mellett a következetességet, a rend szeretetét és tiszteletét. Nem voltunk „versenyistálló”, de a munka, a teljesítmény elismerése olyan természetes volt, mint a levegővétel. A kollégium és a sok-sok nyári program pedig elmélyítette a létrejött barátságokat. Ez az egészséges világkép, a munka és a természet szeretete, a szellem, a lélek és a test egyensúlya biztosan hozzájárult mindenhez, amit életem során eddig tettem.

Mennyire volt ez kapcsolatos a hittel, ami az ottani nevelést átszötte? Jelentős mértékben, és éppen azért, mert mi ott a hitéleti nevelést olyan természetesen kaptuk, mint más tárgyak tananyagát vagy éppen a minden-

napi étkezést. A hitbéli nevelés nem volt erőltetés – ha tetszik indoktrináció. Természetes volt, vitázni is lehetett, nem „belénk verni” akartak valamit, hanem megmutatni, hogy a hit – amivel ott soha senki nem kérkedett, nem tekintette alsóbbrendűnek azokat, akik nem voltak hívők, azaz nem alakított ki felsőbbrendűségi tudatot sem – jobba teszi az életünket, az egyéni és a közösségi életet egyaránt.

Az iskola nyílt szelleme számomra nagyon sokat adott. Tekintve, hogy sok minden érdekelt – latin nyelvből, magyar irodalomból, matematikából és fizikából egyaránt részt vettem országos versenyeken –, viszonylag későn döntöttem el, hogy a fizikus kutatói pályát választom. Más pályákkal is kacérkodtam. Az igaz, hogy a tanáraim elég világosan utaltak rá, hogy vannak egyetemi szakok, ahol 1971-ben nem volt jó ajánlólevél az egyházi gimnáziumi érettségi. Végül a fizikusi pálya mellett döntöttem. Ott semmilyen hátrányt nem jelentett, hogy egyházi gimnáziumban érettségiztem. Az viszont előnyt – már a sorkatonai szolgálat során is –, hogy négy évig 5.45-kor keltem, és nem ijedtem meg semmilyen feladattól és munkától, következetesen végigvittem, amibe belefogtam.

Az én korosztályomban az egyházi iskolákban érettségizettek, amikor ezt megtudták egymásról – már ha korábban nem ismerték egymást –, éreztek egyfajta összetartozást, közös gyökeret. Ez részben a hitbéli neveltetésen, részben azon a különösségen alapult, hogy kevés ilyen iskola volt. Az ideológiai elvakultakon – legyen annak alapja kommunisztikus „hit” vagy harcos ateizmus – kívül azonban az emberekben inkább tiszteletet és elismerést váltott ki az egyházi iskolában való érettségi. Ebben alighanem szerepe lehet annak a tévhitnek, hogy például a piaristáknál valami katonás nevelés folyt. Én mindkettőt megtapasztaltam. A piarista diákotthon után a katonásdi – igaz, operettkatonáság volt az Hódmezővásárhelyen – inkább a butaságokhoz kapcsolódó neveléses keménykedésnek tűnt, szemben a piaristáknál megtanul fegyelmezett, következetes és értelmes munkával, az igényesség és a rend keretei közötti megtapasztalt szabadsággal.

Számomra az iskola utáni életem annak szerves folytatása volt. Soha nem éreztem, hogy pusztán attól, hogy egyházi iskolába jártam, más – néha talán különb vagy kevésbé az – lennék, mint a kollégáim, a munkatársaim, a sok-sok ember, akivel találkoztam, akit megismertem. Az emberekhez való viszonyomban azonban a gimnáziumi évek meghatározók voltak. Mások tiszteletét, igényeinek, érdekeinek, hitének figyelembevételét nagyrészt ott tanultam. Ahogyan azt az egyensúlyra törekvést is, amit az egyéni érdek, az előrehaladás és a közösség jó élete érdekében meg kell teremteni. Ehhez tartozott a cselekvő hazaszeretet is, amit ott soha nem tévesztettek össze a nemzeti önhittséggel és góggal.

prof. dr. Prószéky Gábor

*Széchenyi-díjas programtervező matematikus,
nyelvész, a MorphoLogic cég alapítója,
a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Információs
Technológiai és Bionikai Karának egyetemi tanára,
a Nyelvtudományi Kutatóközpont főigazgatója*

Budapesti Piarista Gimnázium,
1972
(of.: dr. László Mihály)

A Piarista Gimnáziumban a tanároknak egyetlen céljuk volt, hogy minket, közöttük engem is a legjobb irányba vezessenek. „Híven a széphez, az igazhoz, jóhoz, állhatatosan az isteni szóhoz”, amint ezt Sík Sándor megfogalmazza Kalazanci Szt. Józsefhez írt himnuszában. Be kell vallanom, ezt tudat alatt mindig éreztem, ám az ott töltött négy évben egyszer-kétszer azért én is berzenkedtem némelyik tanárom egy-egy megnyilvánulása miatt. Most, hogy így visszagondolok, végül is nem tudok olyan konkrét esetet mondani, ahol teljesen igazam lett volna. Nem azért, mert a tanárim tévedhetetlenek voltak. Hanem azért, mert a szándék az általam kritizált tett mögött soha nem az volt, amit én akkor érezni véltem, sokkal inkább az, hogy a piarista szerzetes a helyzetet sokszor megimádkozva, a javamat akarva döntött úgy, ahogy döntött. Nyilván az egyéni stíluselemek ebbe olykor-olykor beleszóltak, de a jó szándék hiányát nem tapasztaltam meg soha. Mert hogy a tanárim híven *a széphez, az igazhoz, jóhoz* akartak minket, így engem is vezetni – és legfőképpen *állhatatosan az isteni szóhoz*.

Szerencsés vagyok, mert az istenhitemen nem kellett, hogy változtasson az iskola, ugyanis az – talán mondhatom, hogy kezdetektől fogva – megvolt. Szemléletet viszont kaptam. Alapvető dolgokat, amik közül többet

valójában enélkül is tudhattam volna. Például az még nyolc év általános iskola után sem volt természetes számomra, hogy rendszeren el kell olvasni, amit feladnak, mert anélkül nem fogom tudni. Vagy például ha odafigyelek az órán, feleannyit kell tanulni délután, mert megvan az alap. A rendszeretete, a fegyelmezett lét: ilyeneket tanultam itt, és mint később kiderült, ezek a leglényegesebbek, ha valaki szisztematikus munkát akar végezni.

Ahogy visszaemlékszem, az első lelkigyakorlatok meghatározók voltak, amiken együtt vettünk részt mi, odajáró diákok. Az egyik ilyen Kerényi Lajos atya tartotta. Mit sem sejtettünk arról, hogy ő, a meghívott, szintén piarista, csak nem a rendházban élt. Kizárólag az számított, amit mondott. És mennyire meghatározókat mondott! Komoly erkölcsi útravalót adott 1970-ben egy rakás összevissza lelkű tizenévesnek. Jó pedagógiai érzékkel elhozta azt a fehér borítós Illés-lemezt, amit akkor boltban nemigen lehetett kapni. *Mondd, te kit választanál?* – hangzott a lemezről, még javában az *István, a király* előtt. Vagy: *a hatalom szeretete nem a szeretet hatalma...* És ezekre építve mindenkinek megmaradtak a fejében a számunkra meghatározó gondolatok. És még egy meghatározó gondolat az iskolánkból, de ez már az érettségiről: a szerzetes érettségi elnök (merthogy volt állami elnök is) záró szavai, bár Vas József ferences volt, nem piarista: *suspiciet*, mondta, *egy piarista diák, bármi nehézség legyen körülötte, mindig felfelé tekint, mert onnan számíthat támogatásra. Feltekint. Suspiciet.*

Egy-egy gimnáziumi élmény, és az abból utólag levont tapasztalat bizony meg tudott jelenni a későbbi életem egyes meghatározó pillanataiban. Osztályfőnökünk, dr. László Mihály tanár úr sokat tett hozzá ahhoz a pozitív képhez, amit a szerzetestanárról kialakíthattunk magunknak. Egy kis történetet eleveníték fel, ami szinte már anekdotisztikus, de igaz, és ami miatt ideidézem: több olyan mozzanat is van benne, ami a türelem, az önismert, a bölcsesség és a humor mindegyikével erősíti a jó szerzetestanár képét. Másodikosak voltunk, amikor kirándulásunkon Szécsényben ebédeltünk.

„Tanár úr, ihatunk sört?” hangzott a kérdésünk. „Amennyi egy kólásüvegben van”, jött László tanár úr kicsit sejtelmes válasza. Mi úgy gondoltuk, hogy a kólásüveg az kb. két és fél deci, azaz ketten megihatunk egyet, ezzel szemben tanár úr úgy gondolta, hogy a kólásüvegben nincs sör... Fizetnünk kellett, még mielőtt belekóstolhattunk volna, majd sorakozó... Évekig azt beszéltük egymás közt, hogy nagyon igazságos és mindig szellemes volt az Öreg (így hívtuk, amikor tíz évvel fiatalabb volt, mint én most), de egyszer, Szécsényben ez nem jött össze neki. Aztán az érettségi bankett szervezésekor felhívott a szobájába, és ott volt kitéve az asztalára kétszáz forint (ami jelentős összegnek számított akkor), és csak annyit mondott: „Szécsény óta tartozom az osztálynak egy sörrrel”. Két éven át egyszer sem említette, hogy ő is rájött, ott az étteremben nem volt egyértelmű, amit mondott. Persze pontosan tudta, hogy mi is kicsit szándékosan félreértelmeztük a szavait. Egyetlen szó sem esett erről Szécsény óta. Mindent a megfelelő időben, didaktikusan, egyszerűen, elegánsan, szellemesen...

Azt nem mondom, hogy akkor nem tudatosodott, de utólag még fontosabbnak tűnik számomra az iskola természetes módon vallásos karaktere. Végül is azért tanítottak ott szerzetesek, hogy átadjanak valamit a belső világukból. Hivatásuknak megfelelően neveltek minket hitre, tudásra, szép életre, jóra... És ami sok év után egy érettségi találkozón engem is meglepett: az olyan osztálytársaim, akik annak idején nem tartoztak azokhoz, akik már akkor is érezték, amit itt leírtam, olyan mondatokat fogalmaztak meg, amelyekből kiértődött, hogy a legkomolyabb szerzetesi meglátások, gondolatok, mondatok, sőt mozdulatok még évtizedek múlva is, vagy épp évtizedek múlva hatnak... És ez a felismerés vezetett el ahhoz, hogy ha időközben találkoztam egy korábban sohasem látott iskolatársammal, vagy olyan addig ismeretlennel, aki más szerzetesi iskolában nevelkedett, megjelent a fenti gondolat: ő is ezt kapta bizonyára, tehát bizalommal fordulhatok felé. Természetesen mindig vannak közöttünk olyanok, akiknél a világszemlélet az enyémtől eltérően alakult, de a tinédzserkoruk nagy

részét ők is szerzetesi iskolai környezetben töltötték, és az nyomot hagy. Istennek hála, a legtöbbször pozitív nyomot.

Persze mindig voltak a szerzetesi iskolába járásnak érdekes „mellékhatásai” is. Az egyetem KISZ-titkára, ha megtudta, hogy valaki szerzetesi iskolába járt, az ő számára, mivel ott papok neveltek, tehát – a kor szellemének megfelelően – az illető „alacsonyabb rendűnek” számított. Aztán egy körmenet alkalmával ráadásul meglátott engem albában, a kezemben gyertyatartóval, és ettől kezdve, ha találkoztunk az egyetemen, akkor nem mondhatni, hogy őszinte, de annál harsányabb „Dicsértessék a Jézus Krisztus”-sal köszönt, amit én „Mindörökké, ámen”-nel nyugtáztam. Talán változtak azóta az idők, de a hetvenes években ez abban a környezetben nem tűnt természetesenek...

A Kalazanci-himnusz *állhatatosan* szavához még idefűznék egy gondolatot. Ez manapság egy kevésbé használt szó, sőt talán van, aki nem is igazán érzi a szó jelentésének a súlyát. Ferenc pápa – aki maga is szerzetes – 2022-ben a szegények világnapján azt mondta, hogy *az állhatatosság Isten szeretetének tükröződése a világban*¹⁷. Állhatatosnak lenni azt jelenti, hogy minden nap építeni a jót és megmaradni a jóban. Talán ehhez segített hozzá az a négy év, amit a Budapesti Piarista Gimnáziumban töltöttem.

17 <https://www.vaticannews.va/hu/papa/news/2022-11/papa-urangyala-isten-szeretet-allhatatosag-vilag-varakozas.html>

Kiadja:

KKM Magyar Diplomáciai Akadémia Kft.
1107 Budapest, Ceglédi utca 2.

Főszerkesztő: Dr. Tóth András

Szerkesztőbizottság további tagjai:

Nógrádi László, Pólya Viktor Márton, Strommer Pál

Tervezőszerkesztő, korrektúra, design:

Általános M.B. Kft.

A főszerkesztő szeretné külön kifejezni köszönetét
Sajtiné Csete Zsuzsanna számára
a könyv elkészítésében nyújtott
nélkülözhetetlen segítségéért.

Nyomdai kivitelezés:

EPC Nyomda,
Budaörs

SZERZETESRENDI ISKOLÁK DIÁKJAINAK

T Á R S A S Á G A

Ciszterci
Diákszövetség

